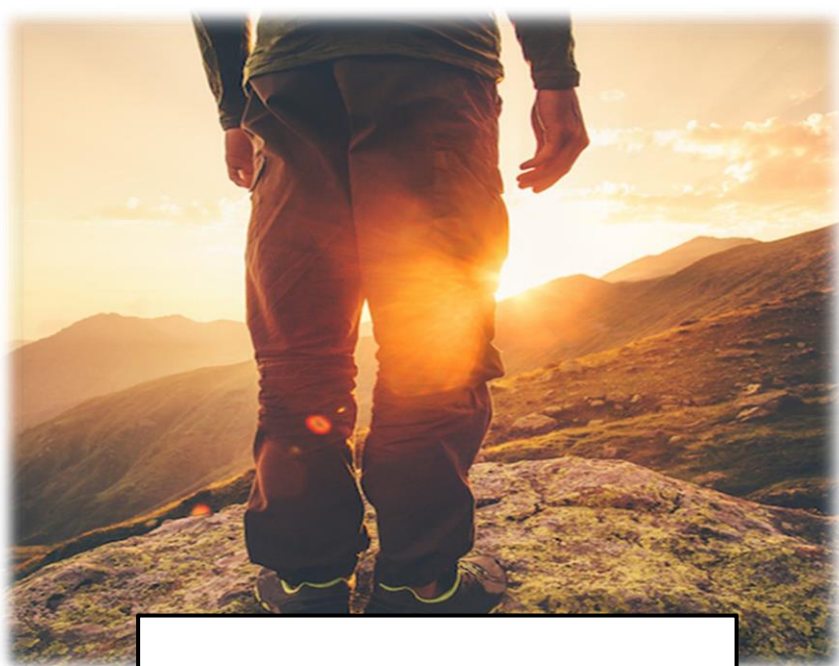

VÝZVA PRE MLADÉHO ČLOVEKA

Stratený, hľadaný, neustále nachádzaný:
evanjelizácia, pastorácia, animácia

zborník príspevkov
z vedeckej konferencie

Martin Tkáč – Mariana Petričková (eds.)

Výzva pre mladého človeka
Stratený, hľadaný, neustále nachádzaný:
evanjelizácia, pastorácia, animácia
(zborník príspevkov z vedeckej konferencie)

Prešov 2018

Názov: **VÝZVA PRE MLADÉHO ČLOVEKA**
Stratený, hľadaný, neustále nachádzaný:
evanjelizácia, pastorácia, animácia
(zborník príspevkov z vedeckej konferencie)

Editori: © Martin Tkáč – Mariana Petričková

Vydanie zborníka bolo zaradené do edičného plánu a schválené
Edičnou radou Gréckokatolíckej teologickej fakulty Prešovskej
univerzity v Prešove.

Všetky práva vyhradené. Toto dielo ani jeho časť nemožno
reprodukovat' bez súhlasu majiteľa práv.

Recenzenti: prof. ThDr. PaedDr. PhDr. Jozef Jurko, PhD.
doc. ThDr. Peter Tirpák, PhD.
doc. ThDr. Peter Borza, PhD.

Vydavateľ: Prešovská univerzita v Prešove
Gréckokatolícka teologická fakulta

Za obsah a jazykovú stránku textov zodpovedajú autori.
Návrh obálky: Mgr. Jana Lukáčová

ISBN 978-80-555-2137-4

Obsah

Úvodné slovo	4
---------------------------	----------

Miesto mladého človeka v súčasnej spoločnosti.

Jaké šance majú mladí pri hľadaní správnej cesty?

Mojmír VÁŽANSKÝ	6
-----------------------	---

Druhá novembrová generácia

Marek VARGA	17
-------------------	----

Umenie byť s iným na ceste (Sk 8,26-40)

Iveta STRENKOVÁ	22
-----------------------	----

Kristus jako odpoveď hľadajúcimu (se) mladému človeku

Marie CIPROVÁ	39
---------------------	----

Animácia ako jedna z možností pôsobenia na mládež v špeciálnych výchovných zariadeniach

Nataša BUJDOVÁ - Stanislav ŠPÁNIK	48
---	----

Formácia a starostlivosť o animátora - dobrovoľníka

Patrik MALÁRČÍK - Viktória ŽOLNOVÁ	78
--	----

Spoločenstvo – život v ňom a mimo neho

Ivana STRELCOVÁ - Andrej FLÁŠKÁR	87
--	----

Syndróm vyhorenia

Martin HARČÁR	100
---------------------	-----

Mediálny obraz mladého človeka

Gabriel PAĽA	112
--------------------	-----

Ak chceš byť IN, tak buď kresťan! (Služba mladých v neľahkých podmienkach Ukrajiny)

Stanislav BUJDA	129
-----------------------	-----

Pokus o priblíženie života mladého človeka v Prešove

Martin TKÁČ	145
-------------------	-----

ÚVODNÉ SLOVO

Každý človek niečo hľadá. Mladý človek vďaka svojmu entuziazmu patril vždy k skupine, ktorá dokázala a dokáže meniť smerovanie vlastného života i život na lokálnej aj svetovej úrovni. Aj dnes je mnoho mladých, ktorí sa zapájajú, ba sú tvorcami života vo svojom okolí, v škole, v meste či v Cirkvi, v rozmere farnosti, národa i sveta. Častokrát si to neuvedomujeme, ale naša vďaka by mala patriť tým, ktorí sa snažia tento život usmerňovať k dobru. Teda okrem rodičov, pedagógov, vychovávateľov, kňazov a mnohých iných by mala patriť animátorom i dobrovoľníkom, pretože konajú v rámci svojich možností ba i viac. Robia to, čo dostali, čo sa naučili, pretože bol tu niekto pred nimi, kto im odovzdal myšlienku, že to má zmysel. A preto vďaka patrí tým, ktorí odovzdávajú túto myšlienku z generácie na generáciu. No ak hovoríme o tom, že mladí dokážu meniť smerovanie života k tomu pravému šťastiu a pravému životu, musíme tiež priznať, že nie vždy sa to darí. Niekedy postupne, niekedy skratovo alebo aj akosi naraz, sa život mladého človeka mení na „ne-život“. Tápe, prešľapuje, nudí sa, necháva sa zlákať závislosťami atď. Stráca a ani o tom nevie.

Aj z týchto dôvodov Gréckokatolícka teologická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove poskytla priestor a čas na diskusiu o niektorých otázkach týkajúcich sa pomoci mladému človeku ako sa nájsť, no zároveň aby aj on sám bol nástrojom hľadania a pomoci iným v službe animátora či dobrovoľníka. Uvedomujúc si dôležitosť sprevádzania mladého človeka sa na akademickej pôde 10. apríla 2018 konala vedecká konferencia s názvom: *Výzva pre mladého človeka* s podtitulom: *Stratený, hľadaný, neustále nachádzaný: evanjelizácia, pastorácia, animácia*. Prečo tu a teraz? GTF PU si uvedomuje potrebu reagovania na výzvy doby a potrieb človeka ako takého no najmä aj toho mladého. Mnohí mladí pociťujú akýsi hlad po aktivite, no cítia sa stratení a mnohí ani nevedia, čo im chýba. Ďalším dôvodom uskutočnenia tejto konferencie bola túžba dať

príspevok k blížiacemu sa Národnému stretnutiu mládeže P18 v meste Prešov. Určite nezanedbateľná je i úroveň celosvetového významu, kedy sa Cirkev pripravovala na biskupskú synodu na tému „*Mladí, viera a rozlišovanie povolania*“. Tá sa konala pod záštitou Svätého Otca Františka v októbri 2018.

Martin Tkáč

MÍSTO MLADÉHO ČLOVĚKA V SOUČASNÉ SPOLEČNOSTI.

JAKÉ ŠANCE MAJÍ MLADÍ PŘI HLEDÁNÍ SPRÁVNÉ CESTY?

Mojmír VÁŽANSKÝ

Resumé: The contribution notes the current young generation, its way of life. It also urgently draws attention to current self-perception in the alienated world, assessing both critical and conciliatory attitudes towards the elderly, but surprisingly even younger, more ambitious. Problems of juveniles and adults permanently correct mutual behavior, attitudes, understanding. Yet young people often remain alone in the middle of the crowd. Without a helping hand, leaving, in isolation.

Klíčová slova: Generace Y. Mladí lidé. Vztah. Hikikomori. Mladá generace.

Příspěvek si všímá současné mladé generace, jejího způsobu života. Také naléhavě upozorňuje na aktuální vnímání sebe sama v odcizeném světě, posuzuje kritické i smířlivé postoje ke starším osobám, ale překvapivě také k ještě mladším, ambicioznějším. Problémy juvenilních i dospělých trvale korigují vzájemné jednání, postoje, pochopení. Mladí však mnohdy zůstávají sami uprostřed davu. Bez pomocné ruky, opuštění, v izolaci.

Mladí lidé mají soukromé křehkosti, latentní problémy, ale přesto zůstávají otevření, disponibilní a velkodušní. Nejsou už vězni ideologií jako předcházející generace. Touží po opravdových vztazích a trvale hledají pravdu, ale poněvadž ji nenacházejí v realitě, doufají, že ji najdou v sobě. Uvedený postoj je vede ke stažení do privátních dojmů a do individualismu a slouží si sociálními vazbami i smyslem pro obecný zájem. Třebaže jim sociální kontext nepomáhá rozvinout opravdový a vlastní duchovní rozměr, jsou vždy připraveni nabídnout vlastní síly pro velké úkoly.

Tzv. Generace Y nebo také mileniálové, tedy mladí lidé postadolescentního věku, narození v letech 1981-1999 – na konci minulého století, ale též v minulém tisíciletí – vyrůstali v prostředí permanentní chvály a opakovaného ujišťování od rodičů a nejbližších osob, jak jsou výjimeční, mimořádní. Proto jsou výrazně narcističtí, sebestřední, přesvědčení o vlastních kvalitách. Oplývají neskonálním optimismem, mají nadmíru přehnané sebevědomí. Patří mezi mladé "dravce", z nichž většina si chce rychle vybudovat kariéru, vědí přesně, co chtějí a co nabízejí, a očekávají za to relevantní odměnu. Nechtějí pro firmy pouze pracovat, chtějí být jejich součástí. Platí to jak pro studenty, kteří zrovna dokončili školu a hledají zaměstnání, tak pro lidi generace Y, kteří práci mění. Zároveň si potenciálního zaměstnavatele vybírají stejně pečlivě jako zaměstnavatelé je. Generace mileniálů vyrostla v obklopení moderních technologií a mohla sledovat jejich rozvoj. Tato generace je výrazně tolerantnější k rozdílům, nebojí se následovat své sny a má mnohem větší ambice než předchozí generace. Typický je pro ně větší optimismus a komunikace s lidmi z ostatních koutů světa přes sociální sítě. Při jednáních s druhými mají vždy hlavní slovo - "jájínkové" (Me Me Me Generation). Jejich názory, stanoviska, mínění přece právem patří až do kategorie snů.¹

Nyní mají teprve 19 až někde v dáli 37 let, blížící se čtyřicátka, možná polovina života, což si samozřejmě nepřipouští (existuje však ohromný rozdíl v rámci jedné generace; devatenáctiletí sotva akceptují názory osob přes třicet!). Hledají smysl života, na kterém by založili vlastní existenci; často prožívají velký emocionální zmatek. Výsledkem výchovy dnešní mladí lidé uvykli trvalému životu na citové a smyslové rovině, na újmu rozumu, chápaného jako poznání, paměť a reflexe.

Charakteristika.

Mladí lidé vyrostli v kultuře ohromných společenských a technologických změn (pád socialismu a nástup internetu), jsou značně flexibilní, okamžitě se přizpůsobili. Žijí rychle, chtějí se mít dobře. Teď, hned, okamžitě, ale měnit svět nechťejí. Jsou sobečtí, myslí hlavně na sebe, tráví spoustu času na počítačích a sociálních sítích,

¹ Porov. KVAPIL, K.: *Mladí spíše než práci hledají výzvy*. <https://www.novinky.cz/kariera/444010-mladi-spise-nez-praci-hledaji-vyzvy.html>.

sotva se jim dá věřit. Jedná se o první globalizovanou generaci (identickou ve střední Evropě, USA, Austrálii, Japonsku), která poslouchá stejnou hudbu, sleduje stejné filmy, uznává stejný styl oblékání, stravuje se ve stejných fast foodech, a zajímá se totožné věci. Současná mladá generace je produktem doby, jejím reálným zrcadlem! Místo, aby vzkvétala, je nejistá, osamělá ve hledání privátního místa ve světě. Pracuje s dostupnou nabídkou moderních technologií, využívá vzdělávacích zařízení ke zvolenému studiu (ideálně širokému pro perspektivní uplatnění). Ti, kteří nemají chuť studovat a chtějí si zařídit vlastní život podle sebe, bytostně vnímají markantní nedostatek možností uplatnění. Uvědomují si výrazně vyšší preference středo- a vysokoškoláků, přestože existuje pomyslná nabídka často neperspektivních oborů, v nichž se i s diplomem premianti sotva úspěšně uplatní.

Rodina.

Většinou i v dospělosti bydlí u rodičů nebo v pronajatém bytě. Odmítají tradiční sociální svazky, často žijí “na hromádce” (téměř polovina mladých považuje manželství za překonanou instituci) a za hlavní “rodinu” považují kamarády, známé, s nimiž udržují kontakty prostřednictvím moderních technologií (mobily, internet apod.). Semkli se k sobě, vytvořili si vlastní svět; nevěří rodičům, ani starším lidem, přehlíží roli vzdělání, odmítají kariéru, pohrdají státem – na všechno mají privátní názor, který s oblibou nabízejí druhým. – Do manželství většinou vstupují až ve vyšším věku, než se dopracují ke kvalifikaci, aby si zajistili příjmy, jejichž podstatná část připadne na splácení hypoték, což lze považovat za dost nejasnou vyhlídku, že je skutečně někdy splatí. Manželství a rodinu pod tlakem různých názorů nepovažují za prioritu. Nabízí se jim totiž známý virtuální svět, nikoliv reálný. Mravní zásady striktně odmítají, ale výhradně akceptují výchovu k výkonům, které vyžadují ostré lokty v prostředí, v němž kdokoli preferuje “filozofii ostrých loktů”.

Práce.

Většina dnešních mladých osob se nebojí jakéhokoli pracovního zařazení, bez obav požadují o zvýšení platu. Peníze odmítají považovat za cíl, ale spíše za prostředek aktuálního užívání si života (pohrdlivě přehlíží finanční šetření, dlouhodobé spoření). Bez problému dokáží změnit pracovní místo, s klidem zvládnou změnu apli-

kovaných postupů. Vehementně se brání pracovat na úkor vlastních zájmů, vztahů s přáteli, odmítají práci “přesčas” i přítomnost rizika na pracovišti. Dokáží vyžadovat “lidský přístup” v podobě zkrácených úvazků, flexibilní pracovní doby, případně i práce z domova a v zaměstnání dostupné “relaxační zóny” (posilovna, herní místnosti s playstationy apod.). Vlastnosti jako vytrvalost a trpělivost je jim cizí, neznamenaají výraznou hodnotu. Naopak – jediné, co vyžadují je slušná, přiměřená finanční odměna a hlavně – pohoda na pracovišti. ALE TAKÉ: lidé, kteří pracují v určitém oboru nebo mladí lidé typu mileniálů už nehledají pouze jistou práci s pevnou pracovní dobou. Tyto osoby chtějí výzvu. Chtějí se podílet na zajímavých projektech, rychleji postupovat v kariéře a mít možnost sladit pracovní a osobní život. Navíc: mladá generace umí v pracovním procesu nabídnout nejen orientaci na výsledek, kreativní přístup, ale i loajalitu. Sami post-adolescenti si stěžují na nedostatek vnitřních i sociálních opěrných bodů – zejména pak ti, kteří s čerstvým diplomem nastupují do firem, kde na nich ihned leží zodpovědnost. Také se u některých mladých lidí mezi 26 a 35 lety často vyskytují existenciální deprese, protože nemají referenční vzory dospělosti, které by jim pomohly sladit vlastní existenci s realitou. Období mládí bylo odjakživa poznamenáno jistou nevyzrálostí, což není nic nového. Dříve však uvedenou nevyzrálost kompenzovala společnost, protože se stavěla na stranu dospělých, čímž podněcovala k růstu a dosažení životní reality. Aktuální společnost poskytuje mnohem menší oporu a nechává každého, aby si poradil sám. Také dochází ke změnám v osobnostním vývoji mladých lidí. Většina dospívajících prožívá poměrně dobře proces vlastní puberty a adolescence, aniž by narážela na skutečné obtíže, kromě několika vzácných výjimek. Naproti tomu je často mnohem delikátnější situace post-adolescentů mezi 22 a 30 lety, která je subjektivně konfliktní a zmitá se ve spleti psychických bojů. Ke konfrontaci vlastní osobnosti s vnějším životem se navíc přidává vnitřní konflikt.

Vztah k výchově a obsahu vzdělání.

Dříve aplikované projekty výchovy mladé generace, zasahující do rodinné výchovy, vydaly bohužel hořké plody – děti se stále více odcizovaly rodičům a rodinnému prostředí. Původní, často renovované, snahy o kolektivní výchovu “nového člověka” a myšlenky, že rodina představuje základní zázemí, a že děti mají cítit nejen rodiče, domov, i

starší osoby, vzaly za své. Došlo k jejich příliš brzkému osamění v prostoru světa, ke křížovatkám, které mnozí neměli odvahu přejít. – Většina rodin vkládala mnoho sil a prostředků, aby dětem poskytla adekvátní budoucnost. Mnozí rodiče děti milují, ale často nejsou schopni čelit vnějšímu tlaku na model výchovy a předepsaný vzor mladého člověka. Samozřejmě, že každý člověk, zvláště mladý, vyhledává smysl, význam a plnost svobody. Nemá však lidská svoboda mravní, odpovědnostní a fyzické limity? Učí je někdo, jakou váhu má dobro a zlo? Jak jsou připraveni do praktického života, k výkonu vybraných povolání? Co se jim vlastně nabízí a vtlučí do hlavy? – V sobeckém světě vyrůstají samolibí mladí lidé a sobectví v nich vyvolává permanentní úzkost ze života, protože láska v současném pohledu má mnoho dimenzí, nikoli jedinou, opravdovou, v níž se uskutečňuje zázrak života. Snaha přemoci vlastní osobnost se nerealizuje překonáním vlastní nedostatečnosti, ale pouhým nastavováním plytkých vzorů, které je nutno napodobovat, aby byl takový člověk – **IN**, názorově konformní, celistvě přizpůsobivý. A když odmítne, není “**IN**”, cítí se vyřazený, odmítnutý, přehlížený jednáním “šťastnějších”, ohebnějších, kteří dosáhli zdánlivého zenitu stěží přijatelným způsobem. Školství a výchova pláče.²

Často se v širší veřejnosti skloňuje fakt, že současná mládež je více indoktrinována než dříve, v nedávné minulosti! Jedná se hrozivé zjištění, pomyslíme-li, jaké nebezpečí pro ně samotné může vzniknout? Čemu jsou vlastně ve školách vystaveni, jaká protiváha se jim nabízí, aby dosáhli reálného poznání vlastní osobnosti, osvojení umění s odvahou přesáhnout její hranice a dosáhnout osobní svobody a dokázat ji realizovat vlastním, originálním způsobem jednání, ve kterém neplatí omezení polaritami – **IN** – **OUT**? Existuje ještě ve školství počátku 21. století „soustavné získávání jednotlivců i skupin pro přijetí určité politické, nacionální, náboženské a jiné doktriny“ a „násilné formy převýchovy v intencích určité stranické ideologie za současné blokady či bariéry objektivních informací“? *Hesla*: "Jaký má život smysl? Dá se to najít na Googlu? Kde mám telefon?" ... "Život začíná po práci" ... Nenech si nic líbit a užívej života".

² Porov. AGHOVÁ, I.: *Společnost: O současné mládeži jde ostrá kritika*.
<https://irenamauranovotna.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=612904>.

Technologie v jejich dětství.

Mobilní telefony, discmany a především internet (1992: první [www. stránka](#)). Méně sledují televizi, více času věnují počítači a "esemeskování". Pro některé z nich je smartphone s připojením na internet mnohem důležitější než auto; při cestě hromadnou dopravou lze totiž pohodlně surfovat na internetu. Zatímco jejich rodiče při rozhodnutí o nákupech ovlivňuje reklama, generace Y (39% osob!) spoléhá na doporučení kamarádů na sociální síti. Drtivá většina z nich navíc nakupuje část zboží přes internet.

Post-adolescenti mocně (a marně) **chtějí vstoupit do života** dospělých. Navzdory evidentnímu kulturnímu, náboženskému a mravnímu vykořenění se snaží opakovaně najít přístupové cesty, protože často vyrůstali jen sami se sebou v kontextu šířícího se narcismu a nestálosti. Křehkost vlastního já, pojetí času, redukované na chvilkové rozmary a okolnosti a vnitřní život, omezený na pouhé psychické odezvy, vrhají mladé lidi do individualismu. Některé z nich proto děsí **závazek a institucionální vztah**, ačkoli podvědomě touží po sňatku a založení rodiny. Později udržují důvěrné a "hravé" vztahy, samozřejmě s více lidmi; posilující kontakty však zůstávají mimo okruh sociálních vazeb. Jejich psychologický profil je rovněž výsledkem nesourodého výchovného působení, jejímž ambivalentním těžištěm je citovost, bezprostřední slast a také roztržka mezi rodiči, způsobená rozvodem, což – mimo jiné – zavdává příčinu k citové nejistotě, sžíravé pochybnosti o sobě ve vztahu s druhým člověkem a chybějícímu smyslu pro závazek. Jako model přístupu k mladým, prozatím nezralým osobnostem, se sluší využít podpory realističtější výchovou, která by osobnost neuzavírala do adolescentních mentálních objektů, nýbrž v ní spíše podněcovala vůli k dospělosti.³

A jako "model" prožívání disponibilního času mladých lidí se nabízí ohlédnutí do Japonska. **Hikikomori**⁴ je japonský termín,

³ Porov. ANATRELLA, T.: *Kdo jsou dnešní mladí lidé a co hledají?* <http://konzervativnilisty.cz/index.php/130-cisla/cervenec-srpen-2016/1446-kdo-jsou-dnesni-mladi-lide-a-co-hledaji>.

⁴ Autorem termínu a také předním expertem na uvedený fenomén je japonský psycholog Tamaki Saitó (*24. září 1961 Kitakami), podle jehož odhadu je hikikomori v Japonsku asi jeden milion a tvoří tak asi jedno procento japonské populace. Fenomén se samozřejmě nevyskytuje jen v Japonsku, tam je nejlépe vědecky popsán, velmi se také odráží v japonské kultuře.

označující jedince, kteří se z různých důvodů vyhýbají lidské společnosti. Podle průzkumu japonského vládního úřadu z roku 2010 se počet hikikomori pohybuje okolo 700 tisíc. Podle úřední definice je hikikomori člověk, který se ve svém domově (často jen pokoji v domě svých rodičů) izoluje od lidské společnosti na dobu delší než šest měsíců. Trvání odloučení se samozřejmě různí případ od případu, může trvat i roky, ve vzácných případech i desetiletí. Hikikomori nevychází z bytu či pokoje, mají málo či vůbec žádné přátele, dlouhou dobu spí (většinou ale ve dne, zatímco aktivní jsou v noci), mimoto se věnují nespolečenským aktivitám (sledování televize, počítačové hry, čtení).

Takřka milion mladých Japonců se bojí opustit bezpečí domova. Leckdy se doma skrývají celé dekády. Problém je to natolik závažný, že v Japonsku získal vlastní termín: hikikomori. Cesta k vyléčení této duševní poruchy není snadná, popisuje BBC. Mnozí Japonci nedokážou navázat lidský kontakt a uzavírají se do sebe. Hide se začal bát, když vzdal školu. "Začal jsem se obviňovat a rodiče mi také vyčítali, že nechodím do školy. Ten tlak stoupal," přiznal mladý Japonec v reportáži britské stanice BBC. "Postupně jsem začal mít obavy jít ven, děsilo mě setkávání s lidmi. Nakonec jsem nedokázal opustit vlastní dům," popsal muž, který se vzdal veškeré společnosti, přestal se bavit s kamarády i s rodiči doma. Aby se jim vyhnul, přes den spal anoci trávil sledováním televize. "Ovládly mě různé druhy negativních emocí. Palčivá touha jít ven, vztek na celou společnost a na mé rodiče, smutek z toho stavu, strach z budoucnosti a závist, jíž jsem cítil vůči všem, kteří dokázali vést normální život," vypočítával Hide, který se stáhnul se do sebe a stal se jedním z hikikomori.⁵

Je jich čím dál víc.

V Japonsku jen málokdo nezná tento termín, kterým se označují mladí lidé vyloučení ze společnosti, uzavření sami do sebe. Před dvaceti lety tomu přitom bylo jinak. Tehdy se fenomén hikikomori teprve rodil, vzpomíná psychiatr Tamaki Saito, jenž se této problematice věnuje. Bylo to zkraje 90. let, krátce po ukončení školy, když Saitovu psychiatrickou poradnu začalo navštěvovat čím dál víc

⁵ Porov. *Fenomén hikikomori. Japonští muži se čím dál víc skrývají před světem.* https://zpravy.idnes.cz/hikikomori-japonsti-muzi-se-boji-vyjit-z-pokojicku-fx5-/zahranicni.aspx?c=A130705_130743_zahranicni_btw.

zoufalých rodičů, kteří hledali pomoc pro své děti, především syny. Téměř všichni měli podobné potíže: jejich synové opustili školu a začali se skrývat před světem. Zavření ve svých pokojících strávili klidně i rok. Rodiny pocházely ze střední třídy a dětem bylo patnáct a více let.

Může to vypadat jako typická pubertální lenost. Válet se doma, vykašlat se na školu a ignorovat rodiče – v patnácti ideální činnosti. Saito však varuje před zlehčováním, tito lidé trpí různými sociálními strachy a jsou zcela paralyzováni.

"Duševně se trýzní. Chtějí jít ven, najít si kamarády, zamilovat se, ale nemohou," popsal lékař BBC. Symptomy se mezi jednotlivými pacienty liší. U některých se střídají výbuchy vzteku s dětinským chováním. Jiní mohou trpět obsesemi, paranoiou, depresí. Často se chovají agresivně.

Když Saito s výzkumem před dvěma dekádami začínal, fenomén hikikomori byl velkou neznámou, lékaři jej většinou považovali za symptom jiných duševních problémů. V uplynulých letech se však počet pacientů výrazně zvýšil.

Opatrné odhady mluví o zhruba 200 tisících lidech, kteří touto sociální poruchou trpí, podle průzkumu japonského vládního úřadu z roku 2010 se počet obětí hikikomori pohybuje okolo 700 tisíc. Saito se však domnívá, že ani toto číslo není přesné. Podle něj je to problém asi milionu lidí v Japonsku. Navíc se zvyšuje věk "postižených", z dřívějších průměrných 21 let na 32 let.

Proč se schovávají.

Spouštěčem problému mohou být podle lékaře vcelku běžné momenty v životě: mizerné známky ve škole, zlomené srdce, ale i samotný pocit vyloučení nebo tlaky ve společnosti. Obavy ze spolužáků, strach z toho, že neuspokojí nároky svých rodičů, které jsou především v Japonsku mnohdy velmi vysoké. V asijské zemi se klade důraz na úspěch a slabost se moc nepřipouští. Navíc zde stále platí velký respekt k rodičům.

Podle britského sociologa Andyho Furlonga z univerzity v Glasgow, který se tomuto fenoménu roky věnuje, rodiče mladých Japonců mnohdy nedokážou pochopit, že jejich dítě nemůže sehnat práci nebo nevidí svou budoucnost v růžových barvách. Ve velké míře za to podle něj může ekonomická bublina, kterou Japonsko zažívalo v 80. letech, a o to tvrdší pád do recese v letech devadesátých.

Tehdy se v Japonsku zlomilo dlouhé roky jasné pravidlo, že vynikající škola vede k vynikající univerzitě a ta potom k vynikající doživotně zajištěné práci. Nová generace Japonců náhle čelila nejistotě, že ať se snaží sebevíc, hrozí jim nezaměstnanost nebo krátkodobé úvazky, smlouvy na dobu určitou.

"Možnosti se zcela změnily a nemyslím, že by to rodiny vždy pochopily a věděly, jak se s tím vyrovnat," řekl Furlong. Častou reakcí mnoha rodičů bylo děti obvinít z neschopnosti a zostuzení celého rodu. Svědčí o tom i fakt, že někteří nechávají své děti v "domácím úkrytu" klidně řadu let, aniž by pro ně vyhledali pomoc. To je přitom podle Saita cesta do pekel. K vyléčení je třeba aktivní podpora blízkého okolí. Cesta k uzdravení většinou začíná v napravení vztahu k rodičům, popsal doktor. Když to dokážou, zvládnou pacienti přijít na terapii - v Tokiu se takovým centřům říká ibašo. Tak jako to zvládne třeba Hide, který už je schopný, byť s obtížemi, vyjít ven a mluvit s lidmi.

Někdy na terapii docházejí jen rodiče postižených, například paní Jošiko, jejíž syn se uzavřel, když mu bylo 22 let. Nyní je mu padesát a rodina už se zcela přizpůsobila tomu, že už zřejmě nikdy dům neopustí. "Myslím, že můj syn ztratil sílu nebo touhu vůbec něco chtít," řekla zklamaně. "Možná kdysi něco chtěl a já to zničila," připustila podle BBC.⁶

Fenomén hikikomori nabobtnává. Tisíce lidí se v Japonsku uzavírají před společností.

Je mu pětapadesát let, vychází z bytu jen třikrát týdně, aby si koupil něco k jídlu, utíká před doručovateli a rodiče a svého mladšího bratra neviděl už 20 let. V Japonsku se takovým lidem říká hikikomori, píše agentura AFP. Tento jev se rozšířil v 90. letech, ale dnes nabývá nových rozměrů s tím, jak statisíce takových lidí stárnou. Dnes jsou v oficiálních statistikách zahrnuty jen osoby mladší devětatřiceti let. Podle poslední vládní studie na toto téma z roku 2016 se však počet lidí odříznutých se od společnosti odhaduje na půl milionu.

Aby úřady lépe obsáhly rozsah tohoto problému, rozhodly se letos realizovat první celostátní šetření týkající se hikikomori ve věku

⁶ Porov. *Fenomén hikikomori. Japonští muži se čím dál víc skrývají před světem.* https://zpravy.idnes.cz/hikikomori-japonsti-muzi-se-boji-vyjit-z-pokojsku-fx5-/zahranicni.aspx?c=A130705_130743_zahranicni_btw.

od čtyřiceti do devětapadesáti let.

Pan Ikeida patří do kategorie hikikomori, která označuje každou osobu, která více než půlroku zůstala uzavřená doma, nechodila do školy nebo do zaměstnání a neudrhuje kontakt s nikým, ani se členy vlastní rodiny.

Doba izolace je stále delší. Podle studie z roku 2016 více než třetina dotázaných osob uváděla, že se uzavřela před společností po dobu více než sedmi let, zatímco v roce 2009 to bylo jen 16,9 procenta.

Pan Ikeida je absolventem prestižní Tokijské univerzity a v 80. letech, v období ekonomického růstu, pracoval pro několik velkých firem. „Šel jsem na dobrou univerzitu, jak si přáli rodiče, a snažil jsem se přizpůsobit společnosti,“ svěčuje se muž vystupující pod nepravým jménem. „Když jsem však dostal nabídky práce, uvědomil jsem si, že se budu muset celý život přizpůsobovat, a byl jsem zoufalý. Nemohl jsem nosit oblek. Měl jsem pocit, že moje srdce je zlomené,“ říká. Neschopen snést tento tlak rozhodl se uzavřít ve svém pokoji. Je to už tři desítky let a on za tu dobu téměř nezměnil svůj způsob života.

Proč se člověk stává hikikomori? Tento jev zůstává málo srozumitelný, ale studie uvádějí, že se tak děje v důsledku špatných vztahů na škole nebo v zaměstnání nebo v důsledku toho, že člověk nenalezl práci.

„Víme jen, že tito lidé byli týráni nebo šikanováni anebo měli problémy ve vztazích v zaměstnání,“ říká psychologka Kayo Ikedová, která vede poradnu pro rodiče.

Pan Ikeida tráví většinu dnů u počítače, kde rediguje blog a píše články o své situaci. Popisuje, jak ho matka bila, když nebyl dost pilný ve studiu, a vyvíjela na něho silný psychický tlak. Není ve styku se svou rodinou, ale mnoho hikikomori zůstává u rodičů a tím je dostává do obtížné situace, jak z hlediska finančního, tak emočního.

„Rodiny hikikomori pociťují velkou hanbu. Skrývají svou situaci a izolují se, nejsou schopné požádat o pomoc,“ uvádí psychologka Rika Uedová, která pracuje pro sdružení rodičů. „Myslím, že takové okolnosti přispívají k dalšímu uzavírání se před společností,“ dodává.

Již několik let japonská vláda vyčleňuje finance na řešení tohoto problému. Ministr zdravotnictví požadoval pro svůj resort na letošní rok o 2,53 miliardy jenů (asi 500 milionů Kč) zejména na pomoc hikikomori, aby mohli získat vhodné zaměstnání.

Mnozí experti soudí, že japonská společnost a její vzdělávací systém jsou příliš přísné a že řešení je třeba hledat různými cestami.

Pan Ikeida žije ze sociální podpory a ze psaní článků. Trpí hlubokou depresí a zoufale si přeje ze své situace vyběhnout. V minulosti požádal rodiče, aby ho doprovodili k psychiatrovi, ale ti to odmítli. „Chci, aby společnost pochopila, že nejsme blázni,“ povzdychne si. Největší strach má z toho, že zemře osamělý. To je další problém označovaný ve stárnoucím Japonsku jako **kodokuši**.⁷

Seznam použité literatury

AGHOVÁ, I.: *Společnost: O současné mládeži jde ostrá kritika.*

<https://irenamauranovotna.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=612904>.

ANATRELLA, T.: *Kdo jsou dnešní mladí lidé a co hledají?*

<http://konzervativnilisty.cz/index.php/130-cisla/cervenec-srpen-2016/1446-kdo-jsou-dnesni-mladi-lide-a-co-hledaji>.

Fenomén hikikomori nabobtnává. Tisíce lidí se v Japonsku uzavírají před společností. https://www.lidovky.cz/relax/zajimavosti/fenomen-hikikomori-yva-novych-rozmeru-tisice-lidi-se-vjaponsku-uzavira-pred-spolecnosti.A180324_201827_ln-zajimavosti_ele.

Fenomén hikikomori. Japonští muži se čím dál víc skrývají před světem. https://zpravy.idnes.cz/hikikomori-japonsti-muzi-se-boji-vyjit-z-pokojicku-fx5-/zahranicni.aspx?c=A130705_130743_zahranicni_btw.

Fenomén hikikomori. Japonští muži se čím dál víc skrývají před světem. https://zpravy.idnes.cz/hikikomori-japonsti-muzi-se-boji-vyjit-z-pokojicku-fx5-/zahranicni.aspx?c=A130705_130743_zahranicni_btw.

KVAPIL, K.: *Mladí spíše než práci hledají výzvy.* <https://www.novinky.cz/kariera/444010-mladi-spise-nez-praci-hledaji-vyzvy.html>.

⁷ Porov. Fenomén hikikomori nabobtnává. Tisíce lidí se v Japonsku uzavírají před společností. https://www.lidovky.cz/relax/zajimavosti/fenomen-hikikomori-nabyva-novych-rozmeru-tisice-lidi-se-v-japonsku-uzavira-pred-spolecnosti.A180324_201827_ln-zajimavosti_ele.

DRUHÁ NOVEMBROVÁ GENERÁCIA

Marek VARGA

Resumé: Príspevok s názvom *Druhá novembrová generácia* si kladie za cieľ poukázať na myslenie a hodnotovú orientáciu mladých ľudí, ktorí už patria do druhej generácie po novembri 1989. Štúdia sa tak zamýšľa nad ich možnosťami i výzvami. Mladý človek sa totiž vyrovnáva s relativizmom, individualizmom i so stratou vnútornej sebadôvery, rýchlych technologických a hodnotových zmien.

Kľúčové slová: Mladý človek. Sloboda. Farnosť. Hodnoty. Cirkev. Boh.

V roku 1993 som končil gymnázium a začal som chodiť na vysokú školu. Počúvali sme Madonu a Michaela Jacksona. Mariah Carey sme veľmi neverili, lebo bola príliš mladá, Radiohead boli “cool” nech už to znamenalo čokoľvek. Jurský park nám vyrazil dych. Nobelovú cenu za mier získal Nelson Mandela. Bol to rok, keď sa rozdelilo Československo a prestali platiť komunistické peniaze. Všetko sa menilo a my sme v tej zmene cítili šancu, na ktorú sme sa tešili. Uplynulo 25 rokov a naše možnosti končia. Deti, ktoré sa v tých rokoch narodili sú dnes vo veku, kedy si podávajú prihlášku na vysokú školu a je na mieste pýtať sa, aké sú ich možnosti.

Začalo to tým, že naši otcovia nám ukázali počítače. Verili v technologický pokrok a rozprávali o umelej inteligencii. Uverili sme im. Tej doby sa nevedeli dočkať a my s nimi. Vravali sme jej “blízka budúcnosť”. Fascinovala nás predstava vytvoriť napodobneninu seba samého, alebo aspoň nájsť niekoho s inou inteligenciou. Vo vesmíre sme nič a nikoho nenašli a tak sme sa vrátili naspäť na zem. Počarila nám genetika a možnosti vylepšenia ľudského tela. Dúfame, že technické riešenie otázky večného života je na dosah, čo ale spôsobí problém s preľudnením planéty. Z podstaty veci tak vyplýva, že musíme hľadať nejakú inú Zem a ten vesmír poriadne prehľadať.

Iný problém je téma rýchlosti a výkonu mikroprocesorov, ktoré sú už také značné, že nám pomaly dochádzajú nápady akým matematickým vzorcom by sme ich zaujali. Hlad po softvérových inžinieroch neustále narastá a nie je isté kedy sa zastaví. Jestvuje dokonca možnosť, že sa programovanie v "blízkej budúcnosti" stane elementárnou zručnosťou, tak ako písanie či čítanie. Už dnes tvoríme programy, ktoré rozpoznávajú v našom hlase emócie a vedia nás upokojiť. Síce si stále potrpíme na vyučovaní anglického jazyka, ale zajtrajšok sa už sústreďuje na Jazyk, ktorý ovláda stroje. S istou dávkou irónie možno konštatovať, že investícia do inej reči bude nepragmatická. Jazykové prekladače dnes zvládajú niekoľko rečových kombinácií a je otázkou času, kedy budú zmapované všetky ľudské jazyky. Jednoducho v mene pohodlnosti meníme biblický príbeh o stavbe Babylonskej veže a zdá sa, že ju nakoniec predsa len postavíme v podobe moderných miest. V čom spočíva krehkosť celého tohto smerovania?

Zdá sa, že hranice ľudských možnosti stále objavujeme. To čo by sme ale objavovať nemuseli je ich konečný význam. Najdôležitejšou schopnosťou človeka je uskutočniť zmenu, podriadenú ľudskej maxime, teda jeho duchovnosť. Každý krok vpred bez tejto zručnosti je plný úzkosti a obáv, ktoré plodia čoraz väčšie vnútorné napätie bez spolupráce. Sterilita ducha takej doby je znásobená v prípade revolúcie, ktorá potrebuje minulosť ale najmä oporný bod, inak stratí celý svoj potenciál zmeny a následného vývoja.

Moderné mestá smerujú k čoraz komplexnejšej sociálnej štruktúre, čo tiež znamená že sa v nich rýchlejšie rozvíja individualistické a pragmatické myslenie. Založiť rodinu či nájsť spriaznenú dušu s čoraz vyhranenejšími záujmami je v takých podmienkach o poznanie náročnejšie. Hľadanie riešenia sa predlžuje na úkor dĺžky života a jeho jednotlivých vývojových stupňov. Je pozoruhodné sledovať ľudí vo veku okolo tridsiatky, ako sa snažia presvedčiť seba i svoje okolie, že tridsiatka je vlastne novou dvadsiatkou a že urobiť niečo neskôr

znamená urobiť to lepšie.¹ Výsledkom je retardácia, istý druh vnútorného spomalenia vývoja spoločnosti. Tieto procesy neobchádzajú ani samotnú Cirkev. Čoraz menší počet ľudí na nedelňých bohoslužbách je znakom podceňovania duchovného spoločenstva. Zabúdame, že duchovné spoločenstvo nie je alternatívou, ale skutočným a nenahraditeľným fundamentom spoločnosti. Bedlivo preto musíme skúmať tvrdenia, ktoré spochybňujú existenciu farností. Ide o otázky spojené s vitalitou odovzdávať evanjeliové koncepty a so schopnosťou viesť dialóg s deťmi, mladými a starými, úspešnými, vydedencami, sklamanými i ľahostajnými. Ide o úlohu, na ktorú nevie okrem Cirkvi nikto dosiahnuť. Dnešní ľudia sa neraz musia pozeráť na rozpad lokálnych kultúr, migráciu bez nádeje, zmätok a dezorientáciu hodnôt, čím sa jeho vnútorná túžba po pokoji a radości len čoraz viac relativizuje. Jedine ak prijmem, že človek je duchovná bytosť, zhmotní sa jeho najvnútornejšia túžba po pravom stretnutí na úrovni ducha a po pravom spoločenstve, v ktorom je jednota poznačené pulzujúcim životom nie predpísanou normou.²

Ako sme sa k takému stavu prepracovali, pojednáva 50 rokov stará kniha Davida Riesmana. V knihe *Osamelý dav* opísal tri spôsoby života a z nich vyplývajúce tri typy osobností. Na prvom mieste sú osobnosti, ktoré sa riadia tradíciou, potom tie ktoré sa sústreďujú na svoje vnútro a nakoniec zostávajú osobnosti, ktoré riadi vonkajší svet.

Pri tradičnom spôsobe života sa človek nechá ovplyvniť tradíciou svojich predkov. G. K. Chesterton by tomu možno hovoril demokracia mŕtvych. Spoločenský poriadok a hodnoty sú pre takého človeka postavené na tradícii, ktorú preveril čas. Samozrejme, že aj tradiční ľudia hľadajú pokrok, ale títo považujú dejiny za truhlicu plnú morálnych riešení, nie za tréning pamäte. Bez týchto osobností, spoločnosť stráca prostriedok na výmenu medzigeneračných hodnôt.

Ľudia, ktorí sa riadia vnútornými princípmi už nežijú podľa ustálených noriem ako prvý typ, dovoľia si nimi pochybovať a

¹ Porov. JAYOVÁ, M.: *Rozhodujúca dekáda*. Bratislava : Premedia, 2017, s. 9.

² Porov. GRAUBNER, J.: *Jak si představuji farnost dnes*. Olomouc : Matice cyrilometodějská, 2005. s. 65-66.

vzdorovať im, ale stále ešte nestrácajú akýsi vnútorný gyroskop, ktorý im ukazuje smer. Základom tohto typu osobnosti je dobré prežité detstvo a veľa materskej lásky.

Pri poslednom type osobnosti sa človek stáva funkciou života iných, lepšie povedané toho ako pracujú a ako sa zabávajú. Ľudia sa stali veľmi prispôsobiví. Vonkajškom riadený človek sa chce prispôsobovať, aby získal uznanie. Chce byť viac milovaným ako rešpektovaným, preto aby bol emočne naladený na ostatných.

Dnes je pre mnohých mladých ťažké rozpoznať, čo je vonkajšok a čo vnútro. Vyrástli už totiž v kultúre vonkajšieho riadenia, čo ich naučilo len spotrebe a komfortu. Život podľa vnútorného gyroskopu je pre nich nemožný, pretože nič také ako vnútorný gyroskop už nemajú, ten stratili už ich rodičia.³

Mladý človek sa musí vysporiadať hneď z niekoľkými duchovnými výzvami. V prvom rade ide o relativizmus, ktorý mu nedovoľuje rozvíjať nadšenie a angažovanie sa pre druhých. Strata vnútornej sebadôvery u dospelých je dôsledkom rýchlych zmien technológií a hodnôt. Mladí reagujú na nesebavedomých dospelých s ešte väčšou nedôverou, dezorientáciou a vnútorným napätím.⁴ Pretože mladých ľudí nechceme hneď utopiť v pôžitku, predpíšeme im individualizmus, ktorý vedie k samote. Vlastne sa ani veľmi nečudujeme, ak si mladý sused na hranici svojho pozemku postaví betónový plot. Naším predkom stačili hraničné kamene, vedeli že zem po ktorej chodia sa nepohne. Dávalo im to veľkú slobodu priestoru. Dnes slobodu a zároveň útočisko či dokonca domovinu nahrádza virtuálna realita a viera v nekonečné možnosti fantázie. Tá však potrebuje neustáli prísun duchovnej energie v podobe inšpirácie. Duchovný hlad však nemožno zahnať len fantáziou, podobne ako z Boha nemožno urobiť neznámeho cudzinca. Boh vie byť prítomný v konverzácii a to veľmi účinne.⁵ Práve konverzácia vytvára sociálny svet, tak ako kauzalita

³ Porov. RIESEMAN, D.: *Osamělý dav*. Praha : Kalich, 2007. s. 11-12.

⁴ Porov. RIESEMAN, D.: *Osamělý dav*. Praha : Kalich, 2007. s. 12.

⁵ Porov. AERTS, L.: *Quand L'Église écoute les jeunes*. Bruxelles : Lumen vitae, 2004. s. 22.

vytvára svet fyzický.⁶ Duchovné spoločenstvo má svoj jasný rámec. Je to božsko-l'udská realita chcená Bohom a zjednotená Slovom, ktoré On plodí. Nad týmto Slovom, duchovné spoločenstvo rozjíma, aby sa s ním mohlo konfrontovať a tak prežívať každodennú realitu v tisícoch drobných udalostiach.⁷ Je možné, že sa doba zmenila, ale Cirkvi stále zostáva rovnaká úloha zaháňať duchovný hlad.

Zoznam použitej literatúry

- JAYOVÁ, M.: *Rozhodujúca dekáda*. Bratislava : Premedia, 2017. 224 s.
- GRAUBNER, J.: *Jak si představuji farnost dnes*. Olomouc : Matice cyrilometodějská, 2005. 133 s.
- RIESEMÁN, D.: *Osamělý dav*. Praha : Kalich, 2007. 348 s.
- AERTS, L.: *Quand L'Église écoute les jeunes*. Bruxelles : Lumen vitae, 2004. 207 s.

⁶ Porov. JAYOVÁ, M.: *Rozhodující dekáda*. Bratislava : Premedia, 2017. s. 112.

⁷ Porov. GRAUBNER, J.: *Jak si představuji farnost dnes*. Olomouc : Matice cyrilometodějská, 2005. s. 67.

UMENIE BYŤ S INÝM NA CESTE (SK 8,26-40)

Iveta STRENKOVÁ

Resumé: Cesta sa v židovsko-kresťanskej tradícii často objavuje ako symbol života človeka a napredovania. Na ceste viery človek nekráča sám. Táto štúdia sa zameriava na stále aktuálnu tému duchovného sprevádzania a niektoré jeho aspekty, vychádzajúc pritom z analýzy biblického textu o Filipovi a eunuchovi (Sk 8,26-40). V aplikácii je pozornosť venovaná aj prípravnému dokumentu XV. biskupskej synody o mladých: *Mladí, viera a rozlišovanie povolania*.

Kľúčové slová: Sk 8,26-40. Filip a eunuch. Cesta. Duchovné sprevádzanie. Konverzia. Viera. Rast.

Cesta a putovanie zahŕňajú fyzické presunutia sa z miesta na miesto. Z tohto dôvodu boli tieto pojmy už dávno v minulosti používané s metaforickým významom pre samotný život človeka, pre jeho správanie či napredovanie, pre jeho bytostné hľadanie toho, čo ho presahuje, teda hľadanie zmyslu života a hľadanie Boha. Na tejto ceste sa sám Boh približuje k človeku a zjavuje mu seba samého. Životom však človek neputuje sám a aj ľudské hľadanie, nachádzanie, či v opačnom smere zjavenie sa Boha človeku, sa uskutočňuje v spoločenstve.¹ Boh kráča dejinami so svojím ľudom a jeho zjavenie v slovách a skutkoch sa naplňa v Ježišovi, vo vtelenom Slove. Evanjelisti predstavujú učeníkov – mužov a ženy –, ktorí počas života

¹ Konštitúcia II. vatikánskeho koncilu *Lumen Gentium* hovorí: „Bohu sa však zapáčilo posväcovať a spasť ľudí nie každého osve, bez akéhokoľvek vzájomného spojenia, ale vytvoriť z nich ľud, ktorý by ho pravdivo poznal a sväto mu slúžil. Vyvolil si teda izraelské kmene za svoj ľud, uzavrel s ním zmluvu a postupne ho formoval tým, že mu v jeho dejinách zjavoval seba samého a rozhodnutie svojej vôle a že si ho posväcoval.“ (LG 9) In: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/lumen-gentium> (22.05.2018).

nasledujú Ježiša na ceste do Jeruzalema (porov. napr. Lk 5,11.28; 8,1-3; 18,43). V závere Lukášovho evanjelia nachádzame krásny obraz Zmŕtvychvstalého, ktorý sa pridáva k dvom učeníkom naplnených sklamaním a sprevádza ich na ceste z Jeruzalema. Cestou im vysvetľuje všetko, čo sa naňho v Písmach vzťahovalo a necháva sa im spoznať (Lk 24,13-35).² Cesta zostáva dôležitou témou aj v druhom spise Lukášovho diela, v Skutkoch apoštolov.³ Slovo rastie, šíri sa a na ceste z Jeruzalema až na kraj sveta (Sk 1,8) zdoláva rôzne prekážky. Tí, ktorí uverili Slovu spásy, nemôžu ho neohlasovať. Stávajú sa svedkami.⁴ Aj v tomto spise nachádzame jeden zaujímavý obraz sprevádzania. Tentoraz je to učeník Ježiša, ktorý sprevádza hľadajúceho muža. Filip, jeden zo siedmich mužov vyvolených na službu (Sk 6,1-7), sa pripojí na ceste k eunuchovi putujúcemu z Jeruzalema do Etiópie, počúva ho, pýta sa ho, vysvetľuje mu Písma a ohlasuje Ježiša (Sk 8,26-40). Viacerí biblisti poukázali na podobnosti medzi dvoma citovaným textami z Lukášovho diela, ktoré opisujú stretnutie na ceste (z Jeruzalema), dialóg zúčastnených, obsahujú priznanie si nepochopenia, kristologickú interpretáciu Písem, sviatostné gesto, zmiznutie a pokračovanie na ceste.⁵

² Tento biblický príbeh nachádzame hneď v prvom bode *Instrumentum laboris* XV. pripravovanej biskupskej synody o mladých, ktorý definuje cieľ synody týmito slovami: „Starat’ sa o mladých nie je pre Cirkev fakultatívnou úlohou, ale podstatnou časťou jej povolania a poslania v dejinách. [...] ako Pán Ježiš kráčaľ s emauzskými učeníkmi (Lk 24,13-35), aj Cirkev je pozvaná sprevádzať všetkých mladých, nevylučujúc nikoho, k radosti lásky“ (*I giovani, la fede e il discernimento spirituale. Instrumentum laboris*, §1. In: http://www.vatican.va/roman_curia/synod/documents/rc_synod_doc_20180508_instrumentum-xvassemblea-giovani_it.html#INTRODUZIONE [25.6.2018]).

³ Porov. GRILLI, M.: *Skutky apoštolov, cesta Slova*. Ružomberok : KBD, 2016. s. 7 – 13.

⁴ Kard. L. A. Tagle vo svojej knihe hovorí o moci zmŕtvychvstania a sile tejto správy takto: „Keď máme dobrú správu, ktorá je naozaj dobrá, nemôžeme ju len tak prijať a nechať si ju pre seba. [...] A o čo je to lepšie, ak správa, ktorú prinášame, je jadrom evanjelia.“ (TAGLE, L. A.: *Ludia Veľkej noci*. Bratislava : Redemptoristi – Slovo medzi nami, 2016. s. 23).

⁵ Porov. napr. LINDIJER, C. H., Two Creative Encounters in the Work of Luke (Luke 24.13-35 and Acts 8.26-40). In: BAARDA, T. – van UNNIK, W.C. (eds.): *Miscellanea Neotestamentica. Volume II*. Leiden : Brill, 1978. s. 77 – 85;

Hlbšie pochopenie udalostí života vo svetle viery sa nedeje bez dialógu a konfrontácie, preto je sprevádzanie stále aktuálne a aj dnes veľmi potrebné v živote ľudí. Mnohí veriaci, či už sú to laici, zasvätení, kňazi, bez ohľadu na vek a povolanie, znovu objavujú túto hodnotu duchovného sprevádzania. Môžeme povedať, že prehodnotenie úlohy sprevádzania ide ruka v ruku s potrebou zosobniť vieru a prežívať ju ako živý a osobný vzťah s Bohom. Sprevádzanie je umením aj službou s cieľom, aby človek mohol dorastať do slobodného a zodpovedného vyjadrenia svojej viery. Explicitná túžba po sprevádzaní, s ktorou som sa stretla aj nedávno, bola rozhodujúcim momentom pre tému príspevku na konferencii *Výzva pre mladého človeka*.

Témou duchovného sprevádzania sa bude zaoberať aj XV. riadne generálne zasadanie Synody biskupov o mladých – *Mladí, viera a rozlišovanie povolania*. V úvode *Instrumentum laboris* XV. riadneho generálneho zasadnutia Synody biskupov⁶, ako aj v jeho 3. bode nachádzame tento pojem ako jedno z kľúčových slov synody: mladosť, povolanie, rozlišovanie povolania a duchovné sprevádzanie.⁷ „Umeniu sprevádzať“ je potom venovaná celá IV. kapitola druhej časti dokumentu.⁸

V tomto príspevku nám na priblíženie témy a niektorých jej vybraných aspektov poslúži analýza vyššie spomínaného biblického

ROSICA, T. M.: The Road to Emmaus and the Road to Gaza: Luke 24:13-35 and Acts 8:26-40. In: *Worship*. Collegeville, MN : Liturgical Press, 1994, č. 68, s. 117 – 131; SPANCER, F. S.: *The Portrait of Philip in Acts. A Study of Roles and Relations*. Sheffield : Sheffield Academic Press, 1992. s. 141 – 145; PERVO, R. I.: *Acts. A Commentary*. Minneapolis : Fortress Press, 2009. s. 219; MARGUERAT, D.: *Gli Atti degli apostoli 1. At 1–12*. Bologna : EDB, 2011. s. 346 – 347.

⁶ Porov. pozn. 2.

⁷ Porov. *I giovani, la fede e il discernimento spirituale. Instrumentum laboris*, §3. In: http://www.vatican.va/roman_curia/synod/documents/rc_synod_doc_20180508_instrumentum-xvassemblea-giovani_it.html#Il_metodo_del_discernimento (25.6.2018)

⁸ Porov. *I giovani, la fede e il discernimento spirituale. Instrumentum laboris*, §120-136. In: http://www.vatican.va/roman_curia/synod/documents/rc_synod_doc_20180508_instrumentum-xvassemblea-giovani_it.html#CAPITO. (25.6.2018).

textu o Filipovi a eunuchovi (Sk 8,26-40), práve z dôvodu, že predstavuje veriaceho ako sprevádzajúceho ďalšieho človeka na jeho ceste viery a ich vzájomné stretnutie sa stáva sprostredkovaním stretnutia s Tým, ktorý je pravým sprevádzajúcim.

Učeníci na ceste

Už pri prvom prečítaní biblickej perikopy Sk 8,26-40, si pozorný čitateľ nemôže nevšimnúť pohyb, ktorý v istom zmysle charakterizuje celú stať. Kľúčové slová, ktoré sa tu opakujú, sú slovesá pohybu ἀνίστημι „vstať“ (v. 26.27), πορεύομαι „ísť, kráčať“ (v. 26.27.36.39), ἔρχομαι „prísť“ (v. 27.36.40), ὑποστρέφω „vrátiť sa“ (v. 28), προσέρχομαι „priblížiť sa“ (v. 29), προστρέχω „pribehnúť“ (v. 30), ἀναβαίνω „vystúpiť/nastúpiť (na voz)“ (v. 31.39), ἄγω „viest“ (v. 32), καταβαίνω „zostúpiť“ (v. 38), διέρχομαι „prechádzať“ (v. 40), ako aj podstatné meno ὁδός „cesta“ (v. 26.36.39). Z tohto môžeme konštatovať, že stretnutie je udalosťou „na ceste“.⁹

Samotný rozmer cesty a napredovania je posilnený blízkym kontextom, v ktorom sa stať nachádza. V Sk 8,1-4 čítame, že po ukameňovaní Štefana sa začalo veľké prenasledovanie. „Tí, čo sa rozprchli, prechádzali z miesta na miesto (διέρχομαι) ohlasujúc slovo (εὐαγγελιζόμενοι τὸν λόγον) (v. 4). Na začiatku 9. kapitoly sú zasa veriaci označení neobvyklým idiómom ako „tí, ktorí patria Ceste“ (9,2: τινες τῆς ὁδοῦ ὄντας). Vytvára sa nám tak širší obraz ohlasovania Slova na cestách.¹⁰ Slovami M. Grilliho môžeme povedať, že tu „máme dočinenia s rastom viery interpretovaným vo svetle cesty“.¹¹ Z kontextu vidíme, že viera nie je niečo statické, čo človek má, ale je dynamickým napredovaním.

⁹ Porov. MARGUERAT, D.: *Gli Atti degli apostoli 1. At 1–12*. Bologna : EDB, 2011. s. 345 – 346.

¹⁰ Literárnemu motívu cesty v Lukášovom diele bolo venovaných niekoľko nedávnych štúdií. Porov. MORGAN, J. M.: *Encountering Images of Spiritual Transformation. The Thoroughfare within the Plot of Luke-Acts*. Eugene, OR : Wipf and Stock Publishers, 2013. s. 7 – 16, kde je rozsiahla časť venovaná *status quo*.

¹¹ GRILLI, M.: *Skutky apoštolov, cesta Slova*. Ružomberok : KBD, 2016. s. 54.

V prvom verši epizódy (v. 26) je Filip poslaný na juh, na cestu, ktorá vedie do Gazy. Cesta je miestom presunu, pohybu, kde môžu nastať zmeny. Je miestom stretnutia, a to nielen stretnutia ľudí, ale aj stretnutia s Bohom. V tomto momente sa cesty stávajú cestami spásy, cestami obrátenia. Analogicky môžeme hovoriť aj o duchovnom sprevádzaní. Je miestom stretnutia, kde sa prelínajú životné situácie a udalosti človeka, ktoré sú veľakrát náročné, ale tieto, ak sú reflektované a prijaté vo svetle viery, sa stávajú udalosťami spásy. Duchovné sprevádzanie je „miestom“ premeny, je stretnutím, v ktorom sa človek disponuje a otvára pre prijatie Života.¹²

Životná situácia pútnika

Úvod perikopy tvorí predstavenie postáv, a zvlášť podrobný opis muža, ktorého Filip stretne na ceste z Jeruzalema do Etiópie (Sk 8,26-28). Prvá charakteristika tohto muža sa spája s jeho etnickým pôvodom. Je Etiópčan (Αιθίοψ),¹³ teda zo vzdialenej krajiny. Tým nás rozprávač uvádza do jeho reality. Je vzdialeným cudzincom.¹⁴ K etnickému statusu je pridaný spoločenský status. Muž je eunuchom (εὐνοῦχος). V SZ nachádzame tento pojem použitý s významom „dvoran, funkcionár“ (Gn 39,1: Putifar je nazvaný ὁ εὐνοῦχος Φαράω) ako aj s významom „eunuch – kastrovaný muž“ (Iz 56,3-4). Oba významy sa miestami prelínajú, keďže v staroveku bol často dvoranom eunuch, a to zvlášť na dvore kráľovien resp. manželiek panovníkov. Nakoľko text ďalej predstavuje muža ako dvorana/veľmoža kandaky, etiópskej kráľovnej (δυνάστης Κανδάκης βασιλίσσης Αιθιόπων), je veľmi pravdepodobné, že pojem „eunuch“

¹² Porov. ARRIETA, L.: *Accogliere la vita. L'accompagnamento nella vita quotidiana e spirituale*. Bologna : EDB, 2008. s. 49 – 52.

¹³ Staroveká Etiópia, v hebrejčine כּוּשׁ „Kuš“ (porov. napr.: Gn 2,13; Nm 12,1-2; Ž 68,32; Nah 3,9; Sof 3,10; Jdt 1,10), sa rozprestiera v údolí rieky Níl v oblasti dnešného južného Egypta a v severnej časti Sudánu.

¹⁴ Etiópia bola v starovekej grécko-rímskej spoločnosti všeobecne považovaná za krajinu na „konci obývaného sveta“ (porov. napr. SPANCER, F. S.: *The Portrait of Philip in Acts. A Study of Roles and Relations*. Sheffield : Sheffield Academic Press, 1992. s. 150).

sa tu vzťahuje na jeho fyzický stav. Kvôli nemožnosti uplatniť svoju sexuálnu silu a mať potomstvo boli eunuchovia prirovnaní k suchým stromom (porov. Iz 56,3) a podľa zákona neboli pripustení do kultového zhromaždenia (Dt 23). Dôvodom toho bola pravdepodobne nemožnosť obriezky, vonkajšieho znaku náboženskej identity, ktorá bola permanentná. Aj grécko-rímska spoločnosť eunuchmi pohrdala a často boli terčom posmechu.¹⁵ Text pokračuje v charakteristike eunucha a hovorí, že mu bola zverená starosť o pokladnicu a všetky majetky kráľovnej (ὁς ἦν ἐπὶ πάσης τῆς γάζης αὐτῆς).

Čo sa týka jeho náboženského statusu, text nedefinuje bližšie, či Etiópčan je Žid, prozelyta alebo bohabojný muž sympatizujúci so židovstvom.¹⁶ H. Conzelmann tvrdí, že Lukáš ho pravdepodobne zámerne necháva nejasným.¹⁷ Z textu môžeme povedať iba toľko, že eunuch si ctil Boha a preto sa bol pokloniť v Jeruzaleme (ὁς ἐληλύθει προσκυνήσων εἰς Ἱερουσαλήμ).

Týmto spôsobom opis vytvára viacrozmernejší charakter, ktorý ponúka kontrastný až paradoxný obraz jedného z protagonistov. V jednej osobe sa stretáva vysoké postavenie spojené s mocou

¹⁵ Porov. SPANCER, F. S.: *The Portrait of Philip in Acts. A Study of Roles and Relations*. Sheffield : Sheffield Academic Press, 1992. s. 167-172; MARGUERAT, D.: *Gli Atti degli apostoli 1. At 1-12*. Bologna : EDB, 2011. s. 349 – 350; GRILLI, M.: *Skutky apoštolov, cesta Slova*. Ružomberok : KBD, 2016. s. 55.

¹⁶ V Sk 10,2 Lukáš explicitne označuje stotníka Kornélia, ktorý nepatrí k židovskému národu, slovami εὐσεβὴς καὶ φοβούμενος τὸν θεόν „zbožný a bohabojný“. Pre podrobnejšiu diskusiu ohľadne náboženského statusu eunucha v Sk 8 porov. SPANCER, F. S.: *The Portrait of Philip in Acts. A Study of Roles and Relations*. Sheffield : Sheffield Academic Press, 1992. s. 160 – 165; SHAUF, S.: Locating the Eunuch: Characterization and Narrative Context of Acts 8: 26-40. In: *The Catholic Biblical Quarterly*. Washington, DC : CUA Press, 2009, č. 71, 762-775. Spancer ukazuje, že pojem „bohabojný“ nemá v Lukášovom diele (Lk–Sk) technický význam a môže byť použitý tak na Žida ako aj na pohana. Shauf sa domnieva, že eunuch je alebo môže byť v rozprávaní pohanom. Táto istá nejasnosť pripravuje čitateľa na to, čo bude nasledovať a vyvoláva v ňom otázky. Príbeh je predzvesťou naplnenia misie, a to v oboch rozmeroch: ohlasovanie pohanom a ohlasovanie až na kraj sveta (s. 774).

¹⁷ Porov. CONZELMANN, H.: *Acts of Apostles*. Philadelphia : Fortress Press, 1987. s. 68.

a zodpovednosťou, vďaka ktorému je muž verejne známy a ekonomicky solventný s potupou, odcudzením a vylúčením zo spoločenstva. Ako eunuch a ako cudzinec, bol tento muž dokonca dvojnásobne vylúčený z účasti na kulte v Jeruzalemskom chráme. Čítanie zvitku proroka Izaiáša hovorí tiež o solventnosti, ale ešte viac naznačuje, že eunuch je vzdelaným mužom hľadajúcim Boha, s vážnym záujmom o židovské Písma.

Tento opis má v literárnom kontexte Sk svoju úlohu. Ak sa naň pozrieme z pohľadu sprevádzania, poukazuje nám na dôležitý aspekt, ktorým je realita človeka.¹⁸ Sprevádzať iného na ceste znamená snažiť sa spoznať kontext, v ktorom žije, a konkrétne situácie jeho života, s ktorými súvisia jeho túžby, hľadanie, očakávania, strachy, plány a všetko, čím je naplnené jeho vnútro. Postava eunucha ukazuje aj na bytostné, ontologické hľadanie človeka. Otázka zmyslu života sa dotýka všetkých ľudí bez rozdielu.

Stretnutie vedené Pánom

Filip, druhá postava príbehu, už nie je čitateľovi neznámy. V narácii sa s ním stretol ako s jedným zo siedmich mužov vyvolených na službu (Sk 6,1-7). Na základe kritérií výberu, ktorý stanovili Dvanásti, Filip je učeníkom, ktorý vydal dobré svedectvo Pánovi, je plný Ducha a múdrosti (v. 3 a 5). V ôsmej kapitole je dôraz položený na nadprirodzené vedenie, a teda na Filipovu otvorenosť pre toto vedenie. Na začiatku Filip počuje zvláštny príkaz anjela, Pánovho posla, aby vstal a išiel smerom na juh, na cestu, ktorá vedie z Jeruzalema do Gazy (Sk 8,26). Cesta je označená ako púšť. Po predstavení pútnika nás Lukáš necháva uviesť si už druhýkrát, že k stretnutiu dôjde vďaka Božiemu zásahu. Vo v. 29 sa k Filipovi prihovori Duch a posiela ho, aby sa pripojil k vozu. Duch sa ako subjekt konania objaví opäť na konci príbehu, keď Filipa uchváti z eunuchovej prítomnosti (v. 39).

¹⁸ Porov. I. časť *Instrumentum laboris*, s názvom Rozpoznať: Cirkev načúva realite. In: http://www.vatican.va/roman_curia/synod/documents/rc_synod_doc_20180508_instrumentum-xvassemblea-giovani_it.html#I_PARTE (2.7.2018).

Rozprávanie hovorí o jednoduchej poslušnosti Filipa slovu. Slová anjela „Vstaň a chod“ (v. 26: ἀνάστηθι καὶ πορεύου) napríňa bez výhrad: „vstaľ a šiel“ (v. 27: καὶ ἀναστὰς ἐπορεύθη). Na slová Ducha „chod“ a pripoj sa k tamtomu vozu“ (v. 29: πρόσελθε καὶ κολλήθητι τῷ ἄρματι τούτῳ) odpovedá Filip promptne pribehnutím (k vozu) (v. 30: προσδραμών). Filip je vyobrazený ako človek otvorený Božiemu vedeniu, pripravený a disponibilný naplniť poslanie. Medzi dvoma výzvami môžeme vnímať istý posun. Od slovesa πορεύομαι k slovesu προσέρχομαι je cez predponu slovesa προσ- naznačený smer k niečomu, a teda priblíženie sa. Aby mohlo dôjsť k stretnutiu a sprevádzaniu, je nevyhnutné sa k inému priblížiť a do istej miery spojiť svoju cestu s cestou iného. Priblížením sa človek stáva inému blízkym a blížnym. Aby sa to mohlo udiť, musel Filip zanechať vlastné pohodlie, istoty, to, čo mu bolo známe a vytvoriť v sebe priestor pre „inakosť“. V tom momente už nejde o fyzickú blízkosť, ale o schopnosť srdca, ktorá umožňuje blízkosť. Ďalšie gr. sloveso κολλάω, použité na vyjadrenie myšlienky pripojenia sa, umocňuje práve naznačený rozmer, keďže jeho doslovný význam v pasíve je „lepiť sa na niečo, priliehať, byť pevne spojený“.¹⁹

Pod Pánovým vedením dochádza k stretnutiu dvoch osôb na ceste, ktorá nie je len cestou geografickou, ale hlavne cestou životnou, ako to ďalej rozvíja samotná biblická narácia. Úzke spojenie osôb v sprevádzaní neznamenaá splnutie alebo potretie identity jedného z nich. Pápež František vo svojej apoštolskej exhortácii *Evangelii gaudium* píše, že dnes viac ako kedykoľvek predtým potrebujeme mužov a ženy, ktorí vďaka svojej skúsenosti sprevádzania poznajú spôsob napredovania; v ňom vystupujú do popredia rozvážnosť, schopnosť chápať, umenie čakať a *poddajnosť a poslušnosť Duchu*.²⁰

¹⁹ Porov. PANCZOVÁ, H.: Grécko-slovenský slovník: Od Homéra po kresťanských autorov. Bratislava : Lingea, 2012. s. 728.

²⁰ Porov. Pápež FRANTIŠEK: *Evangelii gaudium*, §171. <https://www.kbs.sk/pdf/FR01/FR01EG2013.pdf>. (26.6.2018; kurzíva v texte je zdôraznením autorky). K osobnej skúsenosti sprevádzania sa František opakovane vracia aj v nasledujúcich bodoch exhortácie.

Profil sprevádzajúceho predstavili aj mladí na pre-synodálnom stretnutí²¹ týmito slovami: „Sprevádzajúci má byť verným kresťanom, angažovaným v Cirkvi a vo svete, neustále hľadať svätosť, byť dôvernou osobou, ktorá nesúdi, má aktívne počúvať potreby mladých a dať adekvátne odpovede, má byť plný lásky a vedomý si kým je, má rozpoznať vlastné limity a byť skúsený v otázkach radostí a bolesti duchovného života.“²² Tieto slová môžu vyvolať dojem vysokých nárokov na sprevádzajúceho, preto je dôležité si pripomenúť, že sprevádzajúcim sa človek nerodí, ale sa ním stáva. Náročnosť tejto služby si naozaj vyžaduje, aby sprevádzajúci mal vlastnú skúsenosť, teda aby bol on sám sprevádzaný a aby mal solídnu formáciu a neustále v nej pokračoval.²³ Sám rastie v slobode a vovádza do slobody, ktorá zodpovedne odpovedá na volanie Pána, aj sprevádzaného. V každodennom živote spoločne hľadajú Boha, jeho cesty a spôsoby ako konkrétne uskutočňovať pozvanie k nasledovaniu Krista. Na tomto mieste sa nám javí vhodné zdôrazniť, že služba sprevádzania nie je rezervovaná kňazom či rehoľníkmi, ale je otvorená pre každého veriaceho, ktorý sa v pokore a otvorenosti necháva viesť Svätým Duchom a vytvorí v sebe priestor pre iného, aby ho pozorne počúval a citlivo viedol na ceste s Pánom.

Dialóg nad Písmom

Nasledujúce verše perikopy môžu na čitateľa pôsobiť zvláštne a nereálne. Eunuch cestujúci vozom číta nahlas úryvok z proroka Izaiáša. Filip to v blízkosti voza počuje a vstupuje do dialógu s eunuchom otázkou o porozumení textu. Z narácie sa zdá, ako keby

²¹ Stretnutie sa konalo 19. – 24. marca 2018 v Ríme.

²² *I giovani, la fede e il discernimento spirituale. Instrumentum laboris*, §132. In: http://www.vatican.va/roman_curia/synod/documents/rc_synod_doc_20180508_instrumentum-xvassemblea-giovani_it.html#Le (3.7.2018)

²³ Porov. ARRIETA, L.: *Accogliere la vita. L'accompagnamento nella vita quotidiana e spirituale*. Bologna : EDB, 2008. s. 109-117. Porov. aj *I giovani, la fede e il discernimento spirituale. Instrumentum laboris*, §130-132. In: http://www.vatican.va/roman_curia/synod/documents/rc_synod_doc_20180508_instrumentum-xvassemblea-giovani_it.html#Le (3.7.2018)

sa začínajúci dialóg odohral v ešte pokračujúcom behu Filipa popri voze. Až v momente, keď dostane odpoveď vo forme protiotázky, eunuch pozve Filipa, aby nastúpil a sadol si k nemu (Sk 8,30-31).

Literárna kompozícia poukazuje na dôležitosť otázky. Filipova otázka „Rozumieš, čo čítaš?“ nie je spochybnením eunuchových schopností. Úlohou otázky v komunikácii je nadviazať kontakt a vstúpiť do dialógu a do vzťahu. V gréckom texte je veta slovnou hračkou: ᾄπά γε γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις; (v. 30),²⁴ v ktorej je dvakrát použitý ten istý slovesný koreň. Zaujímavou je odpoveď eunucha, ktorý na otázku odpovedá protiotázkou: πῶς γὰρ ἂν δυναίμην ἐὰν μὴ τις ὁδηγήσει με; „Ako by som mohol, keď ma nikto **nevedie**?“ (v. 31).²⁵ Grécke sloveso ὁδηγέω doslovne znamená „viesť cestou“. Cesta tak nadobúda význam duchovného hľadania a napredovania, na ktorom eunuch vyjadruje potrebu sprievodcu či interpreta, preto sa verš končí pozvaním nastúpiť na voz.

Mohli by sme povedať, že táto otázka zahŕňa v sebe túžbu ľudí všetkých čias. Prípravný dokument XV. synody biskupov o mladých to vyjadruje slovami: „Celá tradícia spirituality trvá na tom, nakoľko je podstatné sprevádzanie, zvlášť v procese rozlišovania povolania. Mladí, ktorí sa zišli na pre-synodálnom stretnutí, opakovane vyjadrili tú istú potrebu, zdôrazňujúc osobitným spôsobom dôležitosť svedectva a ľudskosti sprevádzajúcich.“²⁶ Sprevádzanie sa javí ako naliehavá potreba v živote (mladých) ľudí.

Biblický text pokračuje vybraným citátom z proroka Izaiáša, ktorý je časťou štvrtého spevu o Pánovom služobníkovi (Iz 53,7b-8c). Tentoraz je to eunuch, ktorý otázkou otvára rozhovor nad Písmom (v. 34) a Filip prijíma úlohu požadovaného interpreta. Verše 32-33

²⁴ Pervo predpokladá, že text 2Kor 3,2 s rovnakou slovnou hrou mohol byť inšpiráciou pre autora Sk (porov. PERVO, R. I.: *Acts. A Commentary*. Minneapolis : Fortress Press, 2009. s. 225, pozn. 59).

²⁵ Slovenské preklady (SSV, JER, SEP, SEB) nepresne prekladajú sloveso s významom vysvetliť: „Ako by som mohol, keď mi to nik nevysvetlí?“

²⁶ Porov. *I giovani, la fede e il discernimento spirituale. Instrumentum laboris*, §120. In: http://www.vatican.va/roman_curia/synod/documents/rc_synod_doc_20180508_instrumentum-xvassemblea-giovani_it.html#CAPITO (25.6.2018).

hovorí o utrpení služobníka vedeného na smrť, o odoprení súdu a o jeho ponížení. Záver citácie „lebo je vzatý zo zeme jeho život“ je možné preložiť a interpretovať dvoma spôsobmi, čo nám dovoľuje použité sloveso αἶψα. Prvý význam slovesa je „zdvíhať a odnášať“, teda „odnímať, odoberať“ a celkový význam prorockta je ukončenie života trpiaceho služobníka, právo, ktorého nikto neobhaja. Druhý možný význam slovesa je „dvíhať hore“, teda „povznášať“.²⁷ To vrhá nové svetlo na pochopenie prorockého textu, že poníženie nie je koncom. Poníženie ustupuje a prichádza povýšenie. Tento význam dovoľuje aj kristologickú interpretáciu citácie, kde utrpenie Ježiša bolo ukončené povýšením. Tému *poníženie – povýšenie* nachádzame prítomnú v pred-pavlovskom hymne v liste Filipanom (2,6-11). Aj v samotnom Lukášovom diele silne zaznieva táto téma od samého začiatku až do konca. V Máriinom chválospeve je oslávený Boh za to, že zosadil mocnárov z trónov a povýšil ponížených (Lk 1,52) a v závere evanjelia Ježiš vysvetľuje učeníkom, ako musel Mesiáš všetko pretrpieť a tak vojsť do slávy (Lk 24,26). V kontexte Sk je rovnako prítomné ohlasované povýšenie Ježiša Bohom po jeho odsúdení na smrť ukrižovaním (Sk 2,22-24.31-36; 3,13-15).²⁸

Daná dvojznačnosť dovolila autorovi interpretovať text v kristologickom pohľade, ktorý presahuje na ďalšiu úroveň, a tou je aplikácia na život eunucha. Keď si predstavíme eunucha, ako pozorne počúva vysvetlenie prorockého textu, nie je možné, aby to nerezonovalo v jeho vnútri. Vo vnútri človeka bez nádeje na potomstvo, ktorý je kvôli svojej sterilite obeťou posmechu a ponižovania, takéto slová oživia nádej. Aj keď narátor o tom nehovorí priamo, pravdepodobne toto vzbudilo v eunuchovi vieru. Je otvorený pre prijatie evanjelia – radostnej zvesti²⁹ a verí, že tak ako Boh povýšil Ježiša, vyzdvihne aj jeho život

²⁷ Porov. PANCZOVÁ, H.: Grécko-slovenský slovník: Od Homéra po kresťanských autorov. Bratislava : Lingea, 2012. s. 78.

²⁸ Porov. SPANCER, F. S.: *The Portrait of Philip in Acts. A Study of Roles and Relations*. Sheffield : Sheffield Academic Press, 1992. s. 177.

²⁹ V. 35 hovorí o evanjelizácii, o prinesení radostnej zvesti o Ježišovi: ἀνοίξας δὲ ὁ Φίλιππος τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ ἀρχάμενος ἀπὸ τῆς γραφῆς ταύτης εὐηγγελίσαστο αὐτῷ τὸν Ἰησοῦν.

z poníženia.³⁰ „Ježiš je odpoveďou na eunuchovu exegetickú otázku a, ako sa ukázalo, aj na jeho duchovné hľadanie.“³¹ Je dobré si všimnúť, že interpretácia významu prorockého textu prestupuje od Pánovho služobníka ku Kristovi a pokračuje k eunuchovi. Filip je skutočným sprevádzajúcim, v ktorom eunuch našiel niekoho, kto ho vedie cestou (v. 31) od čítania k pochopeniu. Pochopenie sa netýka len Písma, ale vo svetle Božieho slova eunuch prichádza k pochopeniu jeho vlastného života. Takto mu Filip otvoril cestu, ktorá zostala zatvorená aj návštevou Jeruzalemského chrámu.

V úvode sme hovorili o sprevádzaní ako o mieste, kde sa deje premena, kde sa človek disponuje a otvára pre prijatie Života. Eunuch sa stáva istým vzorom tejto otvorenosti a konverzie, v procese ktorej Božie slovo zohralo dôležitú úlohu. Okrem duchovného sprevádzania môžu (mladému) človeku na ceste rastu pomôcť iné formy sprevádzania. Duchovné sprevádzanie je však zvlášť zamerané na to, aby pomohlo vstúpiť človeku do intímneho dialógu s Bohom, vychádzajúc z Písma. Aby tak v modlitbe s Božím slovom objavoval osobnú a konkrétnu odpoveď na Pánovo volanie. Ak má toto sprevádzajúci sprostredkovať, je sám povolaný k dôvernému poznaniu Božieho slova.³² To neznamená iba poznanie exegetické, ale poznanie, ktoré premieňa celé bytie človeka, jeho intelekt, chápanie, cítenie, vnímanie, vôľu.

Byť súčasťou spoločnosti

V napredovaní na ceste sa eunuch opäť ujme slova a v blízkosti vody žiada krst. Jeho otázka obsahuje myšlienku prekážky a zábrany.

³⁰ Porov. MARGUERAT, D.: *Gli Atti degli apostoli 1. At 1–12*. Bologna : EDB, 2011. s. 352-353; GRILLI, M.: *Skutky apoštolov, cesta Slova*. Ružomberok : KBD, 2016. s. 56-57.

³¹ SPANCER, F. S.: *The Portrait of Philip in Acts. A Study of Roles and Relations*. Sheffield : Sheffield Academic Press, 1992. s. 174.

³² Porov. Pápež FRANTIŠEK: *Evangelii gaudium*, §149-151. In: <https://www.kbs.sk/pdf/FR01/FR01EG2013.pdf>. (26.6.2018). Aj keď sa táto časť venuje kazateľom, rovnako sa týka tých, ktorí Božie slovo ohlasujú v rôznych kontextoch, a teda aj v sprevádzaní iných vo viere.

Vylúčeni sú zvlášť citliví na prekážky. Teraz muž, ktorému nebola dovolená účasť na kulte, žiada krst a ním sa začlení do spoločenstva veriacich v Krista. Filip, ktorý bol poslaný pripojiť sa na ceste k eunuchovi, má teraz sprostredkovať jeho pripojenie sa ku komunite. Eunuch sa ohlásením a prijatím radostnej zvesti – prijatím Ježiša Krista – a krstom pričlenení do Božej rodiny.³³

Je zaujímavé si všimnúť, ako Lukáš zdvojením tej istej informácie zdôrazňuje spoločenstvo sprevádzajúceho na živote sprevádzaného. Tak ako sa dvaja putujúci spolu ponorili do čítania a pochopenia Písma, tak teraz spoločne **obaja – Filip a eunuch** – zostupujú do vody: καὶ ἐκέλευσεν στήναι τὸ ἄρμα καὶ κατέβησαν ἀμφοτέροι εἰς τὸ ὕδωρ, ὃ **τε Φίλιππος καὶ ὁ εὐνοῦχος**, καὶ ἐβάπτισεν αὐτόν (Sk 8,38). Účasť na živote iných nenecháva človeka bez premeny. Premenu prechádza nielen eunuch, ale aj Filip je vtiahnutý do Božieho konania.

Radosť na ceste

Prekvapenie prichádza v nasledujúcom verši. Keď by čitateľ očakával, že po krste zostúpi na eunucha Duch Svätý, ten prichádza, ale preto, aby uchwátil Filipa a odniesol ho na iné miesto (v. 39), a to práve opačným smerom – na sever do Azotu (v. 40). Eunuch pokračuje na svojej ceste smerom na juh, premenený a plný radosti (v. 39: ἐπορεύετο γὰρ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων). Duch, ktorý ich cesty spojil, je ten, ktorý ich teraz necháva kráčať vlastnými cestami. Toto náhle zakončenie príbehu má svoj význam. Eunuch kráča ďalej sám. V knihe Skutkov apoštolov sa viac nespomenie. Nevieme nič o jeho živote po návrate do Etiópie, ani o jeho apoštolskej činnosti, ktorú môžeme iba predpokladať. Vieme len, že stretnutie v ňom zanechalo radosť. Takáto radosť je znakom Božieho konania a prijatia spásy

³³ Spencer prepája citáciu Izaiáša, v ktorej zaznieva myšlienka o potomstve, rode (v. 33) s vierou a krstom, ktorými sa eunuch zaradi do početného „duchovného potomstva“ Ježiša Krista. Prijatie evanjelia mu prinieslo nádej na obnovenie plodnej sily, čo sa naplňa vo svedectve, ktoré vydáva v rodnej zemi. Privádzaním iných ku Kristovi ich plodí pre nový život (porov. SPANCER, F. S.; *The Portrait of Philip in Acts. A Study of Roles and Relations*. Sheffield : Sheffield Academic Press, 1992. s. 182).

(zvlášť v Lukášovom diele). Zmiznutie a pretrvávajúca radosť sú zároveň krásnymi symbolmi pre sprevádzanie.

Sprevádzanie je vzťahom, ktorý nepripútava iných k sebe, ale pomáha sprevádzanému dozrievať a rásť. Vovádza ho do autentického stretnutia s Bohom, do Trojičného spoločenstva a v sile tejto lásky sa sprevádzaný otvára pre poslanie a pre stretnutie s druhými v ich realite.

Podobne nachádzame na konci Matúšovho evanjelia misijnú výzvu Ježiša, ktorý posielal svojich učeníkov do všetkých národov, aby išli a pomáhali iným stať sa učeníkmi Krista (Mt 28,19: πορευθέντες οὖν **μαθητεύσατε** πάντα τὰ ἔθνη). Tí, ktorí prijmu ohlasované Slovo a uveria, sa nestávajú nasledovníkmi učeníkov, ale učeníkmi Slova. Prítomnosť Filipa na ceste eunucha bola dôležitá. Bolo rozhodujúce, že načúval podnetom Ducha a nechal sa ním viesť. Rovnako však bolo relevantné aj „zmiznutie“. Sprevádzajúci sa musí učiť „nechať sa uniesť preč“ z prítomnosti sprevádzaného, lebo podstatnou v živote sprevádzaného je a zostáva prítomnosť Ježiša.

Záver

Prostredníctvom analýzy textu Sk 8,26-40 sme sa pozreli na niekoľko dôležitých aspektov duchovného sprevádzania.

V prvom rade je dôležité mať na pamäti dynamický charakter sprevádzania. Sprevádzanie je procesom a neustálym napredovaním na ceste s Pánom. „Duchovné sprevádzanie je príležitosťou učiť sa rozpoznávať, interpretovať a voliť si v perspektíve viery, v počúvaní toho, čo Duch Svätý hovorí v okolnostiach každodenného života.“³⁴

Stretnutie medzi sprevádzaným a sprevádzajúcim sa deje v kontexte každodenného života, ktorý zahŕňa všetky oblasti života: rodinu, priateľstvá, vzťahy, prácu, poslanie, postavenie, atď. Nevyhnutnou podmienkou stretnutia je vzájomná dôvera, ktorá zahŕňa úctu a slobodu. Otvorenosť je jedným z kľúčových slov

³⁴ *I giovani, la fede e il discernimento spirituale. Instrumentum laboris*, §123. In: http://www.vatican.va/roman_curia/synod/documents/rc_synod_doc_20180508_instrumentum-xvassemblea-giovani_it.html#CAPITO (3.7.2018)

sprevádzania, charakteristické pre dialóg dvoch osôb, ktoré veria, že sú vedené Duchom Svätým.

Na začiatku sprevádzania stojí uznanie limitov a vlastného nepochopenia, a tým potreby niekoho, kto je schopný vysvetliť a interpretovať udalosti života vo svetle Božieho slova. Sprevádzaný sa preto v dôvere otvára sprevádzajúcemu, pozýva ho „nastúpiť na voz“ a putovať spolu s ním.

Postava Filipa poukazuje na dôležitú úlohu, ktorú zohráva otvorenosť v živote sprevádzajúceho. Na jednej strane je to otvorenosť a poddajnosť voči Duchu Svätému, ktorým sa necháva pretvárať a viesť, a na druhej strane je to otvorenosť pre životnú situáciu sprevádzaného. Iba v tejto otvorenosti je sprevádzajúci schopný spolu so sprevádzaným rozpoznávať prítomnosť Boha v jeho živote a pomôcť mu v konkrétnostiach života odhaľovať poslanie, ku ktorému ho Boh pozýva. Bez tejto otvorenosti voči Duchu a voči konkrétnemu človeku a jeho ceste viery sa riskuje, že sprevádzajúci nehladá spoločne so sprevádzaným, ale ponúka mu niečo, čo je správne v jeho pohľade. Takýto prístup neberie do úvahy, že viera je osobitný a jedinečný vzťah človeka s Bohom. *Instrumentum laboris* spomína najčastejšie omyly zo strany sprevádzajúceho. To sa deje v prípade, že preberá namiesto sprevádzaného v hľadaní a v zodpovednosti za voľbu. Ďalej hovorí aj o prekračovaní hraníc tým, že so sprevádzaným zaobchádza nesprávnym alebo deštruktívnym spôsobom, a to až do tej miery, že sa vytvára možnosť zneužitia a závislosti.³⁵ Kráčať s iným na jeho ceste je ozajstným umením, v ktorom sprevádzajúci zanecháva seba a svoje predstavy. Z tohto dôvodu je proces sprevádzania formáciou oboch. Spoločne kráčajú a reflektujú, spoločne sa otvárajú Bohu a jeho Slovu.

Dialóg medzi eunuchom a Filipom vyústil do sviatostného gesta. Krstom sa človek na okraji spoločnosti stal súčasťou spoločenstva veriacich. Takto začlenený pokračoval s radosťou na svojej ceste.

³⁵ Porov. *I giovani, la fede e il discernimento spirituale. Instrumentum laboris*, §130. In: http://www.vatican.va/roman_curia/synod/documents/rc_synod_doc_20180508_instrumentum-xvassemblea-giovani_it.html#CAPITO (3.7.2018)

V oblasti sprevádzania to môžeme vnímať ako obraz hľadania miesta a poslania, ktoré má sprevádzaný v Cirkvi a vo svete. Biblický text nehovorí explicitne nič o poslaní eunucha. Môžeme však predpokladať, že tak v prvotných adresátoch Skutkov apoštolov ako aj dnešnom čitateľovi, tento text vzbudzuje nádej, že sa Slovo šíri na samý kraj sveta (Sk 1,8), a to sa uskutočňuje cez poslanie a pôsobenie konkrétnych ľudí. Filip pokračuje v ohlasovaní Slova na severe, zatiaľ čo eunuch sa vráti do svojej krajiny na juh. Záver biblického príbehu je pre sprevádzanie symbolom jedinečnosti cesty každého človeka a úlohy sprevádzajúceho, ktorý vie, „že Kristus musí rásť a on sa musí umenšovať“ (Jn 3,30).

Zoznam použitej literatúry

- ARRIETA, L.: *Accogliere la vita. L'accompagnamento nella vita quotidiana e spirituale*. Quaderni di formayione permanente 8. Bologna : EDB, 2008. 152 s. ISBN 978-88-10-55108-0.
- CONZELMANN, H.: *Acts of Apostles*. Hermeneia – A Critical and Historical Commentary on the Bible. Philadelphia : Fortress Press, 1987. 288 s. ISBN 0-8006-6018-8.
- FRANTIŠEK: *Evangelii gaudium. Apoštolská exhortácia pápeža*. <https://www.kbs.sk/pdf/FR01/FR01EG2013.pdf>. (26.6.2018).
- GRILLI, M.: *Skutky apoštolov, cesta Slova*. Ružomberok : KBD, 2016. 114 s. ISBN 978-80-89120-48-2.
- I giovani, la fede e il discernimento spirituale. Instrumentum laboris*. Città di Vaticano, 2018. http://www.vatican.va/roman_curia/synod/documents/rc_synod_doc_20180508_instrumentum-xvas-semblea-giovani_it.html (25.6.2018).
- LINDIJER, C. H., Two Creative Encounters in the Work of Luke (Luke 24.13-35 and Acts 8.26-40). In BAARDA, T. – van UNNIK, W.C. (eds.): *Miscellanea Neotestamentica. Volume II*. NTSuppl 48. Leiden : Brill, 1978. s.77-85. ISBN 978-90-04-05686-2.

- Lumen Gentium*. In: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/lumen-gentium> (22.05.2018).
- MARGUERAT, D.: *Gli Atti degli apostoli 1. At 1–12*. Testi e commenti. Bologna : EDB, 2011. 510 s. ISBN 978-88-10-20658-4.
- MORGAN, J. M.: *Encountering Images of Spiritual Transformation. The Thoroughfare within the Plot of Luke-Acts*. Eugene, OR : Wipf and Stock Publishers, 2013. 256 s. ISBN 978-1-61097-980-1.
- PANCZOVÁ, H.: *Grécko-slovenský slovník: Od Homéra po kresťanských autorov*. Bratislava : Lingea, 2012. 1328 s. ISBN 978-80-8145-021-1.
- PERVO, R. I.: *Acts. A Commentary*. Hermeneia – A Critical and Historical Commentary on the Bible. Minneapolis : Fortress Press, 2009. 812 s. ISBN 978-0-8006-6045-1.
- ROSICA, T. M.: The Road to Emmaus and the Road to Gaza: Luke 24:13-35 and Acts 8:26-40. In *Worship*. Collegeville, MN : Liturgical Press, 1994, č. 68, s. 117-131
- SHAUF, S.: Locating the Eunuch: Characterization and Narrative Context of Acts 8: 26-40. In: *The Catholic Biblical Quarterly*. Washington, DC : CUA Press, 2009, č. 71, 762-775.
- SPANCER, F. S.: *The Portrait of Philip in Acts. A Study of Roles and Relations*. JSNT Supplement Series. Sheffield : Sheffield Academic Press, 1992. 319 s. ISBN 1-85075-340-7.
- TAGLE, L. A.: *Ludia Veľkej noci*. Bratislava : Redemptoristi – Slovo medzi nami, 2016. 128 s. ISBN 978-80-89342-82-2.

KRISTUS JAKO ODPOVĚĎ HLEDAJÍCÍMU (SE) MLADÉMU ČLOVĚKU

Marie CIPROVÁ

Resumé: V příspěvku jde především o snahu narýsovat tvář Boha, která mladé oslovuje – kterou hledají a touží nalézt. A která je zároveň opravdová, jak ukazuje teologický rámec a stvrzují ony náhledy do praktických zkušeností. Charakteristikami tohoto Boha tváří v tvář mladým lidem se zdají být hlavně láska (toho kdo je od počátku tvořil) a opravdová milost – které tvoří přijetí, jaké nelze nikde jinde na světě nalézt. A osvobozuje jako dříve i dnes, je stále aktuální. Zároveň mladým dává prostor k životu, k rozvíjení se, ke zdravému zrání (a nacházení se). Důležitou část tvoří také reakce mladých na takového Boha. Může se zdát, že je to pojednání o zcela základních a banálních křesťanských tématech. Proto zde jde též o pokus vyjádřit, jak zásadně důležitá jsou právě pro mladé lidi. Toto je také důvodem tak častého propojování teologických pravd s jejich možným odrazem v mladých (a tím i křehkých a tvárných) srdcích.

Klíčová slova: Bůh. Dění kříže. Mladý člověk. Láska. Přijetí. Bezpečí. Sebeodhalení. Proměna. Vztah.

Uvedení

Jako tu pravou odpověď mladému člověku bych zde chtěla nejprve představit skutečně milujícího Boha, jak se zjevuje především v dění kříže. On má být hlavním tématem tohoto příspěvku, a také zachycovat praktické příklady do pevného teologického rámu.

Dále bych ráda navazovala aplikacemi či důsledky dění kříže na životech mladých lidí, jejich rozvoji a směřování a v podstatě na celém jejich bytí. Chtěla bych tak zakotvit zmíněnou teoretickou část do praxe a tím ji jasně ilustrovat, aby za slovy byly vidět praktické zkušenosti, na kterých příspěvek z velké části stojí.

Jak budu postupovat směrem k praxi, předpokládám, že se částečně dostanu do dialogu s otázkou, zdali takto přijímaný a milovaný člověk nezačne své svobody zneužívat. Mou hlavní odpověď a možná hlavní výpověď tohoto příspěvku pak je rozhodné ne. Protože pokud jsou mladí doopravdy ve vztahu s milujícím Kristem, jejich odpověď je též láska k němu. Která sice postupně (oproti imperativům) – ale doopravdy a hluboce formuje jejich život.

Jaký Bůh

Jak jsem již naznačila, chci našeho Pána představit především jako milujícího. (Dle 1. listu Janova je Bůh láska). Pro barvitější popis užiji slova profesora Kučery v dialogu s Moltmannem: „*Podle Ř 8,32 Bůh svého syna neušetřil, nýbrž jej opustil a vydal smrti. Tím ušetřil všechny bezbožné. Nejsou už jako bezbožní Bohem opuštění, protože Bůh opustil a neušetřil Syna. Důvod, proč Bůh ospravedlnil bezbožníky, leží v tom, že Bůh vydal svého Syna v utrpení, v němž byl Syn opuštěn od Boha. V opuštěnosti Syna opouští Bůh sám sebe.... ... Ježíš trpí umíráním v osamocenosti, netrpí však smrtí, neboť smrt nelze protřpět, protože utrpení předpokládá život. Otec, který Syna opustil a vydal, trpí smrtí Syna v nekonečné bolesti lásky.*“¹ Vrcholným projevem Kristovy lásky i lásky Boha Otce je ochota vydat se v utrpení, trpět pro ty, kteří mu za to stojí, ačkoli si to vůbec nezaslouží. Jen stěží lze vyjádřit lásku koncentrovanou v dění kříže.

Avšak kříž má i další rozměr, který již byl také naznačen. Kříž znamená ospravedlnění a přijetí bezbožných. Ano, vše je pro ně připraveno, pro to, aby mohli přijít k Bohu – bezbožní – takoví, jací jsou. Již takový jakkoli přicházejí, jsou milováni. Bůh to vyjádřil už dávno. A toto je pro mladé lidi velmi důležité. Přicházejí-li ke Kristu, přicházejí do bezpečného místa přijetí, přesto čímkoli jsou a se vším čím jsou. Právě tak jsou ke Kristu zváni, a to přímo do jeho stvrzené lásky.

¹ Trojiční teologie KUČERA, Zdeněk. *Trojiční teologie: základ teologie ve zjevení*. Brno: L. Marek, 2002. Pontes pragenses (L. Marek). ISBN 80-862-6321-5, s.237.

Kristova láska je tu, společně s předem připraveným řešením pro celý jejich život, na každé případné selhání, jak píše Karl Barth: „...*na základě a v pravdě toho, že co se stalo jemu, stalo se pro mne, a to s takovou autoritou a legitimostí, že cokoli by se mohlo stát ze mne a skrze mne, je tím, co se stalo pro mne, nejen přikryto, ale vymazáno.*“² Již nejde o to, co člověk udělá. Mízí strach udělat chybu, ale také strach odhalit se. Již není důvodu se bát odhalit to, co je uvnitř. Již nehrozí odsouzení (soud byl vykonán na Kristu), není místo ani pro stud – nemá prostor v této lásce. Taková láska se totiž za těchto okolností stává láskou bezpodmínečnou.

Zdá se nesnadné tuto bezpodmínečnost vyjádřit v její šíři i v její dokonalosti. Přidržím se pro toto vyjádření slov biblického teologa, Childse: *Pavlova důvěra spočívá ne v přemostění (či obejití) zákona spolu s jeho prokletím, ale v Kristově naplnění spravedlivých požadavků (toho zákona)*³. Childs zde vysvětluje, že již u apoštola Pavla se setkáváme s východiskem, kde řešení lidské nedokonalosti, závisí plně v tom, co již udělal Kristus. Proto již je to hotové.

Stále se snažím neopomenout onu až vyhrocenou avšak opravdovou biblickou milost, která se ukázala být pro mladé natolik zásadním přístupem k nim. Totiž ona je přesně tím, co jim tento svět nikde jinde, v žádné podobě a žádným způsobem nabídnout nemůže a tak se zdá, že právě po ní oni hladoví.

Odpovědi pro otevírající se život

Myslím, že zde již jasně vysvítá, že v Kristu jsou všechny odpovědi, které mladý člověk potřebuje. Přichází-li se svým hříchem, svými selháními – Kristus již na ně má odpověď, láskyplnou odpověď a řešení. To je však třeba mladému člověku jasně artikulovat a

² BARTH, Karl. *Stručný výklad listu Římanům*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1989. ISBN 80-7017-000-X, s.68.

³ CHILDS, Brevard S. *Biblical Theology of the Old and New Testaments: Theological Reflection on the Christian Bible*. Minneapolis: Fortress Press, 2011. ISBN 978-080-0698-324, s. 555.

vysvětlovat, protože přijetí nezaslouženého odpuštění je i pro něj často nesnadné.

Avšak když říkám všechny odpovědi nemyslím jen odpověď na hřích, ale i na celý mladý život. Odpověď spočívající v seznámení s takovýmto Kristem a především v zakořenění v něm. Tím myslím vstup do té lásky, vstup do vztahu s Kristem. Na tomto vztahu může mladý člověk stát.

Jde tu o to, že mladý člověk je sám o sobě velmi křehký. To je jeho specifikum, které je velmi důležité neopomíjet. Je to pomalu se otevírající život, poznávající, co je kolem něj i co je v něm. Proto potřebuje ono obrovské bezpečí, které již jsem popsala. Potřebuje tento láskyplný prostor vztahu ke Kristu, aby se mohl odvážit poznávat sám sebe. Potřebuje ono Boží „ano“⁴ ke svému životu (které též zmiňuje profesor Kučera), aby věděl, že jeho život má svou vlastní hodnotu. Že stojí za to ho poznávat. I že stojí za to stát se doopravdy sám sebou. A že on může se stávat sám sebou ačkoli možná ještě ani neví co to bude znamenat. Může, protože je přijat – předem, bezpodmínečně, na základě toho, co již Bůh udělal. Může, protože je v oné oblasti Kristovy lásky.

Být sebou jako výzva

Ráda bych upozornila, že stávat se sám sebou není často pro mladé samozřejmost, ale naopak, je to pro ně velká výzva. Jednak proto, že v mnohém doopravdy sami netuší, co se v nich skrývá. A tak musí najít odvahu odhalit se nejprve sami před sebou. Přijímající Kristus je klíčovým průvodcem na této cestě, protože nikdo jiný je v konečném důsledku není schopen přijmout tak hluboce a úplně, jako ten, skrze koho byli od počátku tvořeni.

Rodiče bývají často v čase dospívání překvapeni tím, kdo jejich děti jsou. Učitelé mají též svá očekávání. A tlak ze strany vrstevníků na to, jaký by měl jednotlivec být, je jistě známý a nezanedbatelný. Zde

⁴ Trojiční teologie KUČERA, Zdeněk. *Trojiční teologie: základ teologie ve zjevení*. Brno: L. Marek, 2002. Pontes pragenses (L. Marek). ISBN 80-862-6321-5, s.228 (též s. 225).

přichází druhá strana stejné mince. Mladý člověk musí nejen sám před sebou odhalovat, co se v něm skrývá, ale musí tento život žít i navenek – má-li žít autenticky. A to znamená žít jaký je, stávat se sám sebou i v prostředí oněch zmíněných vnějších tlaků. Některé z těchto tlaků lze jistě mírnit a samozřejmě takové snahy jsou a jsou dobré, ale snad nikdy tyto tlaky nelze úplně eliminovat. Je tu potřeba jiné řešení, řešení z druhé strany, opět zevnitř. Tam, kde získají mladí lidé stabilitu v lásce Kristově, v opravdovém intimním vztahu s ním, mohou se učit poznávat pokoj i navzdory vlivům okolí. Když žijí z přijetí Kristova, mohou být osvobozeni od strachu, který se plíží již předem, strachu, jakého se jim dostane přijetí zvenčí. Mohou tedy žít svůj život svobodně, snad téměř nezávislí na přijetí či nepřijetí okolí.

Zpětná odpověď ze strany mladých

Nyní předpokládám, že se alespoň částečně objeví otázka, zda se z takto vedených lidí nestanou lidé sobečtí – s velkým já, orientovaným pouze dovnitř, nebo lidé bezuzdní, prostopášní. Zda takto aplikovaná teologie vycházející z dění kříže povede ke svobodě, či ke zneužití svobody. A právě na tomto místě bych se ráda vrátila k tomu, že vlastně celou dobu mluvím o vztahu s Kristem (a skrze Krista s Bohem). Nechci mluvit jen o učení, teorii, ale byla bych doopravdy ráda, kdyby toto vše bylo o zakotvení ve vztahu. Vždyť ani láska neexistuje sama o sobě, ale musí být vztažena (někým k někomu).

Je to zvláštní, pro mě dokonce překvapující, ale i v praxi to takto funguje. Lidé, kteří přicházejí do vztahu s Kristem a zažijí tu velkou lásku, a také v ní i zakotví, se zároveň do Krista zamilovávají – či snad lépe řečeno, začínají ho milovat. Záměrně pro to užívám expresivní výrazy, protože jejich odpověď bývá opravdu jistým způsobem úměrná tomu, s jakou láskou se setkají. A to jak v intenzitě, tak i trvalosti. Proto je tak zásadně důležité jaký Kristus je jim představen, s kým jsou seznámeni.

Dále směrem k praxi

Z povahy tématu i povahy konference, se zdá, že nelze zůstat pouze na rovině teoretické, ba snad přímo naopak, čím více se dotknu reálných příkladů, tím bude hmatatelnější a lépe zakusitelné to, o čem mluvím. Mělo by být zřejmé, že zde nejde jen o slova, ale především o realitu současných mladých lidí (která snad může napovědět, jak k nim lépe nacházet cestu).

Mladí z církve

S mladými lidmi vycházejícími z církevního prostředí jsem většinou po jejich setkání s doopravdy milujícím Kristem zažila jejich takřka raketový vzlet vzhůru. Tento vztah s Kristem je osvobodil od opakovaného padání do hříchu – protože najednou na to nebyli sami. Prožívali osvobození též od již zmíněných tlaků okolí i svobodu ze sevření vlastní nejistoty o sobě samých.

Mohli tedy hledat a nacházet co je uvnitř nich, touhy, které do nich vložil sám Pán. Ať již to byl rozvoj jejich intelektuálních schopností (a směřování při vzdělávání), nebo jindy třeba touha sloužit (a věnovat se) těm nejmladším v církvi, dětem. Takové věci vycházeli na povrch často oproti dřívějším úporným snahám zavděčit se vrstevníkům či vzbuzovat co největší zájem u zástupců opačného pohlaví. I mě samotné přišly takové změny často až velmi rychlé, a tak jsem pozorně sledovala, co bude dál. Oproti mé nedůvěřivosti, se však proměny stávaly trvalými. Ač samozřejmě nalezené zájmy s rostoucím věkem mohly pozměňovat svou podobu. Důležité však také je, že jsem od těchto mladých lidí dostávala nejen to viditelné svědectví o jejich životním směřování, ale i svědectví o jejich každodenním životě. Třeba o věcech, které je dřív dokázaly neskutečně rozčítit až ke křiku na své okolí a najednou v onom – jejich slovy – „šťěstí s Kristem“ zkrátka již takto reagovat nemusejí.

Mladí z mimocírkevního prostředí

Lidé vyrůstající v církvi už v sobě mají ty hranice, mantinely, ve kterých by se měl jejich život pohybovat a proto osvobození a posílení

často vede velmi snadno k přímému vzestupu jejich života. S mladými, kteří však přicházejí třeba z úplně necírkevního prostředí a Boha nikdy neznali, je to trochu jiné, jejich postup může být pozvolnější, s větší potřebou vysvětlování.

Zároveň však právě toto bývají lidé, kteří přišli ke Kristu právě jen v té touze po jeho lásce. Nemají tolik znalostí a nejsou jim v počátku vlastní ty Boží hranice, které jsou dány v Písmu, avšak i oni mají ten samý pevný vztah s Kristem. Opět musím uznat, že pro mne bylo až překvapením jakou sílu tento vztah, tato vazba, a vlastně Kristova láska, má. Je dost silná na to, aby udržela mladé v době, kdy ještě nezakořenili v místní církvi a zároveň je do té církve vede. Je dokonce dost silná i ve chvílích, kdy je mladý člověk prostorově vzdálen od svých věřících blízkých, kteří by ho mohli podporovat ve víře, a třeba dělá i chyby (protože ještě nesrostl se všemi biblickými směrůvkami). Pokud se však mladý člověk nezříká toho vztahu s Kristem, je to právě Kristova láska, která ho vždy vtáhne zpět. Je silnější než všechno vysvětlování, než racionální důvody. Je dokonce silnější než všechny imperativy. Vždyť ani biblické imperativy nikdy nebyly dány mimo vztah s Bohem.

Sama jsem toto velmi reálně zakusila ohledně otázky, co je a co není hřích. Někdy může být velmi složité vysvětlit, že něco, na čem mladý člověk neshledává zprvu nic závadného či špatného, může být hříchem, a to třeba i velmi problematickým. Jak toto mladým vysvětlit, jak jim ukázat, že to není Boží záměr pro jejich život, ani to není pro ně dobré? Sháněla jsem podněty a tak jsme o daném tématu diskutovali i na katedře Praktické teologie i s ostatními, kteří jsou ve službě. A musím říci, že i já jsem zažila tu bezmoc, kdy veškerým vysvětlováním, kterého jsem jen schopna, nedokáži mladým člověkem pohnout. Co jsem však nedokázala já ani informace zvenčí, dokázala Kristova láska zevnitř!. Právě tam, kde jsem takto nejvíce zápasila, jsem se po nějaké době dozvěděla, že tento mladý člověk svůj životní způsob změnil a hlavní důvod pro něj byl, že pro něj nemá smysl takto žít, protože vnímá, že ho to vzdaluje od Pána. Bylo to něco, co do tohoto člověka nešlo dostat zvenku, ale Kristus ho k tomu

dovedl. Blízkost a tedy i láska Boží se ukázala být tím hlavním důvodem. Zdá se, že mladí si to někdy musí s Pánem takřka „vyříkat“ sami.

Není právě toto pravá motivace pro křesťana? Láska, ne prostý rozkaz. A stejné je to s mnoha dalšími podobnými situacemi – Kristus zkrátka své lidi tvaruje a mění svou láskou. Věřme tedy moci jeho lásky. Takovýto milující Kristus je zřejmě tou odpovědí (a v Kristu i Otec.).

Kruh Boží lásky se uzavírá a nově osvětluje již řečené

Avšak nyní bych ráda učinila zadost počátečnímu lehkému rozvržení osob v Trojici, když jsem nastiňovala Boží lásku a v podstatě ji vykreslovala jako lásku Boha Otce i Syna, protože tak se nám i v dění kříže zjevuje. Otec i Syn zajedno v rozhodnutí trpět pro lásku k člověku, poskytnout tak prostor odpuštění, smíření a v konečném důsledku, tedy právě pro onu tolik nutnou bezpodmínečnost v přijetí člověka.

Ale chtěla jsem se vrátit k teologickému dotažení onoho načrtnutého kruhu Boží lásky, který však nebyl plně dokončen – nebo lépe řečeno – nebyl plně vysloven. Celou dobu se snažím vyjadřovat i popisovat odpověď lásky v mladých lidech. A užívala jsem slov především o opětovné lásce, protože je to pro člověka snad snáze uchopitelné. Známe lásku a odpověď lásky. Pro zaměření se na mladé životy a přemýšlení o nich mi přijde toto označení jednodušší. Pro plnost však nelze opomenout alespoň podotknout, že jistě nejde jen o obyčejnou lidskou schopnost reagovat na lásku, ale že za tímto vším samozřejmě stojí činná moc i osoba Ducha svatého (snad až tajemným způsobem). Je tedy zřejmě ponejvíc na místě vidět za zmiňovanou mocí lásky v životech, moc Ducha svatého, který sám činí, co je lidem nemožné.

Seznam použité literatury

- BARTH, Karl. *Stručný výklad listu Římanům*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1989. ISBN 80-7017-000-X.
- CHILDS, Brevard S. *Biblical Theology of the Old and New Testaments: Theological Reflection on the Christian Bible*. Minneapolis: Fortress Press, 2011. ISBN 978-080-0698-324.
- KUČERA, Zdeněk. *Trojiční teologie: základ teologie ve zjevení*. Brno: L. Marek, 2002. Pontes pragenses (L. Marek). ISBN 80-862-6321-5.

ANIMÁCIA AKO JEDNA Z MOŽNOSTÍ PÔSOBNENIA NA MLÁDEŽ V ŠPECIÁLNYCH VÝCHOVNÝCH ZARIADENIACH

*Nataša BUJDOVÁ
Stanislav ŠPÁNIK*

Resumé: Pod slovom animácia si populácia obyvateľstva na Slovensku asociuje rôznorodé aktivity, ktoré animátor vykonáva. Prevažne sú to aktivity v komerčnom prostredí v cestovnom ruchu, detských kútikoch, kde rodičia svoje deti nechávajú pod dohľadom animátora aby s nimi vyplnil voľný čas. Animácia má bohatú históriu, však ako pojem vzťahujúci sa k sociálnej práci ju poznáme od 20 storočia, pričom na našom území je spájaná najmä so saleziánmi a pedagogikou voľného času. Stále viac sa do popredia dostáva v sociálnej práci úloha animátora, ktorú doteraz zastáva sociálny pracovník, pričom jej dôležitosť v rámci sociálnej práce sa zvyšuje a to najmä z hľadiska terapie v komunitách. Z pohľadu sociálnej práce vnímame zaradenie animácie v špeciálnych výchovných zariadeniach ako veľmi prospešné.

Kľúčové slová: Animácia. Diagnostika. Poruchy správania.

Úvod

Poruchy správania predstavujú termín s významom, ktorý zahŕňa všetky deti, mládež so sklonom k porušovaniu etických a právnych spoločenských noriem, vrátane jedincov s rôznymi nedostatkami, ktoré môžu byť zapríčinené napríklad neuspokojovaním základných potrieb, nedostatočnou biologickou vybavenosťou či nevhodným rodinným prostredím. Tieto deti majú problémy v každodennom fungovaní, mnohokrát nie sú schopné chápať svoje správanie, čo im spôsobuje problémy v mnohých oblastiach. Ich neprimerané správanie často vyvoláva negatívne reakcie zo strany okolia, často sú vyradované zo svojho prostredia, či už z prostredia školského, rodinného, alebo

z prostredia vrstovníkov. Nakoľko orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately evidujú nárast počtu detí, ktoré sú evidované z dôvodu diagnostikovaných porúch správania, si vyžaduje táto situácia akútnu potrebu riešenia v oblasti prevencie a represie a stáva sa predmetom starostlivosti špeciálnych výchovných zariadení. Napriek problémom, ktoré sa vyskytujú v špeciálnych výchovných zariadeniach, považujeme inštitucionálnu starostlivosť o deti s poruchou správania v zariadeniach za nezastupiteľnú v našich podmienkach. Za potrebné považujeme zdôrazniť, že tieto zariadenia pre mnohé deti predstavuje jediné reálne riešenie ich závažných, často zdravie a život ohrozujúcich problémov. Napriek tomu, že starostlivosť v špeciálnych výchovných zariadeniach nemôže nahradiť harmonickú rodinu, jej pozitívom je skutočnosť, že je poskytovaná kvalifikovanými pracovníkmi v prostredí, ktoré je zabezpečené po zdravotnej i materiálnej stránke.

Determinanty vzniku porúch správania

Podľa Mátela, Galáša, Kuchárovej⁵ poruchy správania je nutné chápať ako *„prejav neprimeranej a nezvládnutej adaptácie na vonkajšie podmienky tlaku vnútorných problémov, ktorým je potrebné venovať primeranú pozornosť a poskytnúť komplexnejšiu pomoc zameranú nielen na prejavy správania, ale i na jeho príčiny, ktoré môžu tkvieť v poruchách jeho osobnostného vývinu, ale taktiež môžu signalizovať problémy, ktoré jednotlivec prežíva v rodine, škole, v spoločnosti.“*

Poruchy správania môžu mať podľa Sitkovej⁶ rôzne príčiny. Sú podmienené viacerými činiteľmi, ktoré však nevystupujú samostatne, izolovaným spôsobom, ale tvoria skôr kombináciu viacerých faktorov.

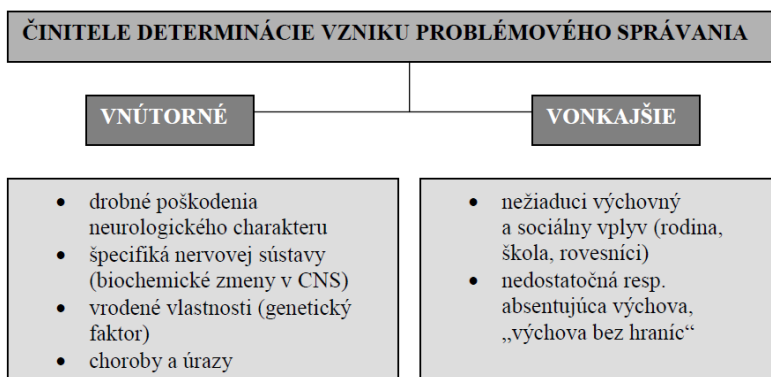
⁵ MÁTEL, A. - GALÁŠ, J. – KUCHÁROVÁ, B. 2015. *Špecializačný vzdelávací program Sociálna kuratela*. Bratislava : Inštitút pre výskum práce a rodiny, 2015. s. 45

⁶ SITKOVÁ, D. 2014. *Skúsenosti s intervenciou žiakov s problémovým správaním na primárnom stupni vzdelávania. Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe*. Banská Bystrica : Metodicko-pedagogické centrum, 2014.

Mátel, Galáš, Kuchárová⁷ vysvetľujú, že vzájomné spolupôsobenie osobnostných dispozícií, respektíve subjektívnych negatívnych faktorov (napríklad nezvládanie emócií, stresu, konfliktná osobnosť, nedostatok prosociálnych zručností, kríza identity) a nevhodných vonkajších podmienok (napríklad hmotná a sociálna núdza, dysfunkčná rodina, zanedbávanie výchovy, vplyv rovesníckych skupín, absencia voľnočasových a záujmových aktivít, málo podnetné či rizikové prostredie) ako aj vonkajších činiteľov – takzvaných spúšťačov (napríklad sociálna deprivácia, traumatizujúce podnety, provokujúce podnety, frustrácia) môže viesť k dissocíalnym, asociálnym až antisociálnym formám správania.

Úspešná intervencia si vyžaduje dôkladné poznanie žiakov pedagógmi v spolupráci s rodičmi a inými špecialistami, ako napríklad psychológ, liečebný pedagóg, pediater, neurológ. Sitková činitele porúch správania rozdeľuje v nasledovnom obrázku 2 na činitele vnútorné a vonkajšie.

Obrázok 2 Príčiny vzniku porúch správania

Zdroj: Sitková⁸

⁷ MÁTEL, A. - GALÁŠ, J. – KUCHÁROVÁ, B. 2015. *Špecializačný vzdelávací program Sociálna kuratela*. Bratislava : Inštitút pre výskum práce a rodiny, 2015.

⁸ SITKOVÁ, D. 2014. *Skúsenosti s intervenciou žiakov s problémovým správaním na primárnom stupni vzdelávania. Osvedčená pedagogická skúsenosť*

Vnútorne príčiny, sú príčiny, ktoré sú ovplyvnené napríklad zníženou adaptabilitou, zvýšenou agresivitou, labilitou nervovej sústavy, poruchami správania, emočnou labilitou, psychosociálnou nezrelosťou. Uvedené okolnosti môžu zapríčiniť, že dieťa hľadá náhradné riešenie ako sa vyhnúť nepríjemnej situácii. Únikovou cestou je zvyčajne záškoláctvo. Podľa Majzlanovej In Končeková⁹ sa jedná o zvýšenú vnímavosť organizmu voči patologickým podnetom na podklade vrodených dispozícií, či na podklade dedičnosti ako napríklad choroby centrálnej nervovej sústavy, temperament, nerovnomerné dozrievanie jednotlivých oblastí v mozgu, či poškodenie mozgu.

Vonkajšie príčiny sú zvyčajné ovplyvnené rodinným, školským prostredím, alebo rovesníckou skupinou. Medzi vonkajšie príčiny Bradová¹⁰ zaraďuje:

- **Rodina:** nevyvážené vzťahy so súrodencami, absencia jedného z rodičov, konflikty medzi rodičmi, výchova v rodine je extrémne voľná, správanie rodičov je narušené. K problémom dochádza najmä vtedy, ak samotný rodič pristupuje k povinnostiam nezodpovedne a pre svoje dieťa nie je pozitívnym vzorom, alebo vo výchovnom pôsobení uplatňuje nezodpovedajúce výchovné štýly. Horňáková, Račková¹¹ upozorňujú, že „*pri výchovnom nezvládnutí môžu aj drobné problémy prerásť do závažnejších foriem porušovania spoločenských noriem správania.*“ Kapitánová¹² dáva do pozornosti, že v psychiatrických liečebniach sa ukázala spojitosť medzi neúplnou rodinou a zločinnosťou mladistvých, predovšetkým

edukačnej praxe. Banská Bystrica : Metodicko-pedagogické centrum, 2014. s. 10.

⁹ KONČEKOVÁ, Ľ. 2005. *Patopsychológia*. Prešov : LANA, 2005.

¹⁰ BRADOVÁ, K. 2010. Výskyt záškoláctva u stredoškólkov. In *Prevenčia*. Bratislava : Ústav informácií a prognóz školstva, 2010.

¹¹ HORŇÁKOVÁ, M. - RAČKOVÁ, O. 2016. *Poruchy správania ako výzva*. Ružomberok : VERBUM, 2016. s. 59

¹² KAPITÁNOVÁ, D. 2008. *Metodická príručka pre triednych učiteľov (poruchy správania, šikanovania, odporúčanie pre prax)*. 2008.

v užívaní drog (toxikománii). V kolektívoch sa mnohokrát deti z neúplných rodín javia ako nepokojné, neobľúbené, konfliktné a samotárske. Stratou autority sa vytvára pocit menejcennosti. Situácia dieťaťa z neúplnej rodiny je náročná, ohrozuje zdravý vývoj dieťaťa. Bradová¹³ za osobitnú skupinu považuje rodiny, ktoré nedisponujú s dostatočnou sociálno-kultúrnou úrovňou. Problém nastáva vtedy, ak rodina nedokáže saturovať základné potreby detí, čo môže mať za následok, že deti často vynechávajú vyučovacie hodiny, absentujú v škole.

- **Školské prostredie:** jedná sa o narušený vzťah medzi žiakom a pedagógom. Podľa Bradovej¹⁴ možno sem zaradiť nedostatky v pedagogickom pôsobení pedagóga – nerešpektovanie individuálnych osobitostí žiakov, nedostatok motivácie, neschopnosť nadchnúť žiakov pre prácu, nespravodlivé hodnotenie, narušený vzťah medzi pedagógom a žiakom, nezáujem žiaka o určitý predmet vo vyučovacom procese. Hornáková, Račková¹⁵ vo svojej publikácii tiež uvádzajú, že príčiny problémového správania spočívajú i vo výchovných chybách pedagógovo, ktorých sa situačne dopúšťajú (napríklad výsmech, rozhovor o žiakovi s tretou osobou ako by tam nebol, nesplnený sľub, krivda, prezradenie tajomstva). Spájajú sa často s praktikami a názormi, ktoré majú podľa autoriek korene vo vlastnom detstve, alebo sú spojené s momentálnou indispozíciou či nepohodou. Kapitánová¹⁶ dodáva, že zároveň je pre dnešnú školu charakteristické, že sa stáva pre viacerých žiakov stresujúcim činiteľom, vyvoláva v nich intenzívne pocity

¹³ BRADOVÁ, K. 2010. Výskyt záškoláctva u stredoškôľákov. In *Prevenčia*. Bratislava : Ústav informácií a prognóz školstva, 2010.

¹⁴ BRADOVÁ, K. 2010. Výskyt záškoláctva u stredoškôľákov. In *Prevenčia*. Bratislava : Ústav informácií a prognóz školstva, 2010.

¹⁵ HORŇÁKOVÁ, M. - RAČKOVÁ, O. 2016. *Poruchy správania ako výzva*. Ružomberok : VERBUM, 2016.

¹⁶ KAPITÁNOVÁ, D. 2008. *Metodická príručka pre triednych učiteľov (poruchy správania, šikanovania, odporúčanie pre prax)*. 2008.

napätia, preťažnosti, únavy, obáv a stresu. Neurotizujúce situácie sa potom vo veľkej miere spolu podieľajú na zvýšení lability mnohých detí, prinášajú rôznorodé problémy v správaní ako napríklad záškoláctvo, násilie, šikanovanie či agresiu.

- **Rovesníci:** ide o skupiny u ktorých sa prejavuje neprimerané správanie. Riziko nastáva predovšetkým u žiakov, ktorí sú sociálne izolovaní. Sú to zvyčajne žiaci, ktorí nie sú skupinou prijímaní a hodnotení pozitívne, ktorým sa nedarí získať priateľstvo druhých v školskom prostredí. Usilujú sa upútať pozornosť na seba svojim správaním a konaním, správajú sa agresívne, absentujú v škole, odmietajú poslušnosť, vyhľadávajú rovesnícke skupiny, v ktorých cítia pochopenie. Podľa Fišera, Škodu¹⁷ vplyv spoluvrstovníckych skupín a partíí patria k faktorom, ktoré sú príčinou porúch správania. V tomto prípade takisto inklinujú k asociálnym a antisociálnym formám správania. Príslušnosť ku skupine s asociálnymi alebo antisociálnymi spôsobmi správania zvyšuje riziko identifikácie jedinca s takými poruchami správania, ako napríklad delikvenciu, zneužívanie psychoaktívnych látok.

Leskovjanská¹⁸ dodáva, že na vzniku dissociálnych foriem správania, ktoré prerastajú do porúch správania detí a mladistvých sa podieľa súbor viacerých faktorov, a to faktory osobnosti, činitele rodinného a širšieho sociálneho prostredia.

Hornáková, Račková¹⁹ tvrdia, že „*pokiaľ človeka vnímame ako integrálne bytie, bio-psycho-sociálno-spirituálnu jednotu, kde všetko*

¹⁷ FISCHER, S. - ŠKODA, J. 2008. *Speciální pedagogika*. Praha : TRITON, 2008.

¹⁸ LESKOVJANSKÁ, G. I. 2010. Aké výchovné prístupy uplatňujú rodičia detí s poruchami správania a emocionálnymi ťažkosťami?. In *Prevencia*. Bratislava : Ústav informácií a prognóz školstva, 2010.

¹⁹ HORŇÁKOVÁ, M. – RAČKOVÁ ,O.2016. *Poruchy správania ako výzva*. Ružomberok: VERBUM, 2016. s. 33

so všetkým súvisí, je potrebné každú z príčin zvažovať v kontexte ostatných okolností a daností.“

Podľa Fišera, Škodu²⁰ a Vágnerovej²¹ pravdepodobnosť vzniku a rozvoj porúch správania u detí a mladistvých zvyšujú okrem uvedených faktorov i faktory biologické a psychické:

Biologické faktory: zaraďuje sa sem pohlavie. K poruchám správania dochádza oveľa častejšie u jedincov mužského pohlavia ako u ženského. Muži majú väčšiu tendenciu sa správať agresívne vzhľadom na ich mužský pohlavný hormón testosterón. Výrazný činiteľ, ktorý ovplyvňuje pravdepodobnosť rozvoja porúch správania je vek. Vývojové poruchy správania sa začínajú objavovať u detí od piatich rokov ich veku. Za kritické obdobie sa považuje obdobie pubescencie a adolescencie, kedy sa poruchové správanie objavuje vo väčšej miere. Podľa Fišera, Škodu²² sem možno zaradiť i vrodené dispozície k určitým spôsobom reagovania: *„Ide o vrodené dispozície na báze temperamentu osobnosti, kedy k vyššej miere k poruchám správania dochádza u jedincov, ktorí majú vyššiu impulzivnosť a nižšiu mieru frustračnej tolerancie, či zvýšenú dráždivosť“*²³ k rizikovým faktorom zaraďuje i nezávislosť na pozitívnom sociálnom hodnotení, či ľahostajnosť k odozve. Podľa autorky je najrizikovejšia kombinácia nasledovných faktorov: rezistencia voči výchovným opatreniam, úzkosť a zvýšená impulzivnosť. Fišer, Škoda²⁴ zaraďujú k vrodeným faktorom i úroveň mentálnych schopností. Autori uvádzajú, že u deťoch a dospievajúcich, u ktorých sa prejavujú poruchy správania,

²⁰ FISCHER, S. - ŠKODA, J. 2008. *Speciální pedagogika*. Praha : TRITON, 2008.

²¹ VÁGNEROVÁ, M. 2005. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Praha : Karolinum, 2005.

²² FISCHER, S. - ŠKODA, J. 2008. *Speciální pedagogika*. Praha : TRITON, 2008, s. 43

²³ VÁGNEROVÁ, M. 2005. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Praha : Karolinum, 2005.

²⁴ FISCHER, S. - ŠKODA, J. 2008. *Speciální pedagogika*. Praha : TRITON, 2008.

disponujú s nižšou mierou rozumových schopností. Čo má súvislosť i so zlým prospechom a so školskými neúspechmi. Reakciou môže byť potom vznik porúch správania, ako napríklad záškoláctvo, agresia či vzdorovitosť. Poruchy správania zvyčajne sa objavujú u jedincov s narušenou štruktúrou, či funkciou centrálnej nervovej sústavy. Pri funkčných poruchách ide o LMD (ľahká mozgová disfunkcia) a syndrómy ADHD (attention deficit hyperactivity disorder – porucha pozornosti s hyperaktivitou) a ADD (attention deficit disorder – vývinová porucha pozornosti, deficit pozornosti). Organické poškodenie sa spája s vyššou agresivitou a neočakávanými reakciami. Maťko, Dávidová, Vidrová In Hardy a kol²⁵ deti s takýmito poruchami opisujú ako bezohľadné, impulzívne, často sa dostávajúce do disciplinárnych problémov. Ich vzťahy s dospelými sú často sociálne dezinhibované, bez normálnej ostražitosti a rezervovanosti. Najmä izolácia, nízke sebahodnotenie, tendencie konať impulzívne môžu viesť takéto deti ku konaniu, ktoré je možné hodnotiť v kategórii porúch správania.

Psychické faktory: dieťa reaguje na psychické strádanie vo všetkých rovinách. Veľmi silné negatívne zážitky môžu byť prežívané ako trauma, najmä ak sú spojené s bezmocnosťou. Traumatizujúca skúsenosť je podľa Horňákovvej, Račkovvej²⁶ dôsledkom zaťažujúceho zážitku, alebo mimoriadne ohrozujúcej situácie, ktorá sa zvyčajne udeje náhle a vyvolá šok a strach. Klineová, Levine²⁷ medzi možné traumatizujúce udalosti zaradili operácie a zákroky u lekára, odmietanie, zlé zaobchádzanie, okradnutie, sexuálne obťažovanie, zanedbávanie, znásilnenie. Traumatizujúce môže byť aj ak je dieťa

²⁵ HARDY, M. a kol. 2012. *Metódy sociálnej práce s rodinou*. Zborník z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. Bratislava : VŠZaSP sv. Alžbety, 2013.

²⁶ HORŇÁKOVÁ, M. - RAČKOVÁ, O. 2016. *Poruchy správania ako výzva*. Ružomberok : VERBUM, 2016.

²⁷ KLINEOVÁ, M. - LEVINE, P. A. 2012. *Trauma očima dítěte*. Praha : MAITREA, 2012.

svedkom násilia, alebo ak sa udejú vážne udalosti v rodine, ako napríklad bitky, hádky, rozvrat, vzatie do väzby.

Pri dozrievaní osobnosti sú poruchy správania komplikovaným a dlhodobým procesom, ktorý je ovplyvňovaný už spomínanými faktormi. Podľa Turčeka²⁸ v prípade, že sa zo spomínaných faktorov uplatnia výraznejšie u konkrétneho jedinca, narušuje sa súmernosť jeho vývoja, čo sa prejaví zníženou sociálnou adaptáciou. Herda²⁹ zdôrazňuje, že hlavnou črtou detí s diagnostikovanými poruchami správania je ich urgencia k liečbe (nutnosť vyňatia zo society), pretože, silno zasahujú do sociálnej oblasti, rôznym spôsobom obmedzujú slobodu a ohrozujú okolie. Podľa Labátha³⁰ každý typ poruchy správania môže vyústiť do závažnej trestnej činnosti, to znamená, že sa môže rozvinúť do extrémnych porúch správania dissociálneho charakteru. Tento vývin však môže prerušiť dobre diagnostikovaný typ poruchy správania a následne vhodne zvolená stratégia resocializácie, reedukácie či terapie.

Mátel, Galáš, Kuchárová³¹ však upozorňujú, že napriek skutočnosti, že včasné podchytenie týchto problémov v začiatočnom štádiu môže predísť zhoršovaniu a prehlbovaniu porúch vývinu a závažnejším prejavom disociálneho správania, nie je venovaná deťom s poruchami správania, detským páchatel'om násilia dostatočná pozornosť. Podľa autorov je to dôležitejšie aplikovať opatrenia sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately v oblasti sociálnej prevencie, diagnostiky, intervenčných a poradenských foriem sociálnej práce.

²⁸ TURČEK, K. 2003. *Psychopatologické a sociálno-patologické prejavy detí a mládeže*. Bratislava : Iris, 2003.

²⁹ HERDA, D. 2010. Skupina pre deti s poruchami správania v detskom domove. In *Mosty k rodine*. Bratislava : Úsmev ako dar, 2010.

³⁰ LABÁTH, V. 2011. Dissociálne poruchy správania. In *Križovatky II 2011. Recenzovaný zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „Škola alebo výchova?“*. Záhorská Bystrica : Maclix, 2011.

³¹ MÁTEL, A. - GALÁŠ, J. – KUCHAROVÁ, B. 2015. *Špecializačný vzdelávací program Sociálna kuratela*. Bratislava : Inštitút pre výskum práce a rodiny, 2015.

Skôr ako sa začneme zaoberať špeciálno výchovnými zariadeniami, ktoré sú zamerané na poruchy správania, chceme dať do pozornosti preventívne ako aj podporné možnosti animácie v rámci práce s uvedenou cieľovou skupinou. Radi by sme v sociálnej práci poukázali na odvetvie voľnočasových aktivít, kde je v hlavnej roli sociálny pracovník, ktorý pomocou animácie napomáha k pozitívnemu mysleniu, budovaniu dôležitých ľudských hodnôt a vlastností. Účelom uvedeného je obmedziť a zabrániť šíreniu patologických javov - kriminalite, násiliu, drogovej závislosti a vandalizmu. K týmto hodnotám a vlastnostiam patria hlavne empatia, emocionalizácia a motivácia. Okrem spomínaného zvnútorňovania hodnôt je taktiež cieľom edukácia a socializácia jedinca. Motivácia je základnou jednotkou pre rozvoj každého človeka. Ak človek vníma vo svojej činnosti motiváciu, je veľká pravdepodobnosť pracovitosti, vytrvalosti, cieľavedomosti a životným vzdelávaním. Niektorí psychológovia pri motivácii zdôrazňujú a rozdeľujú motivácie človeka na osobnostné alebo individuálne. Môžeme poukázať napríklad, že niektorí jedinci môžu byť zameraní viac na výkon, zatiaľ čo iní uprednostňujú rozvoj vlastného poznania. Veľký vplyv záleží predovšetkým na ocenení a uznaní sociálneho okolia. Do istej miery motiváciu ovplyvňujú schopnosti a príslušné zručnosti pri vykonávaní danej činnosti. Pri animácii je dôležité vnímať motivácie, ktoré rozdeľujeme na motivácie fyzické, psychické, kultúrne a vzťahové. Má to význam pri voľnočasových činnostiach s deťmi, aby sme vedeli vhodne zareagovať na správanie účastníkov v neočakávaných situáciách. Najzákladnejším a najdôležitejším motívom je potreba.³² V zážitkovej pedagogike a v modernom vnímaní výchovy hrajú metódy motivácie významnú a nezastupiteľnú úlohu pre každého človeka. Prostriedky motivácie môžeme rozdeliť do viacerých oblastí ako film, rozhlasová hra, kniha, fotografie, hudba a prednáška. Animátor je nástrojom a

³² KRIŽANOVÁ, D. 2005. *Teória a metodika animačných činností I.* Bratislava : SPN - Mladé letá, 2005.

vodcom celej skupiny, mal by sa vedieť čo najbližšie priblížiť potrebám detí a ich cíteniu, aby vytvoril prostredie dôvery a lásky. Schopnosti animátora by mali byť prirodzené a adekvátne k tomu, aby zvládal viesť skupinu a jej priebeh v celkovej súdržnosti, reprezentovať ju a prispievať k jej vývinu.³³

Aktivita animátora:

- a) zastupuje skupinu,
- b) integruje skupinu,
- c) prejavuje súhlas alebo nesúhlas s členmi skupiny,
- d) iniciuje plánovanie a chod skupiny,
- e) prijíma a poskytuje informácie,
- f) ovplyvňuje priebeh a prácu v skupine.

Podľa Nakonečného úspešnosť animátora zahŕňa aj jeho vnútorné a osobnostné predpoklady a duchovná vyrovnanosť, ktorá ovplyvňuje:

- a) motiváciu členov v skupine,
- b) sociálnu a empatickú vnímavosť diania v skupine pri aktivitách,
- c) iniciatívu a zapájanie sa do života a priebehu skupiny,
- d) vnímanie potrieb detí,
- e) sebaovládanie.³⁴

Animátor má za úlohu deti motivovať k rozvoju pomocou hry. Je to nepriama metóda, pri ktorej si môžeme všímať, ako deti vedia využívať svoj voľný čas. V role animátora musíme poznať čo najviac metód a stratégií pri práci vo voľno časových aktivitách s deťmi a mládežou. Je to podmienené celoživotným štúdiom a prácou v praxi.³⁵

Úlohou animátora je zasahovať do vývoja celej skupiny a tým podporovať všetkých členov v skupine k samostatnosti a napomáhať k rozvoju kreatívneho, pozitívneho myslenia. Hlavnou úlohou

³³ NAKONEČNÝ, M. 2000. *Lidské emoce*. Praha: Academia, 2000.

³⁴ NAKONEČNÝ, M. 2000. *Lidské emoce*. Praha: Academia.

³⁵ ZELINA, M. 2011. *Strategie a metody rozvoja osobnosti detí a mládeže*. Bratislava: Iris, 2011.

animátora je vytvoriť metódy pre deti a mládež, ktoré vedú k pozitívnej atmosfére, ktorá napomáha a umožňuje prirodzenejšie vytvoriť a rozvíjať medziľudské vzťahy v skupine. Podstatné je, akou metódou tento rozvoj a vytvorenie priaznivého prostredia a atmosféry docielime.

Špeciálne výchovné zariadenia ako inštitucionálna forma starostlivosti

Pri deťoch a mládeži s poruchami správania sa jedná minimálne o terapiu v medicínskom slova zmysle a úsilie odborníkov z rôznych odborov s cieľom zmenšiť, zmierniť alebo odstrániť problém. Potrebné intervencie sa zameriavajú nielen na dieťa, ale i na celú rodinu a sociálne okolie. Vypracovávajú sa rôzne intervencie – individuálna a skupinová psychoterapia so špecifickými scenármi, kognitívno-behaviorálna terapia, rodinná terapia, socioterapia, multisystematická terapia, avšak ako uvádza Horňáková, Račková³⁶ sa zatiaľ ani jedna zo spomínaných intervencií, nepovažuje za kľúčovú v terapii porúch správania.

Bohužiaľ v mnohých prípadoch sú potrebné represívne opatrenia, a to vo forme ústavnej alebo ochrannej výchovy. Podľa Hupkovej, Liberčanovej³⁷ v situáciách vyžadujúcich okamžitú intervenciu bez možnosti zotrvania žiaka v podmienkach, v ktorých sa práve nachádza a ktoré ohrozujú vývin jeho osobnosti (negatívny vplyv prostredia, rovesníkov), je žiaduce využitie služieb špeciálnych výchovných zariadení.

Špeciálne výchovné zariadenia predstavujú inštitucionálnu formu starostlivosti o deti a mládež s dissociaľnými poruchami správania, u ktorých nebola dostatočne účinná ambulantná forma pomoci. Cieľom pôsobenia špeciálnych výchovných zariadení

³⁶ HORŇÁKOVÁ, M. - RAČKOVÁ, O. 2016. *Poruchy správania ako výzva*. Ružomberok : VERBUM, 2016.

³⁷ HUPKOVÁ, I. – LIBERČANOVÁ, K. 2012. *Drogové závislosti a ich prevencia*. Trnava : Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity, 2012.

je podľa Sekeru In Hudečková³⁸ prevýchova, systematicky cielená na trvalú zmenu osobnosti a spôsob správania tak, aby to jedincovi umožnilo jeho pozitívny rozvoj a úspešnú integráciu v spoločnosti.

Diagnostické centrum.

Ako uvádza Pazaratz In Hudečková³⁹ typický profil adolescenta umiestneného do diagnostického centra zahŕňa neadekvátne mechanizmy zvládania a nedostatočnú rezilienciu, takže títo mladí ľudia nie sú schopní primerane fungovať vo svojej rodine, v školskom prostredí, či v širšej spoločnosti.

Do diagnostického centra sa podľa Kasanovej⁴⁰ prijímajú deti na základe rozhodnutia súdu, pričom sa zisťujú zo špeciálno-pedagogickej a psychologickej diagnosticky:

- všeobecne akceptované príčiny:
 - na strane rodičov závažná subjektívna prekážka (napríklad mravné ohrozenie, drogová závislosť, ťažší mentálny postih),
 - objektívna prekážka v starostlivosti objektívneho charakteru (napríklad vyhorenie bytu, liečenie, úmrtie, väzba),
 - výrazné výchovné problémy dieťaťa pri pestúnskych náhradných adoptívnych rodičoch.
- akceptované príčiny (iba výberovo):
 - problémy dieťaťa v školskom prostredí (poruchy správania, záškoláctvo, tlak školy alebo rodičov),

³⁸ HUDEČKOVÁ, V. 2012. Rozvoj reziliencie u adolescentov umiestnených v diagnostickom centre. In *Križovatky III 2012. Recenzovaný zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „Škola alebo výchova?“*. Záhorská Bystrica : Maclix, 2011.

³⁹ HUDEČKOVÁ, V. 2011. Zvládanie záťažových situácií, sociálna opora a reziliencia u adolescentov umiestnených v diagnostickom centre. In *Križovatky II 2011. Recenzovaný zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „Škola alebo výchova?“*. Záhorská Bystrica : Maclix, 2011.

⁴⁰ KASANOVÁ, A. 2008. *Spríevodca sociálneho pracovníka. I. Rodina a deti*. I. Nitra : Vydavateľstvo Michala Vaška Prešov, 2004.

- nevládanie výchovy dieťaťa na strane rodičov (odmietanie domácich pravidiel v rodinnom prostredí, túlanie, úteky z domu),
- trestná činnosť dieťaťa dlhodobého charakteru,
- skúsenosť s psychotropnými látkami.

Pobyt dieťaťa v diagnostickom centre trvá nevyhnutne potrebný čas na stanovenie diagnostiky, spravidla dvanásť týždňov. Počas pobytu dieťaťa poskytuje podľa Böhmovej⁴¹ odborné služby rodičom dieťaťa formou individuálnych, či skupinových stretnutí so zámerom ich zapojiť do resocializačného, diagnostického a reedukačného procesu.

Diagnostické centrá podľa Smikovej, Kopányiovej In Zelina⁴² prijímajú deti na trojmesačné alebo šesťmesačné pobyty, a to na základe súdneho rozhodnutia alebo žiadosti zákonného zástupcu. Ich cieľom je stanovenie prognózy, vhodných výchovných postupov, ako aj stanovenie komplexnej psychologickej a špeciálno-pedagogickej diagnostiky. Zameriavajú sa na týrané a zanedbané deti, deti odobraté z nefunkčnej rodiny, či deti s poruchami správania.

Podľa Hudečkovej⁴³ sa z hľadiska veku rozdeľujú na diagnostické centrá pre deti a diagnostické centrá pre mládež. Obidve tieto centrá majú celoslovenskú pôsobnosť a prijímajú mládež mentálne v norme i mentálne postihnutú.

Vzdelávanie v diagnostickom centre patrí k významnej zložke reedukačného procesu, pretože veľká časť detí boli záškoláci alebo poruchy správania boli zaznamenané najmä v školskom prostredí.

⁴¹ BÖHMOVÁ, P. 2011. *Spolupráca školy s odborníkmi pri realizovaní prevencie sociálnopatologických javov*. Banská Bystrica : Pedagogická fakulta UMB, 2011.

⁴² ZELINA, M. 2006. *Porucha správania a učenia*. Bratislava : Raabe, 2006.

⁴³ HUDEČKOVÁ, V. 2011. Zvládanie záťažových situácií, sociálna opora a reziliencia u adolescentov umiestnených v diagnostickom centre. In *Križovatky II 2011. Recenzovaný zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „Škola alebo výchova?“*. Záhorská Bystrica : Maclix, 2011.

Ako uvádza Murínová, Šmilňák⁴⁴ práca v takomto type zariadení plní niekoľko funkcií:

- Diagnostická funkcia:
 - diagnostika vedomostí, príčiny zlyhávania vo vyučovacom procese.
- Vzdelávacia funkcia:
 - doučenie zmeškaného učiva,
 - nadobúdanie nových vedomostí na základe určených osnov.
- Výchovná a preventívna funkcia:
 - overovanie modelových situácií, v ktorých deti najčastejšie zlyhávajú, vzťah k pedagógom, úsilie zmeniť nezdravé stereotypy,
 - osvojovanie základných noriem slušného správania, vzťah k ľudským hodnotám,
 - hodnotenie správania počas vyučovania hodnotiacou škálou,
 - umožnenie náhľadu dieťaťa na svoje neadekvátne správanie a konanie počas vyučovacieho procesu,
 - posilňovanie autoregulácie dieťaťa,
 - posilňovanie odolnosti dieťaťa voči negatívnym vplyvom na vyučovacom procese.
- Motivačná funkcia:
 - vytváranie podmienok na zmenu postojov detí k vzdelávaniu, sebazvdelávaniu, k školskému prostrediu,
 - poskytnutie dieťaťu možnosť byť pozitívne sociálne ohodnotený,
 - poskytnutie zážitku úspechu v škole,
 - motivovanie detí rôznymi formami.

⁴⁴ MURÍNOVÁ, Ľ – ŠMILŇÁK, M. 2011. Prieniky výchovy, vzdelávania a terapie u detí s poruchami správania v diagnostickom centre. In *Križovatky II 2011. Recenzovaný zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „Škola alebo výchova?“*. Záhorská Bystrica : Maclix, 2011.

- Dislokačná funkcia:
 - prostredníctvom návrhov sa podieľať na premiestňovaní detí do škôl či iných zariadení.
- Poradenská funkcia:
 - poskytovanie poradenstva rodičom alebo zákonným zástupcom,
 - v závere pobytu zostavovanie správ so zahrnutými účinnými postupmi, odporúčaniami.

Diagnosticke centrá sa zaraďujú podľa Labátha⁴⁵ do skupiny takzvaných polootvorených organizácií, ktoré sú charakteristické obmedzeným kontaktom so sociálnym prostredím, určitou mierou ochrany, separáciou, pričom niektoré aktivity sa realizujú mimo areálu zariadenia. Klienti môžu krátkodobo opustiť zariadenie, kontakty s prirodzeným prostredím sú intenzívnejšie ako v takzvaných totálnych inštitúciách.

Hupková, Liebrčanová⁴⁶ uvádzajú, že dieťa sa po stanovení diagnózy vracia do pôvodného výchovného prostredia (rodina, škola, náhradná rodinná starostlivosť), alebo je potrebná ďalšia, zväčša ústavná starostlivosť v liečebno-výchovnom sanatóriu alebo v reedukačnom centre.

Na základe uvedeného je možné sa domnievať, že diagnostické centrá majú mnoho pozitív, avšak za dôležité považujeme uviesť i tvrdenia Bryndzáka, Poláchovej (2011), ktorí v takejto starostlivosti vidia mnoho nedostatkov. Uvedení autori upozorňujú na nasledovné problémy. Ako sme už uviedli, do diagnostických centier sú umiestňované deti na základe rozhodnutia súdu, alebo na základe žiadosti zákonných zástupcov na dobu minimálne troch mesiacov. Avšak z praxe vyplýva, že trojmesačné pobyty sú nepostačujúce. Pokiaľ

⁴⁵ LABÁTH, V. 2004. *Rezidenčná starostlivosť*. Bratislava : Občianske združenie Sociálna práca, 2004.

⁴⁶ HUPKOVÁ, I. – LIBERČANOVÁ, K. 2012. *Drogové závislosti a ich prevencia*. Trnava : Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity, 2012.

okolie očakáva viditeľnejšiu a pozitívnejšiu zmenu v správaní dieťaťa, je potrebný časovo dlhší, minimálne šesťmesačný pobyt. Autori sú toho názoru, že „*aj na zmenu, hoci želanú, je potrebný dlhší časový úsek, je potrebné ju nielen natrénovať, ale sa aj presvedčiť, že sa opláti.*“ Ďalší problém autori vidia v tom, že pri udávaní dôvodov pri umiestnení detí do diagnostického centra sa spozoroval nárast psychiatrických pacientov. Ide o mládež, ktorá je hospitalizovaná na psychiatrických oddeleniach krátkodobo, alebo dlhodobo. Podľa názoru autorov, tento problém by mal byť riešený v koordinácii rezortov sociálnych vecí a zdravotníctva a nie rezortom školstva. Do diagnostických centier sú v súčasnosti umiestňované i deti, ktoré ukončili povinnú školskú dochádzku a odmietajú sa naďalej vzdelávať. V detských domovoch neexistuje alternatíva pre takéto deti, ktoré aj z nedostatku činnosti a nekonečného voľného času často narúšajú výchovný proces i autoritu vychovávateľov v skupine, preto sú často mylne umiestňované do diagnostických centier.

Liečebno-výchovné sanatórium.

Liečebno-výchovné sanatórium sa podľa Böhmovej⁴⁷ zameriava na diagnostikovanie a nápravu, porúch aktivity a pozornosti, porúch učenia, rozvoj schopností a reedukáciu niektoej z foriem závislosti vrátane prevencie ich vzniku. Zameriava sa i na záujmovú činnosť detí s prihliadnutím na ich vek, záujmy či na ich potreby.

Smiková, Kopányiová⁴⁸ uvádzajú, že tento typ zariadenia sa zriaďuje spravidla pre rôzne vekové kategórie a typy porúch správania. Poskytujú dlhodobú psychoterapeutickú, špecializovanú liečebno-výchovnú a špeciálno-pedagogickú starostlivosť. Deti a mládež prijíma liečebno-výchovné sanatórium na základe žiadosti rodičov, či kmeňového zariadenia náhradnej inštitucionálnej výchovy, v ktorom

⁴⁷ BÖHMOVÁ, P. 2011. *Spolupráca školy s odborníkmi pri realizovaní prevencie sociálnopatologických javov*. Banská Bystrica : Pedagogická fakulta UMB, 2011.

⁴⁸ ZELINA, M. 2006. *Porucha správania a učenia*. Bratislava : Raabe, 2006.

prebieha ústavná výchova dieťaťa. Hudečková⁴⁹ dáva do pozornosti, že tento typ zariadenia poskytuje výchovnú, zdravotnú, psychologickú, psychoterapeutickú starostlivosť deťom s narušeným psychosociálnym vývinom, u ktorých ambulantná starostlivosť nevedla k náprave. Existujú vo forme pobytovej alebo dennej.

Maťko, Dávidová Vidrová In Hardy a kol.⁵⁰ píše, že Ministerstvo školstva odporúča aktívne zapojiť rodičov do liečebno-výchovného procesu a klásť zvýšený dôraz na spoluprácu odborníkov s rodičmi detí. Odporúča sa vykonávať reedukáciu v prostredí, ktoré čo najviac pripomína rodinné prostredie, v úzkej spolupráci s biologickou rodinou formou individuálneho a skupinového poradenstva a terapie.

Reedukačné centrum.

Reedukačné centrum je podľa Böhmovej⁵¹ určené pre deti, ktoré sú mravne, emocionálne a sociálne narušené. Jedná sa o deti, u ktorých boli zistené také nedostatky (v osobnostných vlastnostiach, charakterovom vývine, v sociálnej neprispôsobivosti), že ich výchova a vzdelanie v iných zariadeniach alebo v prirodzenom rodinnom prostredí by nevedli k žiadnej ich náprave. Tento typ špeciálneho výchovného zariadenia poskytuje svojim klientom výchovu a vzdelanie zamerané na optimalizáciu psychosociálneho vývinu, vytvorenie predpokladov na osobnostnú a sociálnu integráciu ako aj odstraňovanie vzniknutých porúch správania.

⁴⁹ HUDEČKOVÁ, V. 2011. Zvládanie záťažových situácií, sociálna opora a reziliencia u adolescentov umiestnených v diagnostickom centre. In *Križovatky II 2011. Recenzovaný zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „Škola alebo výchova?“*. Záhorská Bystrica : Maclix, 2011.

⁵⁰ HARDY, M. a kol. 2012. *Metódy sociálnej práce s rodinou*. Zborník z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. Bratislava : VŠZaSP sv. Alžbety, 2013.

⁵¹ BÖHMOVÁ, P. 2011. *Spolupráca školy s odborníkmi pri realizovaní prevencie sociálnopatologických javov*. Banská Bystrica : Pedagogická fakulta UMB, 2011.

Reedukačné centrum Veľké Leváre⁵² zabezpečuje žiakom výchovno-vzdelávaciu činnosť, profesionálnu prípravu, sociálnu, terapeutickú, zdravotnú starostlivosť počas celého pobytu v zariadení. Úlohou zariadenia je prevýchova emocionálne a sociálne narušenej, mentálne postihnutej mládeže, pomoci pri začleňovaní do spoločenského života po dovŕšení plnoletosti, posilňovanie spoločensky akceptovateľným foriem správania, reštrukturalizácia ich hodnotového systému. Dôležitou úlohou je aj rozvíjanie morálno-vôľových vlastností, praktických zručností, nadania, dôsledná výchova k účelnému využívaniu voľného času, či pozitívna sebarealizácia.

V reedukačnom centre sa ako uvádza Horňáková, Račková⁵³ môžu zriaďovať podľa potreby oddelenia pre deti vyžadujúcu zvýšenú starostlivosť (poskytuje starostlivosť deťom, ktorých zdravotné znevýhodnenie si vyžaduje zvýšenú starostlivosť), s ochranným režimom (určené deťom, ktorých prevýchova si vyžaduje zvýšené nároky na personálne, priestorové a materiálno-technické zabezpečenie z dôvodu zvýšeného ohrozenia bezpečnosti detí a zamestnancov), s otvoreným režimom (určené deťom, ktoré sa vzdelávajú v základnej škole, na stredných školách, v odborných učilištiach, praktických školách mimo reedukačného centra), pre maloleté matky s deťmi.

Kurina⁵⁴ apeluje však na problémy celoslovenského systému reedukačných centier. Hlavným problémom pri umiestňovaní detí do reedukačného centra je podľa autora nesprávna diagnostika dieťaťa za účelom „zbavenia sa“ dieťaťa z iných zariadení. Diagnostické správy bývajú často nepresné a tým, že reedukačné centrum dá súhlasné stanovisko k rozhodnutiu súdu, preberá všetky problémy týchto zariadení. Reedukačné centrá sa zriaďujú za účelom prevýchovy rôznych i závažných porúch správania, nie však pre

⁵²REEDUKAČNÉ CENTRUM VEĽKÉ LEVÁRE, 2016. [online]. [citované 2017-07-05].

⁵³HORŇÁKOVÁ, M. - RAČKOVÁ, O. 2016. *Poruchy správania ako výzva*. Ružomberok : VERBUM, 2016.

⁵⁴REEDUKAČNÉ CENTRUM VEĽKÉ LEVÁRE, 2016. [online]. [citované 2017-07-05].

psychiatrické prípady. V prípade diagnostikovania psychiatrického prípadu sú nútené reedukačné centrá hľadať umiestnenie do iných zariadení, čo je však dlhotrvajúci a problematický proces. Z čoho vyplýva, že absentuje odborná diagnostika z diagnostických centier.

Podstatou práce zariadení je podľa Porubánovej, Gerberyho⁵⁵ reedukácia zverených detí, to znamená komplexná sociálna, špeciálna pedagogická a psychologická starostlivosť, ktorej cieľom je náprava a kompenzácia problémov detí, zahŕňujúca mnohokrát závažné osobnostné poruchy a deficity. Z čoho vyplýva, že spolupráca rozhodujúcich aktérov (ako napríklad rezortov, obcí, samospráv, mimovládneho sektora) je viac ako nutná.

Podľa Hupkovej, Liberčanovej⁵⁶ v uvedených špeciálnych výchovných zariadeniach zotrávajú deti dovtedy, kým nie sú schopné opätovnej resocializácie. Návrat do prirodzeného prostredia zvyčajne býva veľmi náročný, predovšetkým vtedy, ak sa dieťaťu neposkytne dostatočná následná pomoc v resocializačnom procese.

Kurina⁵⁷ v správe o výsledkoch a podmienkach výchovno-vzdelávacích činností reedukačného centra za školský rok 2015/2016 však konštatuje, že v praxi je spolupráca s úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny často len formálna. Deti po odchode zo zariadení mnohokrát nemajú inú možnosť ako vrátiť sa do rodinného prostredia, ktoré neplní svoju funkčnosť, ale práve naopak, rodina detí navádza do trestnej činnosti, čím sa vytráca niekoľkoročné úsilie centier.

Hupková, Liberčanová⁵⁸ upozorňuje, že podpora v terciárnom stupni prevencie v našich podmienkach tvorí najslabší článok v systéme pomoci, nakoľko chýba jeho konkrétna výkonná zložka v rezorte školstva (poverené zariadenie alebo pracovníci). Jedná sa o

⁵⁵ PORUBÁNOVÁ, S. – GERBERY, D. 2007. *Reedukačné zariadenia – možnosti a limity rezortu MPSVaR SR. Záverečná správa*. 2007.

⁵⁶ HUPKOVÁ, I. – LIBERČANOVÁ, K. 2012. *Drogové závislosti a ich prevencia*. Trnava : Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity, 2012.

⁵⁷ REEDUKAČNÉ CENTRUM VEĽKÉ LEVÁRE, 2016. [online]. [citované 2017-07-05].

⁵⁸ HUPKOVÁ, I. – LIBERČANOVÁ, K. 2012. *Drogové závislosti a ich prevencia*. Trnava : Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity, 2012.

proces, ktorý si vyžaduje spoluprácu rodiny, všetkých odborníkov, ktorí boli do procesu predchádzajúcej intervencie a liečby zainteresovaní, a tých, ktorí napomáhajú v procese opätovného úspešného začlenenia sa.

Napriek problémom, ktoré sa vyskytujú v špeciálnych výchovných zariadeniach, Porubánová, Gerbery⁵⁹ považujú inštitucionálnu starostlivosť o deti s poruchou správania v zariadeniach za nezastupiteľnú v našich podmienkach. Jej kvalita je okrem iného i odrazom určitých možností, úrovne či perspektívny celej spoločnosti. Predovšetkým však pre mnohé deti predstavuje jediné reálne riešenie ich závažných, často zdravie a život ohrozujúcich problémov. Napriek tomu, že starostlivosť v špeciálnych výchovných zariadeniach nemôže nahradiť harmonickú rodinu, jej pozitívom je skutočnosť, že je poskytovaná kvalifikovanými pracovníkmi v prostredí, ktoré je zabezpečené po zdravotnej i materiálnej stránke.

Diagnostické centrum Záhorská Bystrica

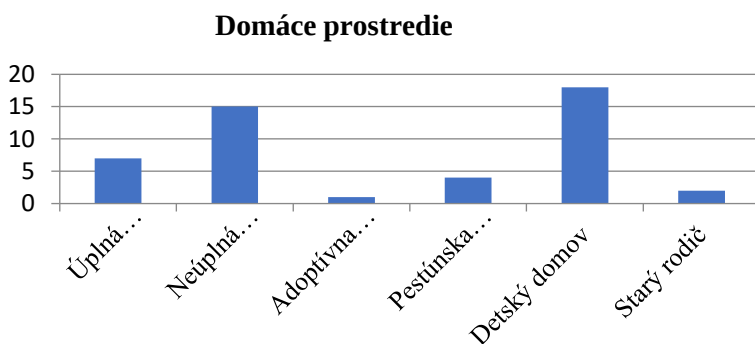
Diagnostické centrum pre mládež v Bratislave – Záhorskej Bystrici je špeciálne výchovné zariadenie, ktoré vykonáva diagnostiku, terapeutickú a výchovnú starostlivosť o mladistvých, ktorým bolo súdom uložené predbežné opatrenie - výchovné opatrenie, alebo sú v DC na základe žiadosti zákonného zástupcu dieťaťa a n dobu minimálne troch mesiacov. Z našich skúseností, ako uvádza Bryndzák, Poláchová⁶⁰ vyplýva, že „*pokiaľ okolie očakáva nejakú viditeľnejšiu a pozitívnu zmenu v právaní dieťaťa, je potrebný časovo dlhší, minimálne šesť mesačný pobyt.*“ Diagnostické centrum je vysoko odborne kvalitné zariadenie, ktoré poskytuje pomoc nielen deťom ale aj ich rodičom a iným zákonným zástupcom zariadení, ktoré

⁵⁹ PORUBĀNOVÁ, S. – GERBERY, D. 2007. *Reedukačné zariadenia – možnosti a limity rezortu MPSVaR SR. Záverečná správa.* 2007.

⁶⁰ BRYNDZÁK, P. – POLÁCHOVÁ, J. 2016. Príčiny umiestňovania detí do diagnostických centier. In: POLÁCHOVÁ, J., BRYNDZÁK, P.: Križovatky – Zborník odborných príspevkov pracovníkov zariadenia k 50. Výročiu Diagnostického centra – Záhorská Bystrica. Bratislava : Mgr. Tomáš Cehlár, 2016, s. 148.

d'alej zabezpečujú adekvátny rozvoj chlapcov, poskytujú rozvoj a vzdelávanie. Pomoc v prevýchove, poradenskom intervenčnom procese, v odbornej špeciálno-pedagogickej, psychologickej. Najčastejšie vyhľadávajú odbornú pomoc základné školy, špeciálne základné školy, stredné školy, detské domovy, oddelenia sociálnoprávnej ochrany úradov práce. Prioritnou úlohou diagnostického centra je komplexná diagnostika chlapcov vo veku od 15 do 18 rokov. Kapacita zariadenia je 23 klientov, ktorí sú rozdelení do troch výchovných skupín. DC vzniklo v roku 1963, od toho roku až po súčasnosť prešlo jeho bránami 4565 chlapcov. Najčastejším dôvodom umiestnenia v diagnostickom centre sú záškoláctvo, túlanie sa, trestná činnosť - najmä krádeže, výchovné problémy v škole a doma, poruchy správania rôzneho druhu, agresivita. Ďalšími dôvodmi bývajú: porušovanie režimu v detských domovoch, nevhodné domáce prostredie, závislosti a iné sociálne dôvody.

Graf 1 Prostredie z ktorého prichádzajú klienti diagnostického centra

(Zdroj: Vlastné spracovanie)

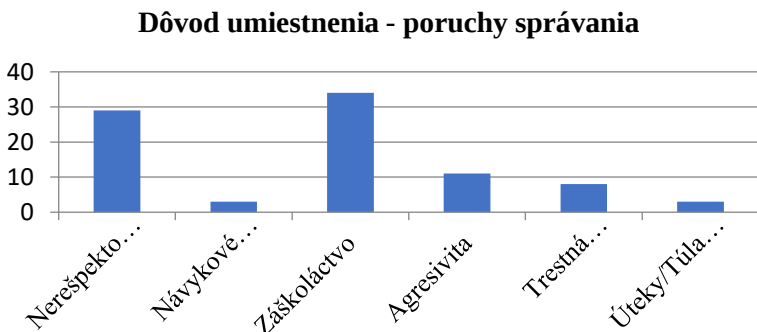
V grafe 1 a tabuľke 1 je znázornené domáce prostredie z ktorého klienti diagnostického centra prichádzajú. Vidíme, že najväčší počet klientov prichádza z detských domovov a neúplných rodín až 38% respektíve 32%. V úplnej biologickej rodine žije iba 15% klientov DC.

Tabuľka 1 Prostredie z ktorého prichádzajú klienti diagnostického centra

Domáce prostredie	Počet	Percento
Úplná biologická rodina	7	15%
Neúplná rodina	15	32%
Adoptívna rodina	1	2%
Pestúnska starostlivosť	4	9%
Detský domov	18	38%
Starý rodič	2	4%
Spolu:	47	100%

(Zdroj: Vlastné spracovanie)

Graf 2 Dôvody umiestnenia klientov do diagnostického centra

(Zdroj: Vlastné spracovanie)

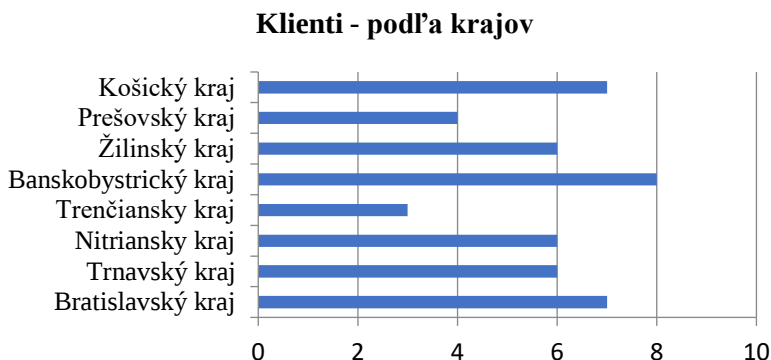
V grafe 2 a tabuľke 2 sú uvedené dôvody pre ktoré boli klienti do diagnostického centra umiestnení. Z dostupných údajov je zrejmé, že najčastejšie dôvody umiestnenia sú nerešpektovanie autorít 33% a predovšetkým záškoláctvo až 39% ktoré najčastejším dôvodom nariadenia výchovného opatrenia.

Tabuľka 2 Dôvody umiestnenia klientov do diagnostického centra

Dôvod umiestnenia – Poruchy správania	Počet	Percento
Nerešpektovanie autorít	29	33%
Návykové látky	3	3%
Záškolačstvo	34	39%
Agresivita	11	13%
Trestná činnosť	8	9%
Úteky/Túlanie sa	3	3%
Spolu:	88	100%

(Zdroj: Vlastné spracovanie)

**Graf 3 Rozdelenie klientov diagnostického centra podľa krajov
z ktorých prichádzajú**

(Zdroj: Vlastné spracovanie)

Diagnostické centrum je zariadenie s celoslovenskou pôsobnosťou. Graf 3 a tabuľka 3 znázorňujú z akých krajov SR klienti prichádzajú. Najmenej klientov je z Trenčianskeho kraja 6% a z Nitrianskeho kraja 8%.

Tabuľka 3 Rozdelenie klientov diagnostického centra podľa krajov z ktorých prichádzajú

Kraj	Počet	Percento
Bratislavský kraj	7	15%
Trnavský kraj	6	13%
Nitriansky kraj	6	13%
Trenčiansky kraj	3	6%
Banskobystrický kraj	8	17%
Žilinský kraj	6	13%
Prešovský kraj	4	8%
Košický kraj	7	15%
Spolu	47	100%

(Zdroj: Vlastné spracovanie)

Výchovná činnosť v diagnostickom centre je realizovaná prostredníctvom jednotlivých zložiek:

Rozumová výchova.

Rozumová výchova má poskytovať súbor vedomostí v oblasti jazykovej výchovy, prírodných, spoločenských a technických vied. Má rozvíjať poznávacie schopnosti a vytvárať základ pre získanie ďalšieho odborného rastu. Jej súčasťou je rozvoj zmyslového poznania, myslenia a reči, uvedomelá, tvorivá činnosť, zdokonaľovanie praktických zručností a návykov, osvojovanie si vedomostí, skúseností a vedeckých poznatkov.

Mravná výchova a výchova k hodnotám.

Jej úlohou je cieľavedomé a plánovité utváranie morálneho presvedčenia klienta v súlade s mravnými normami spoločnosti, usiluje teda o to, aby klient prijal určité normy a jednal podľa nich (nemajú záväzný charakter, opierajú sa o silu verejnej mienky a vnútorné presvedčenie jedinca) Ide o výchovu lásky k človeku, prírode, výchovu k národnej hrdosti a rešpektovaniu ostatných.

Pracovná výchova.

V rámci pracovnej výchovy sa majú poskytovať každému jedincovi vedomosti a zručnosti, ktoré sú predpokladom tvorivej pracovnej činnosti. Vychovať taký vzťah k práci a charakterové vlastnosti, ktoré pozitívne ovplyvnia profesijnú voľbu.

Telesná výchova.

Starostlivosť o telo má veľký význam pre celý duševný a duchovný život. „Zdravý duch v zdravom tele“. Úlohou je rozvíjať záujem o telesnú výchovu, kladný vzťah k telesným cvičeniam a vôbec k pohybu. Rešpektovanie individuálneho prístupu a diferencovanosť v prístupe k jednotlivým klientom

Ekologická výchova.

Pod ekologickou výchovou rozumieme systematickú, cieľavedomú organizovanú činnosť, zameranú na pochopenie vzťahov medzi prírodou a človekom, na pochopenie závislosti človeka od prírody a na utváranie kultivovaného a aktívneho vzťahu k prírode. Cieľom ekologickej výchovy nie je len osvojenie si poznatkov o prírode, ale aj vypestovanie pozitívneho vzťahu k prírode.

Spoločenská výchova.

Cieľom spoločenskej výchovy je kultivovanie osobnosti. Klienti získavajú teoretické poznatky a praktické zručnosti spoločenského prejavu, správania, komunikácie a vystupovania.

Estetická výchova.

Jej cieľom je vypestovať u klienta schopnosť správne vnímať, chápať, citovo prežívať a podľa individuálneho nadania hodnotiť krásu v umeleckých aj mimoumeleckých javoch a vytvárať k nim kladný vzťah. Má rozvíjať vlastnú umeleckú tvorivosť a aktivitu klienta. Uskutočňuje sa formami návštev podujatí, výstav a umeleckej činnosti.

Rodinná výchova a výchova k manželstvu a rodičovstvu.

Výchova k manželstvu a rodičovstvu je zacielená na utváranie základných vedomostí a zodpovedných postojov v oblasti partnerských

vzťahov a rodičovstva. Cieľom je príprava na manželstvo a rodičovstvo, chápať lásku ako základnú zložku sexuality, príprava na zodpovedné rozhodovanie a správanie sa, rozvoj tolerancie, zodpovednosti a úcty, získať a osvojiť si fakty z oblasti reprodukčného a sexuálneho zdravia vrátane antikoncepcie a prevencie AIDS a ďalších pohlavne prenosných ochorení.

Niektoré aktivity – projekty diagnostického centra

BIBIANA - Celoslovenská súťaž umeleckej tvorivosti detí z reedukačných a diagnostických centier. Tento projekt je zaujímavý hlavne osobným prístupom pedagogických zamestnancov a detí. Detí, ktoré sú dlhodobo umiestnené v ústavnej starostlivosti, prostredníctvom umeleckej prehliadky v dramatickej, tanečnej, spevákovej ako aj výtvornej oblasti môžu deti podať výpoveď o tom, čo ich trápi, aké majú sny, čo by si priali. Táto forma súťaže pôsobí na deti aj terapeuticky. LETNÝ DIAGNOSTICKÝ POBYT LIPTOVSKÝ JÁN je ďalší z úspešných projektov, ktorý je zaujímavý z hľadiska učenia sa chlapcov sociálnym kompetenciám v prirodzených podmienkach. Počas pobytu sa chlapci učia zvládať rôzne záťažové situácie. Pobyt je zameraný na turistiku a rôzne outdoorové činnosti.

Záver

Špeciálne výchovné zariadenia predstavujú inštitucionálnu formu starostlivosti o deti a mládež s dissocíalnymi poruchami správania, u ktorých nebola dostatočne účinná ambulantná forma pomoci. Cieľom pôsobenia špeciálnych výchovných zariadení je prevýchova, systematicky cielená na trvalú zmenu osobnosti a jej správanie tak, aby to jedincovi umožnilo jeho pozitívny rozvoj a úspešnú integráciu v spoločnosti. Animácia ako pojem zatiaľ nemá v praxi sociálnej práce svoje stabilné miesto a to aj napriek tomu, že história animácie je pomerne dlhá a animácia je s výchovou a vzdelávaním spojená už dlhší čas. V praxi je možné badať úzky vzťah medzi sociálnou prácou a pedagogikou voľného času, čo je jedna z mladších vedných disciplín patriacich pod pedagogiku, z čoho

logicky vyplýva, že animáciu môžeme považovať ako jednu z výchovno-vzdelávacích metód, ktorá má svoje uplatnenie aj v sociálnej práci.

Zoznam použitej literatúry

- BÖHMOVÁ, P. 2011. *Spolupráca školy s odborníkmi pri realizovaní prevencie sociálnopatologických javov*. Banská Bystrica : Pedagogická fakulta UMB, 2011. 148 s. ISBN 978-80-557-0243-8.
- BRADOVÁ, K. 2010. Výskyt záškoláctva u stredoškolákov. In *Prevencia*. Bratislava : Ústav informácií a prognóz školstva, 2010. č. 3, 44 – 55 s. ISSN 1336-3689.
- BRYNDZÁK, P. – POLÁCHOVÁ, J. 2016. Príčiny umiestňovania detí do diagnostických centier. In: POLÁCHOVÁ, J., BRYNDZÁK, P.: *Križovatky – Zborník odborných príspevkov pracovníkov zariadenia k 50. Výročíu Diagnostického centra – Záhorská Bystrica*. Bratislava : Mgr. Tomáš Cehlár, 2016, s. 147-154. ISBN 978-80-972188-2-9.
- FISCHER, S. - ŠKODA, J. 2008. *Speciální pedagogika*. Praha : TRITON, 2008. 196 s. ISBN 978-80-7387-014-0.
- HARDY, M. a kol. 2012. *Metódy sociálnej práce s rodinou*. Zborník z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. Bratislava : VŠZaSP sv. Alžbety, 2013. 461 s. ISBN 978-80-8132-050-7.
- HERDA, D. 2010. Skupina pre deti s poruchami správania v detskom domove. In *Mosty k rodine*. Bratislava : Úsmev ako dar, 2010. č. 2/2010, roč. I., 18 - 20 s. ISSN 1338-2713.
- HORŇÁKOVÁ, M. - RAČKOVÁ, O. 2016. *Poruchy správania ako výzva*. Ružomberok : VERBUM, 2016. 259 s. ISBN 978-80-561.
- HUDEČKOVÁ, V. 2011. Zvládanie záťažových situácií, sociálna opora a reziliencia u adolescentov umiestnených v diagnostickom centre. In *Križovatky II 2011. Recenzovaný zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „Škola alebo výchova?“*. Záhorská Bystrica : Maclix, 2011. 83 - 93 s. ISBN 978-80-969253-3-9.
- HUDEČKOVÁ, V. 2012. Rozvoj reziliencie u adolescentov umiestnených v diagnostickom centre. In *Križovatky III 2012*.

- Recenzovaný zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „Škola alebo výchova?“*. Záhorská Bystrica : Maclix, 2011. 30 - 36 s. ISBN 978-80-969253-6-0.
- HUPKOVÁ, I. – LIBERČANOVÁ, K. 2012. *Drogové závislosti a ich prevencia*. Trnava : Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity, 2012. 153 s. ISBN 978-80-2442-1093-1.
- KAPITÁNOVÁ, D. 2008. *Metodická príručka pre triednych učiteľov (poruchy správania, šikanovania, odporúčanie pre prax)*. 2008. 60 s. Dostupné na internete: <http://www.cpppapba2.sk/uploads/Metodicka_prirucka_pre_triednych_ucitelov.pdf>.
- KASANOVÁ, A. 2008. *Spríevodca sociálneho pracovníka. I. Rodina a deti. I*. Nitra : Vydavateľstvo Michala Vaška Prešov, 2004. 449 s. ISBN 978-80-8094-277-9.
- KLINEOVÁ, M. - LEVINE, P. A. 2012. *Trauma očima dítěte*. Praha : MAITREA, 2012. 11 s. ISBN 978-80-87249-27-7.
- KONČEKOVÁ, Ľ. 2005. *Patopsychológia*. Prešov : LANA, 2005. 223 s. ISBN 80-89235-00-X.
- KRIŽANOVÁ, D. 2005. *Teória a metodika animačných činností 1*. Bratislava : SPN - Mladé letá, 2005. ISBN 80-10-00426-X.
- LABÁTH, V. 2004. *Rezidenciálna starostlivosť*. Bratislava : Občianske združenie Sociálna práca, 2004. 143 s. ISBN 80-89185-03-7.
- LABÁTH, V. 2011. Dissociálne poruchy správania. In *Križovatky II 2011. Recenzovaný zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „Škola alebo výchova?“*. Záhorská Bystrica : Maclix, 2011. 15 - 24 s. ISBN 978-80-969253-3-9.
- LESKOVJANSKÁ, G. I. 2010. Aké výchovné prístupy uplatňujú rodičia detí s poruchami správania a emocionálnymi ťažkosťami? In *Prevencia*. Bratislava : Ústav informácií a prognóz školstva, 2010. č. 3, 29 -35 s. ISSN 1336-3689.
- MÁTEL, A. - GALÁŠ, J. – KUCHÁROVÁ, B. 2015. *Špecializačný vzdelávací program Sociálna kuratela*. Bratislava : Inštitút pre výskum práce a rodiny, 2015. 103 s. [online]. [citované 2017-08-10]. Dostupné na internete: <<http://www.ceit.sk/IVPR/images/>>

- IVPR/NP/podpora_zvysovania_profesionality/VP/vp_socialna_kuratela.pdf>.
- MURÍNOVÁ, Ľ – ŠMILŇÁK, M. 2011. Prieniky výchovy, vzdelávania a terapie u detí s poruchami správania v diagnostickom centre. In *Križovatky II 2011. Recenzovaný zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „Škola alebo výchova?“*. Záhorská Bystrica : Maclix, 2011. 75 - 82 s. ISBN 978-80-969253-3-9.
- NAKONEČNÝ, M. 2000. *Lidské emoce*. Praha: Academia, 2000, 335 s. ISBN 80-200-0763-6.
- PORUBÄNOVÁ, S. – GERBERY, D. 2007. *Reedukačné zariadenia – možnosti a limity rezortu MPSVaR SR. Záverečná správa*. 2007. 25 s. [online]. [citované 2017-07-20]. Dostupné na internete: <<http://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2007/Porubanova/Porubanova.pdf>>.
- REEDUKAČNÉ CENTRUM VEĽKÉ LEVÁRE, 2016. [online]. [citované 2017-07-05]. Dostupné na internete: <<http://www.rcvelkelevare.sk/>>.
- SITKOVÁ, D. 2014. *Skúsenosti s intervenciou žiakov s problémovým správaním na primárnom stupni vzdelávania. Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe*. Banská Bystrica : Metodicko-pedagogické centrum, 2014. 35 s. [online]. [citované 2017-07-10]. Dostupné na internete: <https://mpc-edu.sk/sites/default/files/projekty/vystup/11_ops_sitkova_dasa_skusenosti_s_intervenciou_ziakov_s_problemovym_spravanim.pdf>.
- TURČEK, K. 2003. *Psychopatologické a sociálno-patologické prejavy detí a mládeže*. Bratislava : Iris, 2003. 168 s. ISBN 80-8877-899-9.
- VÁGNEROVÁ, M. 2005. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Praha : Karolinum, 2005. 430 s. ISBN 80-2461-074-4.
- ZELINA, M. 2006. *Porucha správania a učenia*. Bratislava : Raabe, 2006. 166 s. ISBN 80-968117-6-2.

FORMÁCIA A STAROSTLIVOSŤ O ANIMÁTORA - DOBROVOĽNÍKA

Patrik MALARČÍK
Viktória ŽOLNOVÁ

Resumé: „*Vy ste budúcnosťou sveta! Vy ste nádejou Cirkvi! Vy ste mojou nádejou!*“ Tieto slová adresoval mládeži sv. Ján Pavol II. v prvom pápežskom príhovore z okna apoštolského paláca pred modlitbou Anjel Pána.¹ Mládež mu ležala na srdci. Mal túžbu stretať sa s ňou. Svetové stretnutia mládeže boli a neustále sú prostriedkami, skrze ktoré mladý človek môže „*zatiehnúť na hlbinu*“. Každé jedno stretnutie sa mladého človeka s Cirkvou v ňom môže zanechať hlbokú stopu a zmeniť jeho život, pretože „*Cirkev má veľa čo povedať mládeži a mládež má veľa čo povedať Cirkvi. Tento obojstranný dialóg musí byť úprimný, jasný a odvážny.*“² Kto iný, ak nie Cirkev by mala dať odpovede na najhlbšie otázky každého mladého človeka. Ponúka mladým miesta, kde možno zažiť spoločenstvo, prijatie, kde možno poznávať Boha, kde možno rásť vo viere. Naša Prešovská archieparchia vidí potrebu starostlivosti o mladého človeka, a preto ponúka niekoľko konkrétnych prostriedkov, skrze ktoré sa mladý človek môže formovať. Mladí, ktorí chcú svoj život prehĺbiť a zároveň sa formovať pre konkrétnu službu v Cirkvi, navštevujú Archieparchiálnu školu animátora – dobrovoľníka (ďalej AŠAD), ktorá je súčasťou aktivít Gréckokatolíckeho mládežníckeho centra Bárka v Juskovej Voli. Cieľom príspevku je oboznámiť čitateľa s prostriedkami starostlivosti a formácie mladého animátora-dobrovoľníka v GMC Bárka v Juskovej Voli.

¹ Porov. <<http://www.svetovednimladeze.sk/o-sdm/patroni>>. (23.3.2016).

² Porov. JÁN PAVOL II: *Christifideles laici*. čl. 46. <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/christifideles-laici>>. (26.4.2018).

Kľúčové slová: Animátor-dobrovoľník. Formácia. Starostlivosť. Cirkiev. GMC Bárka.

Gréckokatolícke mládežnícke centrum Bárka ako miesto formácie a starostlivosti o animátora dobrovoľníka

V pastoračnom pláne Katolíckej cirkvi na Slovensku v rokoch 2007-2013 bol v centre pozornosti okrem iného aj mladý človek a s ním pastoračný program *Zodpovedná mládež*. Tento program bol zameraný na posilnenie a podporu systematických aktivít v rámci pastoraácie mládeže, ktoré už existovali. Za cieľ mali na jednej strane povzbudzovať mladých kresťanov k ešte väčšej angažovanosti, duchovne a metodicky sprevádzať lídrov a na strane druhej prostredníctvom hodnotných evanjelizačných a voľnočasových aktivít osloviť mladých ľudí, ktorí kontakt s Cirkvou nemajú.³ Odpoveďou našej cirkvi na tento plán bola iniciatíva Mons. Jána Babjaka SJ, prešovského arcibiskupa a metropolitu, ktorý zriadil Gréckokatolícke mládežnícke centrum Bárka (ďalej GMC Bárka) v Juskovej Voli, ktoré svoju aktívnu činnosť v plnej miere začalo v roku 2008, i keď formáciou a starostlivosťou o animátora-dobrovoľníka sa zaoberala už skôr a vyvíjala v tejto oblasti rôzne iniciatívy. Centrum ponúka široké spektrum aktivít, ktoré v sebe zahŕňajú prvky evanjelizácie a následnej formácie, a tak sú odpoveďou na rôzne potreby mladých. Medzi podujatiami možno nájsť aj také, na ktorom sa stretávajú práve lídri z rôznych spoločenstiev a spolu sa zamýšľajú nad tým, ako mladých formovať, ako spolupracovať a byť pre seba navzájom obohacujúcim a inšpiráciou. Aktivita centra prebiehajú predovšetkým počas víkendov či prázdnin a majú zväčša viacdnňový charakter, avšak nájdu sa medzi nimi aj jednoduché podujatia.

³ Porov. KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Pastoračný plán Katolíckej cirkvi na Slovensku 2007-2013*. Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 2007. s. 63.

Ciele formácie animátora-dobrovoľníka

Súčasťou spomínaného pastoračného programu *Zodpovedná mládež* bol aj projekt „*Formácia lídrov mládežníckych spoločenskostí*“. Ten riešil formáciu mladých ľudí, ktorí sa rozhodnú pomáhať ako animátori (dobrovoľníci) a zároveň každá diecéza mala formovať svojich animátorov prostredníctvom animátorskej školy.⁴ Ciele formácie mládeže v Prešovskej archieparchii, ktorá prebieha v GMC Bárka v Juskovej Voli, by sme mohli zhrnúť do štyroch bodov, vychádzajúc zo slov Ježiša Krista.

1. **Byť s Ním.** Pán Ježiš si povolal svojich učeníkov, aby boli s ním a o to sa snažia zodpovední za pastoraáciu mládeže aj v GMC Bárka. Na prvom mieste, učiť budovať svoj vzťah s Bohom, predovšetkým prostredníctvom modlitby a prežívania intenzívneho duchovného života postaveného na Božom slove a sviatostiach. Je to niečo, prečo horelo srdce Ježiša. Veď o to prosil svojho Nebeského otca vo svojej veľkňazskej modlitbe „*aby všetci boli jedno, ako ty, Otče vo mne a ja v tebe, aby aj oni boli v nás, aby svet uveril, že si ma ty poslal* (Jn 17,20-21).“ Aby Boh bol v nás a my v ňom. Aby sme sa radovali, že naše mená sú zapísané v nebi.

2. **Milovať sa navzájom.** Ježiš riekol: „*Nové prikázanie vám dávam, aby ste sa milovali navzájom. Aby ste sa aj vy milovali, ako som ja miloval vás. Podľa toho spoznajú všetci, že ste moji učeníci, ak sa budete navzájom milovať* (Jn 13,34-35)!“ Ak má mladý človek byť v pozícii autentického služobníka, musí sa naučiť milovať a budovať vzťahy. Ľudia, ktorým raz budú slúžiť, to podľa toho poznajú, že sú služobníkmi Boha.

3. **Učiť sa, aby mohli vyučovať.** Pred vystúpením na nebesia odovzdal pán Ježiš úlohu svojim učeníkom: „*Chodte učiť, krstite a naučte ich všetko, čo som Vám prikázal* (porov. Mt 28,19-20).“ Ak sa má mladý človek podieľať na vyučovaní, katechizácii hoc len

⁴ Porov. KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Pastoračný plán Katolíckej cirkvi na Slovensku 2007-2013*. Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 2007. s. 63.

v malej miere, musí poznať, čo nám Ježiš odovzdal. Ďalšou úlohou formácie animátora – služobníka je teda vzdelanie v náuke cirkvi.

4. **Slúžiť si navzájom.** Ježiš Kristus pred svojím umučením a vzkriesením povedal učeníkom tieto slová: „*Keď som teda ja, Pán a Učiteľ, umyl nohy vám, aj vy si máte jeden druhému nohy umývať. Dal som Vám príklad, aby ste aj vy robili, ako som ja urobil Vám* (Jn 13.14-15).“ Úlohou AŠAD je zapáliť mladých pre službu v láske. Nebáť sa skloniť podobne ako Kristus, priblížiť sa deťom, mladým ale aj skôr narodeným skrze rôzne druhy služby v láske.

Archieparchiálna škola animátora-dobrovoľníka ako jeden z prostriedkov formácie a starostlivosti o animátora dobrovoľníka

V Prešovskej archieparchii sa formácia animátora dobrovoľníka uskutočňuje už viac ako 10 rokov a v súčasnosti prebieha v GMC Bárka prostredníctvom Archieparchiálnej Školy Animátora – Dobrovoľníka (ďalej AŠAD). Jej predchodkyňou bola Eparchiálna, neskôr Archieparchiálna animátorská škola. AŠAD predstavuje komplexný výchovný, vzdelávací a tréningový program, ktorého cieľom je vychovať mladého človeka – animátora, dobrovoľníka s cieľom služby v rôznych oblastiach podľa Božieho slova „*podľa toho, kto aký dar dostal, slúžte si navzájom ako dobrí správcovia mnohotvárnej Božej milosti* (1Pt 4,10).“ AŠAD sa realizuje počas školského roka, spravidla jedenkrát mesačne počas víkendu v celkovej dĺžke dvoch rokov.

Prvý rok je formačný. Ide o tzv. Školu učeníka. Hneď na začiatku tohto prvého roka je mladým ohlásená kerygma a následne sú mladým ponúknuté témy z vierouky, mravouky, etiky a sviatostí. Mladí sa oboznamujú s témou modlitby a osobného duchovného života ako aj služby animátorstva. Všetky témy a podtémy sa nachádzajú v Metodických pokynoch Združenia kresťanských spoločenstiev mládeže. U mladých už po prvom roku možno vnímať premenu po stránke osobnostnej, duchovnej. Počas prvého roka majú možnosť poznať Boha ako živého, reálneho a osobného. K tomu, aby mali budúci animátori možnosť ísť viac na hĺbku, viac sa jeden pred druhým otvoriť, zdieľať, jeden druhému dôverovať, slúžia menšie, tzv. „zdieľacie“ skupinky,

ktoré sú stabilné a v ktorých sa účastníci zdieľajú počas každého víkendu. Mladí tak zakúšajú silu spoločenstva, ktoré je veľmi potrebné pre osobný duchovný rast každého človeka. Jeden druhého ťahajú, inšpirujú a vzájomne si nesú bremená.

Po absolvovaní prvého formačného roka si mladí môžu vybrať odbor, v ktorom by sa chceli zdokonaľovať a ďalej vzdelávať. Bud' sa formujú ako animátori skupinky, hudobní animátori, kreatívni animátori (zameraný na výtvarné umenie, tanečné umenie a literárno-dramatické zameranie), prípadne sa realizujú v hudobno-dramatickom alebo mediálnom odbore. Ide o tzv. Školu služby.⁵ V odbore animátor skupinky sa mladí venujú témam z okruhov pedagogiky, psychológie, manažmentu a ostatných odborných okruhov akreditovaných Ministerstvom školstva vedy výskumu a športu Slovenskej republiky, ktoré sa nachádzajú v Metodických pokynoch Združenia kresťanských spoločenstiev mládeže. Celý tento rok sa nesie v duchu služby, kedy sa mladí dobrovoľníci učia, čo znamená slúžiť, nie len v rovine teoretickej, ale aj praktickej. Záleží nám na tom, aby sa budúci animátori vedeli starať o iných, a preto sú vytvorené tzv. „služobné skupinky“, ktoré sú tiež stabilné, čo do zostavy skupinky, ale služba sa každý mesiac mení. Mladí tak slúžia celému spoločenstvu AŠAD napr. tým, že pripravujú a obsluhujú počas stolovania, utierajú stoly, zabezpečujú poriadok v spoločných priestoroch, pripravujú sobotňajší večerný program, alebo zabezpečujú veci týkajúce sa liturgie – teda kantorovanie, čítania, spev mládežníckych piesní. Absolventi odboru animátor skupinky po splnení podmienok získajú certifikát akreditovaný Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, ako aj Konferenciou biskupov Slovenska.⁶

Súčasťou formačného víkendu v AŠAD je každodenné slávenie svätej liturgie, ako aj spoločné večerné i ranné modlitby. Účastníkom

⁵ Porov. *Archieparchiálna Škola Animátora - Dobrovoľníka (AŠAD)*. <<http://gmcbaraka.sk/archieparchialna-skola-animatora-dobrovolnika-asad/>>. (26.4.2018).

⁶ Porov. *Formácia a vzdelávanie*. <<http://www.zksm.sk/formacia-a-vzdelavanie-v-kocke>>. (26.4.2018).

sú k dispozícii dvaja kňazi, ktorí sa starajú o ich duchovný rast. Mladí majú možnosť prijať odpustenie vo sviatosti zmierenia, ale aj hľadať svoje povolanie či odpovede na svoje otázky prostredníctvom duchovných rozhovorov.

Víkendy "mobilizácie" ako následná formácia AŠAD

Uhlík, ktorý vypadne z ohniska, veľmi rýchlo vyhasne, a tak zodpovední v GMC Bárka videli potrebu ponúknuť všetkým dobrovoľníkom-animátorom, ktorý skončili AŠAD priestor pre následnú formáciu. Víziou víkendoviek mobilizácie je spájať rôzne generácie služobníkov a vytvárať priestor pre zdokonaľovanie ich vedomostí aj praktických zručností. Ide o duchovno-formačné víkendy, ktoré okrem vzdelania ponúkajú množstvo možností a aktivít, skrze ktoré mladí služobníci môžu budovať medzi sebou hlboké vzťahy. Vzniká tak nádherné spoločenstvo, ktoré mobilizuje sily v úlohe evanjelizácie, ako aj systematickej a komplexnej starostlivosti cirkvi o deti a mládež. Mladí si vymieňajú skúsenosti a prostredníctvom zdieľania obohacujú jeden druhého. Najsilnejším momentom sú spoločné slávenia svätých liturgií i spoločné modlitby na rôzne úmysly. Na týchto víkendoch, mnohokrát pri neformálnych rozhovoroch, vznikajú nové vízie a sny v pastoračii detí a mládeže v cirkvi. Veľkým obohatením sú aj rodiny, založené animátormi, ktorí sa spoznali v GMC Bárka a je nádherné vidieť už aj ich deti, ktoré od malička prichádzajú do kontaktu so služobníkmi cirkvi.

Starostlivosť o aktívnu službu animátora - dobrovoľníka

Ako bolo spomenuté, GMC Bárka ponúka mnoho aktivít, skrze ktoré môže mladý človek rozvíjať svoj duchovný život. Na mnohých aktivitách sa podieľajú práve animátori, dobrovoľníci, ktorí sú ovocím AŠAD. Títo animátori sú v bezprostrednom kontakte s deťmi a mládežou, ktorá do GMC Bárka prichádza. Teda formovaní formujú ďalej. Bunka, ktorá nedáva život je mŕtva, a tak v starostlivosti o animátora dobrovoľníka sa v našom centre vždy hľadá dostatočný priestor, kde by mladí mohli odovzdávať to, čo dostali. Mnoho

mladých, o ktorých sa starajú spomínaní služobníci na rôznych podujatiach, pociťia volanie k tomu, aby aj oni boli tými, ktorí sa budú formovať na AŠAD a budú slúžiť. Po ukončení AŠAD mladí slúžia tam, kde sú vsadení. Či už je to farnosť, pre ktorú sú mladí prioritne formovaní, alebo internát, škola, práca. Mnohí prichádzajú a slúžia aj na aktivitách GMC Bárka, ale aj Gréckokatolíckom mládežníckom pastoračnom centre v Prešove či Centre pre rodinu na Sigorde, alebo Formačnom centre pre Rómov v Čičave. Kamkoľvek mladí z AŠAD pôjdu, tam je ich úlohou ohlasovať evanjelium ľuďom a byť tými, ktorí budú ponúkať ostatným ľuďom možnosti, ukazovať cesty, skrze ktoré je možné poznať Boha viac a budovať s Ním vzťah.

Starostlivosť o budovanie vzťahov medzi animátormi a budúci kňazmi v AŠAD

Druhý vatikánsky koncil povzbudzuje kňazov k tomu, aby spolupracovali s laikmi. Následne z týchto priateľských vzťahov medzi laikmi a duchovnými pastiermi sa dajú očakávať veľmi mnohé dobrodenia pre Cirkev.⁷ Veľkým obohatením AŠAD je to, že súčasťou dvojročnej formácie sú aj bohoslovci, teda budúci kňazi. Cieľom je budovať vzájomnú spoluprácu. Budúci kňazi tak majú možnosť združovať okolo seba komunitu spolupracovníkov, o čom sa zmieňuje aj Pastoračný plán Katolíckej cirkvi na Slovensku 2007 – 2013. Seminaristi sa môžu učiť ako pracovať s mladými vo farnosti, ako odpovedať na ich potreby a akými spôsobmi prehlbovať ich duchovný život. Ich prítomnosť na AŠAD je veľkým obohatením a prínosom pre ostatných laikov, najmä v oblasti liturgickej. Laici môžu aj skrze nich poznávať viac východný obrad, spiritualitu, rôzne modlitby či spevy. Vo voľnom čase vedú diskusie na rôzne teologické témy. V laikoch sa búrajú múry, bariéry, predsudky, ktoré sa neraz vo vzťahu k bohoslovcovi, kňazovi objavujú. Už teraz sa môžu aj laici učiť spolupracovať s tými, ktorí raz budú ich pastiermi vo farnostiach.

⁷ Porov. DOKUMENTY DRUHÉHO Vatikánskeho koncilu: *Lumen Gentium*. Trnava : SSV, 2008. s.105.

Úžasné je, že táto generácia, laici – budúci kňazi, ktorá sa spolu formuje na AŠAD, raz možno bude spolupracovať vo farnosti v rôznych pastoračných radách či rôznym iným krásnym spôsobom.

Záver

Sv. Ján Pavol II., ktorý začal organizovať Svetové stretnutia mládeže (SDM), mal túžbu, aby mládež v Cirkvi bola systematicky formovaná. SDM sú už len vrcholom pastoračie mládeže. Každý biskup vo svojej diecéze by mal venovať úsilie pastoračii mládeže. V Gréckokatolíckej cirkvi sa to na archieparchiálnej úrovni, okrem rôznych iných spoločenstiev uvedených v úvode, deje najmä cez Gréckokatolícke mládežnícke centrum Bárka v Juskovej Voli, kde sa stretávajú predovšetkým mladí ľudia, aby svoj život formovali, dozrievali vo viere a aby tak boli svedectvom pre ľudí v okolitom svete. GMC Bárka ponúka množstvo príležitostí a možností formácie aimátora-dobrovoľníka. Jedine Ježiš Kristus je Cesta, Pravda a Život a „*neprišiel sa nechať obsluhovať, ale slúžiť*“ (porov. Mt 20,28). Ak mladý služobník bude žiť život s Ním a naplňovať prikázania lásky, poučený cirkvou môže prinášať veľké plody pre svoju cirkev práve skrze svoju službu.

Zoznam použitej literatúry

Archieparchiálna Škola Animátora - Dobrovoľníka (AŠAD). <<http://gmcbarba.sk/archieparchialna-skola-animatora-dobrovolnikaa-sad/>>. (26.4.2018).

DOKUMENTY DRUHÉHO VATIKÁNSKEHO KONCILU: *Lumen Gentium*. Trnava : SSV, 2008. 845 s. ISBN 978-80-7162-738-8.
Formácia a vzdelávanie. <<http://www.zksm.sk/formacia-a-vzdelavanie-v-kocke>>. (26.4.2018).

JÁN PAVOL II: *Christifideles laici*. <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/christifideles-laici>>. (26.4.2018).

JANOČKOVÁ, T.: *Svätý Ján Pavol II.* In: <<http://www.svetovednimladeze.sk/o-sdm/patroni>>. (22.3.2016).

KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Pastoračný plán Katolíckej cirkvi na Slovensku 2007 – 2013*. Trnava : SSV, 2007. 80 s. ISBN 978-80-7162-695-4.

Sväté písmo starého i nového zákona. Trnava : Spolok svätého Vojtecha, 2006, 2325 s. ISBN 80-7162-588-4.

SPOLOČENSTVO – ŽIVOT V ŇOM A MIMO NEHO

Ivana STRELCOVÁ

Andrej FLÁŠKÁR

Mladí ľudia vo všeobecnosti majú potrebu niekam patriť, byť prijatí, akceptovaní, vypočutí, zdieľať spoločné záujmy a záľuby, hľadať seba, zmysel života a pod. Mladí v dnešnej dobe sú okrem toho charakteristickí aj dynamikou, rozkúskovanou pozornosťou, túžbou ísť, kráčať, napredovať, ale aj tým, že chcú mať hlavné slovo. Z toho vyplýva, že vytvárajú spolky, záujmové združenia, športové kluby, partie, spoločenstvá a i. V našom príspevku pozornosť upriamime práve na spoločenstvá a život v ňom i mimo neho. Spoločne s Pupíkom a Šmidriakom chápeme spoločenstvo ako skupinku ľudí, ktorí žijú podľa Božieho slova, pomáhajú si v raste, zúčastňujú sa života cirkvi a spolu budujú Božie kráľovstvo.¹ Je teda miestom zmeny, ktorá sa dosahuje správnym použitím prostriedkov rastu. Vytvára bezpečné a príjemné prostredie, v ktorom sa členovia neboja a nehanbia pýtať na to, čo ich zaujíma, kde zažijú prijatie, priateľstvo a dôveru.² Domnievame sa, že je to miesto ľudského a náboženského dozrievania.

Takéto spoločenstvá združuje aj najväčšia organizácia pracujúca s deťmi a mládežou na Slovensku – Združenie kresťanských spoločenstiev mládeže (ďalej len „ZKSM“). Je to občianske združenie, ktoré má dlhoročnú históriu a skúsenosti v práci s mládežou, zameranú na plnohodnotné využitie voľného času mladých ľudí. Činnosť ZKSM je zameraná na všetkých mladých ľudí bez ohľadu na pôvod, pohlavie, rasu, národnosť, náboženské vyznanie, sociálno-spoločenské postavenie a politické presvedčenie. Združujeme kresťanské spoločenstvá mladých, aby sme ich podporovali, formovali, viedli k spolupráci a tak pozitívne

¹ Porov. PUPÍK, Z. – ŠMIDRIAK, O.: *Animátor a život malého spoločenstva* Spišská Nová Ves : ZKSM, 2009. s. 15.

² Porov. TAGLE, L. A.: *Ľudia Veľkej noci*. Bratislava : Redemptoristi, 2016. s. 12.

ovplyvňovali spoločnosť. K 31.12.2017 má 9 861 členov v 319 spoločenských, ktoré v roku 2017 vytvorili 2 604 podujatí s 155 156 účastníkmi.³ Už len v týchto úvodných číslach bádať silu a potenciál mladých.

Cieľom ZKSM je napomáhať osobnostnému a duchovnému rozvoju mladého človeka na osobnosť s uceleným pohľadom na život. Prostredníctvom neformálneho vzdelania a informačného učenia mladého človeka mu chceme pomôcť dozrieť v osobnosť, prispievajúcu svojimi postojmi, konaním a prácou k rozvoju spoločnosti a cirkvi.⁴ Ich víziou je, aby v každom meste a obci na Slovensku boli mládežnícke spoločenstvá prinášajúce Božie Kráľovstvo do všetkých oblastí spoločnosti. To vystihuje aj slogan "Spoločenstvo aj v tvojom meste".

Existujú však aj mladí ľudia, ktorí sa nevedia, resp. nemôžu, či nechcú zaradiť do spoločenstva, záujmového krúžku, klubu, či spolku. Často prepadajú cez sieť zoskupení, ktoré majú v sebe pozitívny prvok a začne ich zjednocovať niečo negatívne, či deviantne. Napríklad partia, ktorú zjednocuje alkohol, droga, ničenie verejného majetku alebo závislosť. Niektorí z nich sa stávajú klientmi Grécko-katolíckej charity Prešov (ďalej len „GKCH“). Cieľom GKCH je pomoc ľuďom v núdzi, bez ohľadu na ich rasu, pohlavie, vek, národnosť, náboženstvo, politické a iné zmýšľanie. Vďaka zanietenosti a obdivuhodnému pracovnému nasadeniu zamestnancov pomáhajú v mestách Prešov, Stará Ľubovňa, Svidník, Humenné, Snina a v obci Sačurov (okres Vranov nad Topľou). Poskytujú sociálne, zdravotnícke, vzdelávacie, humanitárne a doplnkové služby cca 2000 klientom ročne.⁵ Ide najmä o ľudí bez domova, závislých, zdravotne postihnutých, chorých, opustených, ženy v núdzi, z väznice, z detských domovov, ale aj rodinám, či seniorom. Na charitu často prichádzajú ľudia, ktorí vyčerpali všetky svoje možnosti, stratili nádej a problémov sa nakopilo toľko, že sami ich už nedokážu niesť. S

³ Porov. *Výročná správa ZKSM 2017*.

⁴ Porov. *Výročná správa ZKSM 2017*.

⁵ Porov. *Výročná správa GKCH 2017*.

mnohými prešli kus spoločnej cesty, od vybudovania vzájomnej dôvery cez moment vzbury, až po rozhodnutie sa pre nový život.

Klientmi GKCH sú aj mladí ľudia, ktorých počet je každým rokom vyšší. Zamestnanci GKCH sa snažia vytvárať atmosféru prijatia, láskavosti, ale hlavne poskytnúť odbornú pomoc. Pre ilustráciu pripájame svedectvo klienta Andreja, ktorí zažil silu spoločenstva na GKCH.

...Boh mi dal šancu a ja som ju prijal...

Volám sa Andrej, mám 30 rokov a pochádzam z Trenčína. Vyrastal som v úplnej „veriacej“ rodine spolu so starším bratom, kde nás rodičia vychovávali bez viery. Viera bola u nás tabu a keď sa spomenula, tak iba v zmysle poukazovania na chyby kňazov, aké má cirkev majetky a podobne. Nerozumel som viere, ani cirkvi, jej významu a už vôbec nie uplatneniu v živote. Tak som to vnímal ako malý, ale čo si veľmi vážim na rodičoch, starých rodičoch a príbuzných, že ma naučili etickým a morálnym hodnotám, takisto aj usilovnosti a ochote pomôcť.

V škole som bol tichý, preľaknutý chlapec, bez sebavedomia, plný strachu. Mal som veľa známych, kamarátov, kamarátok, teda bol som rád v partii ľudí, ale ozajstných priateľov som mal len zopár. Rodičia boli na mňa veľmi prísni, avšak vnímal som aj ich obrovskú lásku, ktorú nám dávali.

Nakoľko som nevedel čo chcem, nemal som ciele, ani predstavy, rodičia mi vybrali koníček. Chodieval som do Základnej umeleckej školy, kde som sa učil hrať na klarinete, neskôr som navštevoval folklórne súbory, mali sme veľa vystúpení, cestovali sme po svete, spoznával som krajiny a som za to veľmi vďačný. Pohyboval som sa v súboroch, kde chodievalo kopec detí, teda vyrastal som v kolektíve, kde som sa ale tiež nejako ťažšie začleňoval. Mali sme ročne veľa vystúpení a postupne som si zvykol na trénu a strach z ľudí. Mal som obrovské nároky na seba a začal som byť dobrý, no nevedel som sa

za tvrdú prácu adekvátne odmeniť. Dva krát som bol tretí na celoslovenskom kole v hre na dychové nástroje, drel som, aby som bol najlepší a mal uznanie. No napriek veľkým úspechom odmena neprichádzala. Nevnímal som ako úspech byť tretí. Môj cieľ bol byť jednotka.

V štrnástich rokoch som prvýkrát okúsil alkohol, ktorý mi dodal sebavedomie, odvahy, spontánnosť, uvoľnenie, opadol strach, vnímal som to ako liek na moje pubertálne trápenia a ako nejaký druh odmeny. Toto všetko mi chýbalo a teda ma alkohol veľmi oslovil. Zvykol som si na pivo, neskôr v súbore aj na pálenku. Na strednej škole som víkendovo pil, nemal som problém vypiť aj viac alkoholu, veľmi mi chutil a dodával mi to, čo som za triezva nemal. Potom som začal hrať na počítači hry. Venoval som sa tomu vždy, keď som mal voľný čas a hrával som aj po nociach, keď rodičia spali, pretože mi to zakazovali. Nemyslel som si, že je to nejaký problém, ale narušilo mi to spánkový režim, a tak som počas dňa nebol celkom sústredený. Chodieval som s kamarátmi aj do herní, kde sme hrali hry po sieti. Bol som v tom dobrý, a tak som chcel stále viac a viac.

V pätnástich rokoch som vyskúšal marihuanu. Zachutila mi. Hneď pri prvom raze som pocítil niečo, čo ma oslovilo, uvoľnilo a vplyv tejto psychoaktívnej látky mi dával poznať, že takýto pocit, „stav“ mi nemôže dať ani alkohol, ani žiadna iná legálne dostupná látka. Začal som ju fajčiť víkendovo, bola to veľká zábava, či som bol sám, alebo v partii. Z víkendov sa stal zvyk a užíval som alkohol a marihuanu skoro denne, neskôr viackrát za deň.

Droga je taká zákerná, že pri prvom užití ukáže zo seba to „najkrajšie, najprijemnejšie, najzaujímavejšie a najtajomnejšie“. ALE!!! Zo začiatku som vnímal marihuanu pozitívne, ale neskôr som už vedel, že dávky a intervaly užívania zvyšujem a ten pocit aký som prežíval prvýkrát som už nezažil. Proste bez toho ma život nebavil a nemal zmysel. Všetko okolo mňa bez alkoholu, alebo marihuany som vnímal čierno, veľmi negatívne, nič ma nebavilo, stratil som záujem o koníčky, ktorým som sa venoval a naplno som sa venoval drogám. Spolu s užívaním úzko súvisí stretávanie sa s ľuďmi, ktorí sa

venujú drogám, predaju rôznych vecí, ktoré sa dajú speňažiť, ktoré majú nejakú hodnotu. Samozrejme som vyskúšal všetky látky, ktoré sa dali zohnať, takisto som objednával rôzne chemikálie, spolupracoval s ľuďmi, ktorí vedeli namiešať čokoľvek, skúšal som desiatky, možno aj viac ako sto druhov rôznych chemikálii, ktoré sa mi podarilo zohnať aj zo zahraničia. V partii týchto ľudí som sa cítil prijatý, myslel som si, že sú to priatelia, ale boli to len ľudia, ktorým išlo buď o kšeft, alebo dogu. Ľudia v týchto partiách sa správajú zväčša takisto všade – čím máš viac peňazí, alebo drog, tým si väčší kamarát. Čím menej máš peňazí, alebo drog, tým viac zostávaš sám. Tým, že rodina, kamaráti a blízke okolie začalo vnímať, že upadám, že nemám záujem, mal som doma veľké problémy. Veľa hádok, zákazov, kriku a samozrejme aj obmedzení. Na čas sa mi podarilo zmanipulovať rodičov a hral som, že je všetko v poriadku a vtedy som sa veľmi dobre naučil klamať do očí, podvádzať a manipulovať okolie, aby všetko vyzeralo naoko v poriadku, ale pritom som bol v poriadnych problémoch. Tým, že som si vytvoril meno, ľudia v partii ma potrebovali, nevedel som nájsť spôsob, ako sa odtiaľ dostať. Nevedel som to ukončiť, nechceli ma pustiť. Dostal som sa do šachu. Preto som odišiel na vysokú školu v snahe ukončiť opijania a branie drog, ale stal sa presný opak. Našli si ma iní ľudia, noví užívatelia a nebránil som sa internátnemu životu. Po semestri som ukončil štúdium a zamestnal sa. Nič sa nezmenilo, iba som zmenil prostredie a pil som denne. Drogy som časom úplne zastavil. Pitie som prestal brať ako nejaký problém, takže som pil v podstate denne. Tlak, ktorý som prežíval v práci (zle som zvládal stres a záťaž) som nevedel ventilovať inak, ako alkoholom po práci. Nepomáhalo mi vyburíť sa v posilňovni, vybúchať sa do vreca, ani iné agresívne techniky. Proste videl som, že alkohol je mojou bežnou súčasťou, nemyslel som, že to je problém. Začal som piť denne, vždy po práci. Nikdy som si nedovolil prísť do práce pod vplyvom.

Ani som sa nenazdal a po tých pár rokoch intenzívneho pitia, ktoré som si vždy obhájal – zakaždým som si povedal, veď to bolo na narodeniny moje, kamarátove alebo víkend, piatok, sobota. Každý

deň sa dal vymyslieť dôvod na to, dať si alkohol. Keď nebol alkohol, zahral som si ruletu.

Už som bol závislý, ale nepripúšťal som si, že mám problém, dokonca som ten problém ani nevidel. Raz som sa zobudil na JISke, kde som mal 4,0‰ v krvi po akcii, kde som bol do rána a ešte som vládol chodiť. Ani hanba v nemocnici, ani doma ma neodradilo, aby som prestal piť. Dokonca som spravil údajný „krok k zmierneniu“ – prestal som piť tvrdý alkohol a pil som odvtedy len víno.

Popri tom všetkom, problémoch a hádok v rodine, straty zmyslu života, bez cieľov, bez akýchkoľvek snov, v túžbe mať nejaký majetok som sa namočil do obchodu, kde som prišiel postupne o cca 40 000€. Prestal som vidieť zmysel života, zadlžil som sa, mal som obrovské problémy s rodinou, so známymi, už som pil čím ďalej viac a pracoval v troch/štyroch zamestnaniach súčasne, aby som bol schopný splácať dlhy a samozrejme, aby som mal aj na alkohol. No postupne som začal hrať aj hry, najmä ruletu a poker, ktoré mi veľmi nešli, ale nahrádzali mi pocit, ktorý som mával po užití drogy. Ten pocit som potreboval aj za cenu prehry. Začal som užívať energetáky, čistý kofein, čaje, ruleta, poker, dopoval som sa ako som vedel, legálne, ale vyhorel som... Jednoducho som sa prečerpал. Jedného dňa mi volal exekútor, že už neuvidím peniaze, o ktoré som prišiel. Vtedy mi padol celý svet. Založil som si 2 životné poisťky, kúpil som si alkohol, zobral lieky, chemikálie, ktoré som si zohnal a odišiel do lesa, kde som sa nepriamo pokúsil zabiť. Našli ma policajti so psovodom na druhý deň v bezvedomí, keď bolo po mne vyhlásené pátranie. Keď som neskôr uvidel rodičov, ktorí boli v doprovode polície, nikdy nezabudnem na výraz ich tváre. Smútok, hanba, ľútosť, žiaľ... Vtedy som si uvedomil, že sú radi, že žijem, ale že som netvor, ktorý im stále len ubližuje. Opustil som zamestnanie a zostal nezamestnaný. Popíjal som sa a hľadal riešenie problému. Neúspešne. Akútne som potreboval peniaze, ale tým že som sa prepíjal, nebol som schopný pracovať. Začal som brať drogy, už mi nezáležalo na ničom, ani na sebe, ani na rodine, ani na nikom. Odrezal som sa od sveta a len dro-

goval, utekal do lesa, mimo civilizáciu. Abnormálne som sa devastoval drogami a kombinoval to s alkoholom. Bol som schopný za 3-4 dni schudnúť 15, do týždňa aj 20kg. Rodina nerozumela čo sa so mnou deje. Pre vysvetlenie: kedysi som sa pokúšal astrálne cestovať, pod vplyvom halucinogénov, vychádzal som z tela, komunikoval s druhým svetom, pod vplyvom šamanských bubnov som sa dostával do tranzu, do hypnotických stavov, aby som vedel o budúcnosti, čo mám robiť v živote, ťažko sa opisujú stavy, v ktorých som sa nachádzal. Chodil som aj k vešticiam, k liečiteľkám. Proste veľa zlých skúseností.

A raz, keď som bol doma, v asi týždňovom ťahu, predávkovaný, vnímal som, že sa blíži môj skutočný koniec. Bol som v ťažkom stave beznádeje, mizérii, zúfalstve a cítil som, že odchádzam, akoby som mal zomrieť. A zrazu som vytriezvel. Úplne som bol triezvy a zľakol som sa. Bolo to ako záblesk vnímania. Uvedomil som si, že to nie je normálne, že som zrejme mŕtvy. A neskôr som si uvedomil, že ma prenikol BOH... ZRAZU... vnímal som silu, ktorá ma prenikla, nepočul som hlas, ani som nevidel halucináciu. Vnímal som a vedel, že mi Boh rozpráva: „Ja Ťa zomrieť nenechám. V tom som sa zľakol a chcel som ukončiť svoj život, podľačoval som sa Mu, že ok, ale ja neviem žiť, a vyčítal som Mu, ako to mohol dopustiť, že som na tom takto... Ja ako neveriaci som sa rozprával s Bohom, počul som Ho, vnímal Jeho Moc a Silu, akoby bol pri mne, akoby bol mojou súčasťou. Stále som sa cítil veľmi triezvo po tých kvantách drog, ktoré som užil. Vtom som si chcel dať poslednú dávku- asi 1g amfetamínovej chemickej bomby s úmyslom, že to neprežijem. Prebral som sa až skoro o 2 dni. Zašpinený, mokrý, hnusný som zistil, že žijem. Nerozumel som tomu, čo sa to vlastne stalo, ale zaujímal som sa o to. Hľadal vysvetlenie. Nenašiel som nič, myslel som, že to bolo drogami.

To bolo v čase, kedy môj brat mal už dieťa s manželkou a obrátil sa, chodil na náuku na Krst. Povedal som mu, čo sa mi v noci stalo, on že to bol BOH. Povedal to s takou ľahkosťou, nežnosťou a presvedčením, akoby vedel čo som prežil. Nemohol to vedieť. A podporoval ma, aby som išiel s ním do kostola, rodina sa mi snažila pomôcť,

ale odmietal som. Raz ma brat nalákal na náuku s tým, že kňaz tam bude mať víno. Naletel som mu a samozrejme víno nebolo. Brat ma zlákal kvôli tomu, že ma chcel vidieť aspoň 1 deň triezveho. Nikdy na to nezabudnem.

Po asi 3 týždňoch sa to zopakovalo, v kríze v noci som ZRAZU vytriezvel a pocítil som prítomnosť Boha, ktorý bol so mnou. Takisto ma prenikol a povedal: „Ja Ťa zomrieť nenechám, mám s Tebou plán“.

Ako minule, poďakoval som Mu, no vyčítal som Bohu, že nech ma nehnevá, nech sa zreálni a nech sa pozrie čo dopustil. Urážal som Ho. V tom som takisto už tretíkrát chcel ukončiť život nepriamo, dal som si kvantum chemikálie a zobudil som sa asi o 30 hodín. Nerozumel som tomu, čo sa to deje. Prestal som brať drogy, rodičia boli zo mňa úplne mimo a vôbec som necítil ľútosť, prepíjal som všetky pocity, takže som necítil nič. Ťažko mi prišlo až, keď som bol triezvy. Vtedy som naplno prežil záťaž svojho vnútra.

Potom som sa zárazkom zamestnal a o niečo zmenil. Bavila ma práca, mal som čas aj pracovať aj piť, aj fušky na privyrobenie, aby som si splácal dlhy. Ale pil som veľa počas voľna. Nikdy som pod vplyvom alkoholu neprišiel do práce. Našiel som si dievča a pili sme, užívali si život, začínal som vidieť zmysel a nádej. S ňou som chodil aj do kostola, ale nepáčilo sa mi to, čo robili kňazi, premenu, nerozumel som tomu, po kázni som vyšiel von.

Po čase som znova padol do drog... Rozišiel sa s priateľkou a stratil zmysel. Rodičia zatlačili, mám si hľadať ubytovanie, že mám na to týždeň. To bolo veľmi silné, keď mi vlastná mama povedala, že ma nechce nájsť mŕtveho v izbe. A otec sa mamy zastal s tým, že nech im to radšej niekto príde oznámiť. A ja bez peňazí, s obrovským dlhom, dlhý ešte aj rodičom som nebol schopný sám sa o seba postarať. A s takýmito výčítkami som si objednal asi 15 gramov pervitínu, s tým, že to užijem a keď to prežijem, pôjdem na liečenie. Asi o 3 dni som to užil skoro celé, dal som sa dole fyzicky, psychicky, mentálne. Nebol som schopný sa pohnúť, aj najmenší pohyb mi robil problém, ledva som raz za čas prešiel na toaletu. Vyzeral som akoby som padol z motorky, šedozelená farba pokožky, kruhy pod očami,

schudnutý, vyčerpaný a rany na pokožke, ktoré lemovali chrasty rozožraté od chemikálii po tele aj na tvári. Ako živá mŕtvola, doslovne. To bol moment, kedy som priznal sám pred sebou, v úplnej pravde, že som tento boj s drogou prehral.

Ťažká porážka ma povzbudila k tomu, aby som išiel za rodičmi a pýtal som ich o pomoc. Boli zo mňa zúfalí, nevedeli čo majú robiť, chceli mi pomôcť, chceli aby som bol v poriadku, ale nevedeli ako. Otec ma prvýkrát zobral na psychiatriu. Tam som sa vyspal, pribral kilá, ktoré som stratil a dal sa trochu dokopy. Užíval som šňupací a žuvací tabak. Zobrali mi ho, tak som začal veľa fajčiť a jest' rozpustnú kávu orálne, bez zalievania. Po 3 týždňoch som zistil, že závislosť je choroba a nevedel som o nej nič, tak som študoval, pýtal sa a začal chodiť do kostola. Pomáhalo mi to navodiť pokoj, ale iba na chvíľu. Psychiatrická liečba trvala asi 3 týždne a nadobudol som základné informácie o závislosti, ale nestačilo to. Odtiaľ som išiel na Prednú Horu, kde som zistil, že neviem kto som, aký som, keď som triezvy. Nemám ŽIADNE sebavedomie, nebol som schopný povedať svoj názor, bol som ako malý chlapec. Akoby som nič z toho, čo som doteraz prežil, vo svete, kde sú ľudia triezvi, nevedel použiť. Všetko čo mi dával alkohol som zrazu nemal. Postupne som sa zlepšoval, zisťoval o závislosti a začínal rozmýšľať o sebe, začalo sa mi prečisťovať telo, myseľ a ja som premýšľal, čo so životom. Prevládala u mňa obrovský strach. Vedel som, že 3 mesiace a plus 3 týždne na psychiatrii mi oproti môjmu 12-13 ročnému opíjaniu, užívaniu a experimentovaniu s drogami a hráčstvom nemajú šancu zmeniť myslenie. Vedel som, že potrebujem ešte viac.

Vtedy prišli na prezentáciu chalani z Resocializačného strediska Domov nádeje (GKCH) a povedal som si že toto, o čom hovoria chcem aj ja. Hovorili o tom, ako sa tešiť z maličkostí, sporiť peniaze, naučiť sa riešiť záťažové situácie, pomenovať pocity, ktoré prežívam, ako nadväzovať vzťahy, ako sa naučiť asertivite, ako si užívať pokoj, proste, ako žiť. Rodičia si mysleli, že to nepotrebujem, že som schopný žiť, že sa nemám ponížovať a ísť k „bezdomovcom“. Išiel som. Bolo to ťažké. Veľmi ťažké. Stretnúť sa so sebou samým,

triezvy, zistiť aký som, pozrieť sa na seba reálne, vidieť a prežiť tie poklesky, tie pády ktoré som zažil v živote. MASAKER. Ťažká práca na sebe nazvaná terapiou.

Na Gréckokatolíckej charite Prešov, v Resocializačnom stredisku Domov nádeje v Prešove sa ma ujali pracovníci – terapeuti, ktorí majú nielen vzdelanie, výcviky, špecializácie, ale majú kvantum skúseností a bolo to vidieť od prvého dňa. Nasmerovali ma, pomáhali mi od prvého dňa, kedy som chcel odísť a piť, až do dnešného dňa, kedy som zamestnaný a abstijnujem. Samozrejme boli tam aj chlapci, ľudia, ktorí boli takisto závislí ako ja. Ľudia, ktorí majú spoločný problém, ktorí ho riešia, alebo sa ho snažia riešiť.

No a po polroku som sa s kamarátom prihlásil na prípravu na sviatosti v podstate v nevedomosti do čoho idem, ale brat, ktorý sa obrátil pred rokmi s manželkou mi niečo vysvetľovali, no nerozumel som tomu. Ale prišlo rozhodnutie, že Boh mi odpustí všetko v Krste – vypočítavo som si išiel po odpustenie, pretože to, čo som robil v minulosti by mi podľa mňa neodpustil nikto. 2.- 4. 12. 2016 som bol v GMC Bárka v Juskovej Voli na Kurze Filip s kamošom a kamoškou. Nechápal som ničomu, čo hovoril chlapík, Peter Lipták, ktorý bol závislý a teraz chodí po svete a ohlasuje evanjelium, má rodinu a je triezvy. Prišlo mi to ako rozprávka. Hovoril som si, že jemu to funguje. Z akého bahna sa dostal a teraz má ženu a dcéru. No, bral som to s rezervou. A v sobotu boli prednášky, chvály a prišli aktivity. Prišlo mi to veľmi rozprávkové, až som tých ľudí podozrieval, či sú úplne pri zmysloch. Spálili sme všetky hriechy, čo sme napísali. Veľmi mi to pomohlo. Takto názorne ukázať a pochopiť, aký veľký je Boh. Kto vlastne Boh je, ako ma miluje, čo všetko pre mňa urobil. Keď som to priblížil na kríž, rozplakal som sa tak, že som nevedel prestať. Síz bolo veľa. Nechápal som to, že ani v terapii som toľko neplakal. Potom modlitba príhovoru. Všetko to bolo tak silné... Báľ som sa pristúpiť. Nakoniec som išiel. Padol som v duchu. Bolo to silné. Veľmi silné. Potom ma modlitebník prebral a pýtal, čo som robil, či okultizmus, veštenie, hypnózu a zriekol som sa s jeho pomocou všetkého. Tie kľče – proste ja som si ozaj myslel, že robili exorcizmus,

proste nemal som vedomosti, čo je modlitba a podobne, proste som tomu nerozumel... Asi 20 minút ma oslobodzovali, vnímal som to veľmi nestranne, akoby som tam ani nebol prítomný, proste neovládal som svoju myseľ, svoje telo. Potom aj ostatní modlitebníci, ktorí mi po všetkom vysvetlili, čo sa to vlastne dialo. Začali ma objímať, že Boh zvíťazil a ja som sa s veľkými otáznikmi, s podozrievaniami a v nevedomosti pýtal, že čo im je? Nerozumel som tomu, čo robili, čo sa so mnou dialo, ťažko sa to popisuje. Nebolo to vôbec príjemné. Práve naopak. Bol to doslova boj, ale ja sám som nebojoval. Na druhý deň som si išiel zapáliť cigaretu, lebo som veľa fajčil a po dvoch šlukoch som cigaretu zahodil. Potom, zo zvyku, som si chcel ísť opäť zapáliť a už som si ani nepripálil. Odvtedy nefajčím. Veľmi silný víkend, kde som sa stretol s Bohom. Už tretíkrát, ale teraz úplne triezvy. Bol taký úžasný, že som porozumel. Cez týchto ľudí, ktorí tam boli, ktorí sa podieľali na tomto víkende som si uvedomil, že Boh je naozaj tu, že je s nami, že je v nás, že koná a že nás miluje. KAŽDÉHO.

Chodil som na prípravu na Krst, začal som postupne spoznávať vieru, pravidlá, čítal som katechizmus, hľadal vysvetlenia a pomenovania toho, čo som už viackrát prežil. Bol som aj na 2 ďalších kurzoch u Peťa Liptáka a potom nevedomky som priviedol ďalších chalanov. Jednoducho, začal som nevedome hovoriť, čo Boh urobil mne, že ma zachránil.

Krst, Birmovku a prvé sv. prijímanie som prijal na Veľkú noc 2016 aj s kamarátom. Odvtedy som sa denne s chalanmi a terapeutmi modlieval, chodil som sa pýtať na veci. Potreboval som, aby ma niekto viedol. Odvtedy sa snažím byť lepším človekom. Prestal som počúvať metalovú a rockovú hudbu. Počúvam chvály. Chodím veľmi často do kostola na sv. omšu, tiež na spoveď. Snažím sa rásť vo viere. Takisto, keď ma niekde pozvú zdieľať sa so svojimi skúsenosťami s Bohom, so závislosťou, neváham a idem.

Som veľmi vďačný, že som začal žiť, nie prežívať. Nepácham zlo v takej miere, ako kedysi, proste mením sa. Môžem povedať, že Boh mi zmenil život. Chcem, aby to vedel každý. Netajím sa tým, čo som robil, je mi to ľúto, pretože ja som síce padol, ale Boh ma zmenil.

Dal mi šancu a už ju nezhodím. Túto možnosť chcem využiť naplno. Učím sa na svojich chybách rozoznať, čo je a nie je správne, čo Boh odo mňa chce a čo som chcel ja. V tomto musím ešte zosilniť a mám túžbu meniť sa každým dňom. Vidím, že Boh ma mení. Dal mi šancu, a ja som za to veľmi vd'ačný.

Vzťahy s rodinou, ktoré boli narušené mojou závislosťou sú úplne odlišné. Na inej úrovni, ako boli kedysi. Vieme sa porozprávať o všetkom. Sme úprimní, otvorení. Podporujú ma, držia mi palce. I keď som na druhom konci Slovenska, sme v kontakte. Zbavil som sa drog, alkoholu, hráčstva, tabaku a všetkého, čo mi pripomínalo starý život. Spravil som aj čistku domu. Pochoval som starý život. Rodina mi v tom veľmi pomohla.

Nádej mám v Bohu, žijem s Ním. Vstávam a zaspávam s Ním. Komunikujeme spolu stále. Je to môj priateľ, spasiteľ, vykupiteľ, ktorý bol so mnou po celý čas, ale ja som bol zaslepený najmä pohľadom upätým iba na seba a svoje túžby, alkoholom, drogami, preto som Ho odmietal.

Pred polrokom som sa zamestnal. Dokonca som už aj stihol vymeniť prácu kvôli svojmu presvedčeniu. Nebojím sa už zastat' sa správnych vecí. Mojm cieľom je napredovať. Takisto podávam príhlášku na vysokú školu. Mám v pláne prehĺbiť si vzdelanie a pracovať s ľuďmi. Prechádzam od seba a dostávam sa k ľuďom. Vytváram nové vzťahy.

Som veľmi vd'ačný za to, čo mi dali rodičia, rodina, kamaráti, aj napriek tomu čo všetko som im urobil. Mrzí ma, aký som bol. No po tom, čo všetko som dostal za posledné roky si dovoľím povedať, že som za pomoci odborníkov, kamarátov, priateľov našiel správny smer svojho života a s Božou pomocou sa budem snažiť posúvať ďalej.

Nikdy by som neveril, že toto všetko môže a dokáže Boh, aký je veľký a úžasný a čo všetko práve pre mňa urobil.

Som vd'ačný, že môžem žiť plnohodnotný život.

„Boh ma vyslobodil, zachránil, dal mi šancu žiť nový život a ja som ju prijal.“

Zoznam použitej literatúry

- PUPÍK, Z. – ŠMIDRIAK, O.: *Animátor a život malého spoločenstva*.
Spišská Nová Ves : ZKSM, 2009, 130 s. ISBN 978-80-969551-
5-2.
- TAGLE, L. A.: *Ludia Veľkej noci*. Bratislava : Redemptoristi, 2016.
128 s. ISBN 978-80-893428-2-2.
- Výročná správa GKCH 2017.*
- Výročná správa ZKSM 2017.*

SYNDRÓM VYHORENIA

Martin HARČÁR

Resumé: Na prácu s mladými ľuďmi sa kladú veľké nároky, je málo oceňovaná a len zriedka kedy je vidieť jej ovocie. Preto tým, ktorí sa dlhodobo venujú mladým reálne hrozí vyhorenie. Touto prednáškou som chcel poukázať na to v čom samotné vyhorenie spočíva, aké sú jeho príznaky a ako ich včas rozpoznať, aby sa mu predišlo. Zároveň som chcel dať nádej tým, ktorí túto skúsenosť už majú, aby z nej vyťažili čo najviac pre svoj osobný rast a službu samotným mladým. Je dôležité formovať u mladých ľudí zdravú psycho-hygienu a reálne očakávania, aby sa vedeli tomuto fenoménu našej doby vyhnúť a pomôcť tým, ktorí do tejto pasce života v permanentnom strese upadli.

Kľúčové slová: Nádej. Očakávania. Reštart. Stres. Spätná väzba. Psycho-hygiena. Vyčerpanie. Zmysluplnosť. Zdravie.

Definícia syndrómu vyhorenia.

Skôr ako začneme hovoriť o syndróme vyhorenia definujeme si čo pod týmto odborným termínom rozumieme. Z množstva rôznych odborných definícií som vybral popis, ktorý používajú Ayala M. Pines a Elliot Aronson.

„Syndróm vyhorenia je stav fyzického, emocionálneho a mentálneho vyčerpania, ktoré spôsobilo dlhodobé zotrvávanie v situáciách, ktoré sú emocionálne mimoriadne náročné. Táto emocionálna náročnosť najčastejšie nastane, keď sa spoja veľké očakávania s chronickými situačnými stresmi.“¹

V rámci prevencie Syndrómu vyhorenia je dôležité naučiť sa stanoviť si reálne očakávania, ktoré sú očistené od prehnaného idealizmu. Preto je vhodné konzultovať svoje očakávania s ľuďmi, ktorí majú v danej oblasti skúsenosti a sú rozvážni. No rovnako

¹ KŘIVOHLAVÝ, J.: *Horieť, ale nevyhorieť*. Bratislava : Karmelitánske Nakladateľstvo, 2012. s. 18

dôležité je vyhýbať sa dlhodobému náporu stresu a nezanedbávať primeranú psycho-hygienу.

Vyčerpanie organizmu má v každej svojej oblasti špecifické prejavy, ktoré je dobré poznať, aby sme sa syndrómu vyhorenia vedeli vyvarovať. **Fyzické vyčerpanie** sa najčastejšie prejavuje znížením výkonu práce, ktoré sprevádza chronická únava, celková slabosť organizmu, malátnosť a nespavosť. **Emocionálne vyčerpanie** zase prezrádza prehnaná nervozita, pocity beznádeje a bezmocnosti, negatívne náladу a reptanie. **Mentálne vyčerpanie** možno pozorovať na prejavoch ľahostajnosti, negatívnom postoji k inak obľúbenej práci t.j. dlhé prestávky, absencie, odkladanie práce. Ďalšími znakmi celkového vyčerpania organizmu sú pesimistický postoj k životu, k druhým ľuďom a v konečnom dôsledku aj k sebe samému. Je to prejav tzv. dehumanizácie, kde sa človek sám sebe javí už len ako zamotané kľbko nevyriešených problémov.²

U koho sa prejavujú príznaky vyhorenia?

Vo všeobecnosti môžeme konštatovať, že k syndrómu vyhorenia dochádza najčastejšie u ľudí, ktorí sa dlhodobo **venujú potrebám iných ľudí**. Sústavne viac dávajú ako prijímajú. Žijú pre iných na úkor svojich vlastných potrieb. Katalyzátorom syndrómu vyhorenia je často to, že im úplne chýba spätná väzba a **pozitívna odozva** na ich prácu alebo službu.³

Pre správne pochopenie syndrómu vyhorenia je dôležité vedieť, že sa vyskytuje u **psychicky zdravých ľudí**, ktorí sa dostali do okolnosti života, ktoré spôsobili úplné vyčerpanie ich psychických a emocionálnych zdrojov. To sa negatívne premieta do ich správania sa a vzťahov s inými ľuďmi. Od únavy strácajú schopnosť sebakontroly a korigovania svojho temperamentu.

² Porov. KŘIVOHLAVÝ, J.: *Horieť, ale nevyhorieť*. Bratislava : Karmelitánske Nakladateľstvo, 2012. s. 66

³ Porov. KŘIVOHLAVÝ, J.: *Horieť, ale nevyhorieť*. Bratislava : Karmelitánske Nakladateľstvo, 2012. s. 29 - 31

Syndróm vyhorenia sa najčastejšie vyskytoval pri vykonávaní určitých **špecifických povolaní**, kde nie je možné vyhnúť sa stresu, alebo psychickej záťaži. Sú to konkrétne tieto povolania: záchranári, sociálni pracovníci, policajti, väzenský personál, lekári, učitelia, zdravotnícky personál, kňazi, psychológovia, právnici, novinári, politici, podnikatelia, manažéri, piloti a letecký personál, a pod.⁴ Do rizikovej oblasti patria aj dobrovoľníci a tí, ktorí sa venujú výchove a formovaniu mladých ľudí, lebo sa len zriedkavo stretávajú s uznaním a ocenením ich snaženia spoločnosťou. Len výnimočne vidia ovocie svojej práce a zažívajú pozitívnu odozvu od tých, ktorých formujú.

Príznaky nastupujúceho Syndrómu vyhorenia.

Naše telo má podobne ako auto kontrolky, ktoré nás upozorňujú, že už „ideme na rezervu“ a potrebujeme znovu „načerpať“. Je dôležité tieto „kontrolky“ poznať a neprehliadať ich. Môžeme ich deliť na subjektívne a objektívne. **Subjektívne** sú tie, ktoré si uvedomujeme mi sami a vnímame ich na sebe, hoci sa nám ich viac či menej darí skrývať pred naším okolím. Sú to tieto príznaky: mimoriadne veľká únava, ktorú už bežný relax alebo spánok nedokáže eliminovať. Poruchy koncentrácie, ktoré sa prejavujú zabúdaním vecí či úloh. Negativizmus v hodnotení situácii a v slovnom prejave tzv. čierne okuliare. Prehnaná podráždenosť a hromadenie konfliktných situácií. Znížená sebaúcta a sebahodnotenie, ktoré sa dostaví ako dôsledok nezvládania bežných zaužívaných činností. **Objektívne** sú tie prejavy, ktoré už eviduje naše blízke okolie t.j. rodina, kolegovia v práci, priatelia či známi. Je to hlavne dlhodobá znížená výkonnosť a kvalita práce. Zhoršenie vzťahov a životný pesimizmus. Konštatujú: „Čo sa s tým človekom deje? Takého ho vôbec nepoznám!“

⁴ Porov. KŘIVOHLAVÝ, J.: *Horieť, ale nevyhorieť*. Bratislava : Karmelitánske Nakladateľstvo, 2012. s. 41- 42

Čo nie je Syndróm vyhorenia.

O syndróme vyhorenia nemôžeme hovoriť vtedy, ak je niektorý z hore uvedených príznakov spôsobený Psychickým ochorením. Niektoré psychické ochorenia vykazujú podobné príznaky ako syndróm vyhorenia. Preto je v prípade nejasností vhodné vyhľadať odborníka, aby to správne diagnostikoval. Inak môžeme človeku ublížiť. Či už tým, že vyčerpaného človeka zaradíme medzi psychicky chorých ľudí a budeme mu zbytočne dávať lieky. Ale aj tým, že sa psychicky chorého pokúsime „postaviť na nohy“ bez liekov a terapie, čím len zhoršíme jeho zdravotný stav.

Príznaky podobné Syndrómu vyhorenia môžeme evidovať aj u ľudí, ktorí vykazujú známky nekompetentnosti pre danú prácu alebo sú unavení z dlhodobej monotónnej práce. Pri zmene zaradenia sa dá všetko relatívne rýchlo do poriadku a len zriedkavo sa dostávajú pocity menejcennosti.

Typológia ľudí v súvislosti so Syndrómom vyhorenia.

Pri psychologických výskumoch sa konštatovalo, že sú isté typy ľudí, ktorí na základe svojho temperamentu, štýlu života, výchovy a spôsobov správania sa majú istú predispozíciu podľahnúť syndrómu vyhorenia. Syndróm vyhorenia sa najčastejšie prejavoval u ľudí, ktorí:

- Sú dlhodobo v bezprostrednom osobnom kontakte s inými problémovými ľuďmi
- Neustále viac dávajú ako prijímajú
- Žijú v neustálom časovom strese
- Neustále na seba kladú príliš vysoké požiadavky
- Pracujú nad úroveň svojej kapacity
- Workoholici alebo Perfekcionalisti
- Neúspech prežívajú ako svoju osobnú porážku
- Nevedia primerane relaxovať a odpočinkom regenerovať svoje sily
- Žijú v dlhotrvajúcich medziľudských konfliktoch

- S nízkou úrovňou asertivity – Nevedia povedať „Nie“ a „Dost’ už“
- Pracujú na „dvoch pracoviskách“ (napr. stará sa aj o ťažko nemocného príbuzného)
- Ktorým ide príliš o peniaze a o moc
- Sú posadnutí súperením a nezdravou konkurenciou
- Ktorí sa podceňujú potrebujú si neustále dokazovať svoju hodnotu⁵

Okolnosti vzniku vyhorenia.

Vyhorenie môžem chápať ako istú formu preťaženia organizmu človeka v emocionálnej a psychickej sfére. Preťaženie vytvárajú okolnosti života, ktoré môžu fungovať aj ako spúšťače vyhorenia. Vyhorenie sa väčšinou dostaví ako dôsledok kombinácie týchto negatívnych životných okolností:

Prekážka.

Často je to problém, ktorý sa zdá byť neprekonateľný a neriešiteľný. Môže mať rôzny charakter napr. strata povolania, smrť blízkej osoby, rozpad vzťahu a pod. Prekážka je často existenciálneho charakteru.⁶

Distres.

Je to dlhodobý stav pri ktorom prevažujú stresori nad salutormi. Váhy medzi pohodou a stresom už nekolíšu, ale sú trvale preklopené na stranu stresu. V dôsledku zanedbanej psycho-hygieny, potom človek stráca schopnosť regenerácie.⁷

⁵ Porov. KŘIVOHLAVÝ, J.: *Horieť, ale nevyhorieť*. Bratislava : Karmelitánske Nakladateľstvo, 2012. s. 29 - 30

⁶ Porov. KŘIVOHLAVÝ, J.: *Horieť, ale nevyhorieť*. Bratislava : Karmelitánske Nakladateľstvo, 2012. s. 49 -50

⁷ Porov. KŘIVOHLAVÝ, J.: *Horieť, ale nevyhorieť*. Bratislava : Karmelitánske Nakladateľstvo, 2012. s. 50 - 51

Frustrácia.

Človek žije s pocitom zlyhania, neuspokojenia svojich potrieb a nenaplnenia vysnívaných očakávaní. Stráca víziu a motiváciu a prepadá negatívnym pocitom.⁸

Negatívne medziľudské vzťahy.

Prejavujú sa v prevažnej miere **nedostatkom** rešpektu a vzájomnej úcty, kladného hodnotenia inými, dôvery a úcty k ľudskej dôstojnosti. Človek žije v **atmosfére s prejavmi** túžby po moci, nadmernej kritiky, nezdravých obranných mechanizmov, závidi až nepriateľstva. To môže viesť k **poškodeniu ochrannej sociálnej siete**.⁹

*Prílišná emocionálna záťaž.*¹⁰

Nedostatok pozitívnych impulzov, ktoré by uvoľnili emócie spod tlaku nepríjemných okolností. Zanedbávanie koníčkov a športu pri ktorom môže človek ventilovať negatívne emócie, ktoré v sebe dusí.

Negatívny vplyv prostredia.

Prejavuje sa často nevhodnými pracovnými podmienkami alebo organizáciou práce prejavujúce sa nezdravou mierou kontroly, autoritarizmom, chýbajúcou informovanosťou či prehnanými požiadavkami kladenými na ľudí. Vplývať môže na to aj počasie, ročné obdobie alebo klimatické pásmo t.j prílišné teplo, chlad, nedostatok svetla a pod.

Potreby človeka v súvislosti so Syndrómom vyhorenia

Človek, ktorý zápasí so syndrómom vyhorenia má konkrétne ľudské potreby, ktoré musia byť najprv naplnené, aby sa jeho stav

⁸ Porov. KŘIVOHLAVÝ, J.: *Horiet', ale nevyhoriet'*. Bratislava : Karmelitánske Nakladateľstvo, 2012. s. 51 - 52

⁹ Porov. KŘIVOHLAVÝ, J.: *Horiet', ale nevyhoriet'*. Bratislava : Karmelitánske Nakladateľstvo, 2012. s. 54 - 55

¹⁰ Porov. KŘIVOHLAVÝ, J.: *Horiet', ale nevyhoriet'*. Bratislava : Karmelitánske Nakladateľstvo, 2012. s. 56 - 60

mohol začať zlepšovať. Skúmania psychológov poukazujú na to, že najdôležitejšie sú duchovno – duševné (psychické) aspekty, bez ktorých nie je možné sa dostať zo špirály nastupujúceho syndrómu vyhorenia. Je to:

*Potreba vedomia zmysluplnosti.*¹¹

Iba ak človek vie nájsť zmysel v ranách osudu a situácii v ktorej sa nachádza, vie ich aj skutočne prijať a odhodlať sa ich riešiť alebo s nimi zápasiť. Existenciálnou terapiou, ktorá sa niekedy nazýva aj logo-terapiou alebo liečenie zmyslom sa intenzívne zaoberal Viktor Emanuel Frankl.

Potreba spoločenského uznania.

Každý človek potrebuje povzbudenie, prejav rešpektu a úcty a to hlavne od tzv. primárnej skupiny ľudí t.j. od tých, ktorí sú mu najbližší, ktorí sú preňho autoritou alebo od tých na ktorých mu najviac záleží. Bez uznania vlastnej dôstojnosti a sebaúcty nie je možné naštartovať motor osobnej motivácie. To je aj dôvod prečo často vyhoria „pokorní nábožní ľudia“, ktorí nechcú prísť o svoju odmenu v nebi a preto neprijímajú pochvalu od ľudí?!

Vývojové fázy procesu Syndrómu vyhorenia.

Syndróm vyhorenia má svoje vývojové fázy. Každá z nich má svoje špecifické prejavy.

1. **Idealistické nadšenie.** Prejavuje sa prehnaným úsilím kladne sa osvedčiť, zabúdaním na vlastné ľudské potreby, hnaním sa za vidinou vznešeného cieľa a zmätok rebríčku hodnôt.
2. **Fyzické a emocionálne vyčerpanie.** Jeho prejavom je extrémna únava, popieranie napätia či stresu, strata angažovanosti a optimizmu, celková dezorientácia.

¹¹ Porov. KŘIVOHLAVÝ, J.: *Horieť, ale nevyhoriť*. Bratislava : Karmelitánske Nakladateľstvo, 2012. s. 53

3. **Dehumanizácia.** Prejavmi sú negatívne reakcie na bežné správanie sa druhých ľudí, cynizmus, útek od všetkého, hľadanie nepravnej útechy (alkohol, drogy, gemblérstvo, pornografia...), sociálna izolácia, depersonalizácia t.j. strata kontaktu s vlastnými životnými cieľmi a hodnotami.
4. **Terminálne štádium – život v popole.** Vnímané ako existenciónálna prázdnota, pocit zúfalstva zo zlyhania, nenaplnené túžby, zničená sebaúcta a sebahodnotenie, totálne fyzické, duševné a citové vyčerpanie prejavujúce sa nalomeným zdravým a niekedy hraničiacie s kolapsom.¹²

Prevenca vyhorenia

Aj tu platí princíp, že vždy je lepšie predchádzať ťažkostiam ako ich riešiť. Pri prevencii Syndrómu vyhorenia môžeme využívať vnútorné (individuálne) a vonkajšie možnosti.

Pri **vnútorných možnostiach** kladieme v prvom rade dôraz na zmysluplnosť života. Vyhľadávame to čo „dáva život“, čo vnútorne buduje a motivuje. Snažíme sa vyvážiť pomer stresorov a salutorov t.j. riešiť problémové situácie, odbúravať stresy, primerane odpočívať a relaxovať. V neposlednom rade posilňovať charakteristiky osobnosti. Budovať na silných stránkach osobnosti a nepreťažovať tie slabšie.

Vonkajšie možnosti sa zameriavajú na vyhľadávanie a budovanie sociálnej opory. Byť súčasťou malého spoločenstva v ktorom sa človek cíti prijatý a ktoré rád navštevuje. Toto spoločenstvo mu má poskytnúť emocionálnu oporu, pozitívnu spätnú väzbu, uznanie, povzbudenie a motiváciu. Platí zásada, že spoločenskej podpory nie je nikdy dost! Je potrebné investovať do dobrých a zdravých medziľudských vzťahov. Cielene si pýtať spätnú väzbu od ľudí, ktorí to s nami myslia dobre a na ktorých nám záleží. No a nezabúdať na vytváranie príjemného pracovného aj rodinného prostredia a atmosféry.

¹² Porov. KŘIVOHLAVÝ, J.: *Horieť, ale nevyhorieť*. Bratislava : Karmelitánske Nakladateľstvo, 2012. s. 98 - 107

Charakteristiky „nehorľavých“ ľuďí.

Pri psychologických výskumoch a hodnotení štatistík vyšlo najavo, že existuje istá skupina ľudí, ktorí v živote dosiahli veľké veci a úspechy bez toho, aby podľahli syndrómu vyhorenia. Boli to ľudia, ktorí:

- Primerane riskovali a nešli do extrémov.
- Stanovovali si nie len ciele, ale aj nástroje na ich dosiahnutie.
- Zaujímal sa o spätnú väzbu, informovali sa o výsledkoch svojej činnosti, hodnotili ich a poznatky uvádzali do praxe.
- Prácu si vopred plánovali pričom krátkodobé plány dobre zapadali do dlhodobých.
- Mali tzv. subjektívny pojem úspechu. Úspech nebol pre nich cieľom, ale vedľajším produktom ich činnosti. Ak úspech nenastal, tak ich to neznechutilo, lebo ho ani neočakávali. Robili iba to, čo považovali za dobré a správne.

Praktické rady ochrany pred syndrómom vyhorenia.

Dnešná doba očakáva rýchle „instantné“ riešenia. Inštalovať aplikáciu, aby po pár sekundách všetko bolo v najlepšom poriadku. Pri syndróme vyhorenia to žiaľ tak nefunguje. Rady, ktoré odborníci ponúkajú nie sú „všeliakom“, ktorý garantuje „nedotknuteľnosť“ voči tomuto častému fenoménu našej doby. Tieto praktické rady môžu pomôcť, ale často si vyžadujú náročnú zmenu životného štýlu, nové nastavenie limitov, sebakontrolu a poctivú psycho-hygieny.

- Doprajte si výdatný spánok a ak ste veľmi unavení aj krátku siestu po práci.
- Udržiavajte motiváciu venovaním sa svojim osobným záujmom a koníčkom.
- Pestujte si rodinnú pohodu a chráňte si ju.
- Pravidelne čerpajte dovolenku a strážte si voľné dni.
- Relaxujte spôsobom pri ktorom fyzicky a psychicky regenerujete.
- Vyhľadávajte spoločnosť ľudí pri ktorých sa dobre cítite a pookrejte na duchu.
- Pestujte si fyzickú kondíciu pravidelným pohybom.
- Kultivujte svoje pracovné podmienky a okolie v ktorom žijete.

Reakcie na vyhorenie.

Ľudia, ktorí zažili syndróm vyhorenia môžu reagovať rôznym spôsobom. Vymenujem len štatisticky najčastejšie postoje a ich možný dopad na budúcnosť.

- **Odchod zo zamestnania mimo odbor.** Zmena môže priniesť úľavu, ale hrozí riziko, že zvykanie si na nové podmienky, štýl práce a ľudí môže ešte viac zvýšiť stres a tak zhoršiť psychické rozpoloženie. Z dlhodobého hľadiska môže byť krok neskôr hodnotený ako zlyhanie.
- **Zmena zamestnania v rámci odboru.** Zmena môže priniesť chvíľkovú úľavu, ale bez prehodnotenia príčin vyhorenia je vysoký predpoklad chronického zlyhávania.
- **Útek do vyššej pozície.** Tento krok môže pohladať naše ego a chvíľkovo pôsobiť motivačne, ale bez riešenia príčin vyhorenia je tu riziko nakazenia podriadených a spolupracovníkov.
- **Predstieranie práce.** Je to istá forma chvíľkovej úľavy, ale hrozí riziko pretvárk, ktorá môže viesť k strate dôvery spolupracovníkov a v konečnom dôsledku aj práce samotnej. Nehovoriac o tom, že hrať na pracovisku „divadlo“ môže byť emocionálne veľmi náročné, ubíjajúce a ničiace sebaúctu.
- **Využiť situáciu k osobnému rastu.** Správnym riešením je prijať situáciu ako realitu života a nezatvárať pred ňou oči. Môže sa stať výzvou k prehodnoteniu vlastných priorít. Vypýtať si spätnú väzbu od ľudí s ktorými žijeme. Znovu prehodnotiť silné a slabé stránky našej osobnosti. Tie sa totiž menia vekom aj skúsenosťami. Reálne sa pozrieť na hranice našich možností a aktualizovať ich. Je to aj výzva na upevnenie si alebo prebudovanie podpornej sociálnej siete. Investovať do priateľstiev, duchovného vedenia, stať sa súčasťou spoločenstva, zmeniť svedníka a pod. V prípade, že je to nevyhnutné **vyhľadať aj pomoc odborníka** a s jeho pomocou zrealizovať tieto body!

Náboženská viera a zvládanie životných ťažkostí.

Výskumy ukázali, že ľudia s hlbším náboženským presvedčením vykazujú vyššiu mieru spokojnosti s vlastným životom a autentickejšie prežívanie osobného šťastia. Ich spoločenský život dosahuje vyššiu kvalitu. Traumatické skúsenosti majú na ich život menšie negatívne dôsledky. V ťažkých situáciách sa im dostáva vyššia miera sociálnej opory. Oveľa lepšie sa vyrovnávajú s problematickou zmysluplnosťou neočakávaných udalostí. Život viery má reálny kladný vplyv na ich fyzické a duševné zdravie. Viera im dáva vyššiu mieru sebavedomia a silu nepodľahnúť ťažkostiam.

Ľudia, ktorí prešli syndrómom vyhorenia, poučili sa z neho a pretavili ho do vlastnej životnej skúsenosti sa stávajú viac spoločenski, solidárni s utrpením iných a vedľa lepšie vychutnávať život a vďaka tomu môžu dosahovať vyššiu kvalitu spokojnosti ako pred touto skúsenosťou. Nie je dôležité čo sme prežili, ale čo sme s tým urobili.

Chcel by som zakončiť citátmi zo Svätého písma, ktoré sú plné optimizmu, hoci sa prihovárajú ľuďom, ktorých by sme mohli spokojne zaradiť medzi tých, ktorí prešli skúškou ľudského vyhorenia:

„Ved' ja poznám zámer, ktorý mám s vami – hovorí Pán. Sú to myšlienky pokoja nie súženia: dám vám budúcnosť a nádej. Keď budete volať ku mne, keď prídete a budete sa ku mne modliť, vyslyším vás. Budete ma hľadať a nájdete ma; ak ma budete hľadať celým svojim srdcom, dám sa vám nájsť...“ (Jer 29, 11-14)

„Vieme, že tým, čo milujú Boha, všetko slúži na dobré“ (Rim 8, 28)

Zoznam použitej literatúry

- KŘIVOHLAVÝ, J.: *Horieť, ale nevyhorieť*. Bratislava : Karmelitánske nakladateľstvo, 2012
- KŘIVOHLAVÝ, J.: *Jak nestratiť nadšení*. Praha : Grada Publishing, 1998.
- KŘIVOHLAVÝ, J.: *Psychologie zdraví*. Praha : Portál, 2001.
- LOZANO, N.: *Vyslobodení*. Bratislava : Redemptoristi, 2009.
- MUHLEN H.: *Nově s Bohem*. Olomouc : Matice cyrilometodějská, 1993.
- PADOVANI M.H. SVD: *Hojenie zranených emócií*. Nitra : NITRA – SVD, 1999.
- VELLA E.: *Kristoterapia*. Tmava : Per Immaculatam, 2010.
- WONS K. SDS: *Uniesť krízu*. Krakov : Salvator, 2015.

MEDIÁLNY OBRAZ MLADÉHO ČLOVEKA

Gabriel PALA

Resumé: The current young generation has superior access to audio visual media at home, at school, or on other place. Media isn't new, young people can handle it. From the initial mission of the media to inform, educate and entertain, some of the functions disappear from time to time. Young people are able to work with media and technology, but they are less aware of the far-reaching impact that individual media have and can have on them. Psychology of media builds on the good traditions of psychology of mass, crowd, mass discussion, on study of leader and guided, influence and formation of opinion, and thus has the prerequisites for examining the media image of man and changes of his behaviour.

Kľúčové slová: Mladý človek. Mediálna doba. Psychológia. Modely. Manipulácia.

Súčasná mladá generácia má nadštandardné možnosti prístupu k audiovizuálnym médiám doma, v škole alebo na inej pôde. Média pre ňu nie sú novinkou, vie s nimi zaobchádzať. Z pôvodného poslania médií informovať, vzdelávať a zabávať, sa z času na čas niektorá z funkcií vytráca. Mladí ľudia dokážu s médiami i technikou pracovať, čo si však uvedomujú menej je to, aký ďalekosiahly vplyv na nich jednotlivé médiá majú a môžu mať. Média ovplyvňujú jednotlivé vrstvy obyvateľstva a podieľajú sa na vytváraní určitých životných štýlov a subkultúr, pričom práve mladí sa nimi nechávajú strhnúť. Psychológia médií bola akcentovaná predovšetkým tzv. zlatým vekom televízie v dobe po II. svetovej vojne. Vo vzťahu užívateľa televízie na jednej strane a foriem a obsahov tejto komunikácie na strane druhej, bolo nájdených mnoho styčných plôch, ktoré sú psychologicky relevantné. Úžasne rýchlo dosiahnuteľný a ovládateľný vynález zmenil podstatu masovej komunikácie. Spojenie zvuku a obrazu v malej skrinke, nielen získalo nadvládu nad tradičnými

komunikáciami, akými boli divadlo alebo film, ale tiež nad rozhlasom a knihou. Používanie televízie je totiž jednoduché, človek v podstate ani nepotrebuje vedieť čítať alebo písať. Pretože ide skutočne o masovo rozšírené médium audiovizuálneho vyjadrovania, stali sa výskumným objektom prvých psychologických mediálnych štúdií prirodzene deti, ktoré čaru televízie nemôžu odolať. A vynorilo sa veľa otázok. Medzi závažné otázky patrí aj otázky využitia médií v Katolíckej cirkvi v 21. storočí ako pastoračného nástroja.

Myslím si, že psychológia vplyvu médií nie je len otázkou skúmania vplyvu televízie. V súčasnej, ako sme ju už nazvali – informačnej, či mediálnej dobe, je to otázka skúmania vplyvu médií a moderných technológií v oveľa väčšom rozsahu. Aj keď televízia je vskutku médium, ktoré svojou podstatou láka k sledovaniu asi najpočetnejšiu skupinu ľudí.

Psychológia médií nadväzuje na dobré tradície psychológie masy, davu, hromadného jednania, na štúdium vodcu a vedených, ovplyvňovanie a vytváranie názorov. Bystrý pozorovateľ môže smelo uplatňovať celú paletu psychologického poznania na procesy masovej komunikácie. Môže zvoliť rôzne komunikačné modely a paradigmy¹ a študovať vzájomné väzby medzi médiami a všeobecnými komunikačnými pólmi, medzi komunikátorom a príjemcom.

Ak sa správne zvolí druh a kombinácia audiovizuálnych prostriedkov, môže subjekt žiť istý čas vo svete vykonštruovanom masmédiami tak, aby došlo k zmene jeho emocionálneho života, spôsobu vnímania a latentných motivácií. Do vnímania tohto vykonštruovaného sveta sú zapojené všetky zmysly človeka, jeho telo s emotívnymi reakciami, jeho „nevedomie“ so subliminárnymi

¹ Paradigma – vzor, model, (gr. paradeigma=porovnanie), rozprávanie, ktoré rozvádza kľúčovú vetu. Porov. ŠALINGOVÁ – IVANOVÁ, M.: *Slovník cudzích slov pre školu a prax*. Bratislava : SPN, 1988, s.379. VNUK, F.: *Príručný slovník kresťanstva*. Bratislava : Smaragd, 2003, s. 216.

vplyvmi. Tak možno informáciami a spôsobom ich podania pozitívne i negatívne vplývať na vnútorný život človeka.²

Nás zaujíma vplyv masmédií na osobnosť vo význame výsledkov vplyvov. V tomto zmysle sa odlišujú tri druhy vplyvov: bezprostredný, kumulatívny a podvedomý.³

1. *Bezprostredný vplyv* znamená predovšetkým množstvo intelektuálnych a emocionálnych zážitkov, ktoré vznikajú v dôsledku prijímania publikovaných obsahov. Je to napr. stav radosti alebo smútku, odvahy alebo strachu, aktivity alebo pasívneho poddania sa (rezignácie). Bezprostredný vplyv rádia, filmu či televíznej obrazovky je najlepšie vidieť u malých detí, ktoré reagujú vždy veľmi živelné a neukrývajú prežívané pocity.

2. *Kumulatívny vplyv* je v podstate nepozorovateľný, najmä v jeho jednotlivých fázach. Fungovanie tohto druhu vplyvu môžeme prirovnáť k mechanizmu dráždenia, v ktorom jedna etapa činnosti „pripravuje“ jej ďalšie etapy.

3. *Podvedomý vplyv* spočíva v penetrácii psychiky prostredníctvom obsahov vysielaných v masmédiách. Hoci tento vplyv nie je jednotlivcom uvedomovaný, v konečnom efekte dáva o sebe vedieť. Podvedomý vplyv si človek neuvedomuje v žiadnej jeho fáze.

V percepcii podvedomého vplyvu užitočnú úlohu plní psychický mechanizmus nazývaný „súborom identifikácie – projekcie“. Jeho fungovanie možno poodkryť predovšetkým v prijímaní audiovizuálnych médií.⁴

² Porov. HORŇÁKOVÁ, S.: *Vplyv násilia v elektronických médiách na deti a mládež a potreba mediálnej výchovy k mediálnej gramotnosti* (doktorská práca). Lublin : Katolicki Uniwersytet Lubelski, 2001, s. 137.

³ J. Koblewska, Szkola i środki masowego oddziaływania, Warszawa 1967, s. 87n, Critical Issues in Electronic Media, red. S. Penny, New York 1995, s. 94-105.

⁴ A. Helman, Psychologiczne podstawy recepcji przekazów audiowizualnych, in: Kościół a środki społecznego przekazu, red. J. Chrapek, Warszawa 1990, s. 106-111.

Celý problém globalizačných tendencií zasahujúcich do života kresťana je možno aj o tom, čomu ako kresťania dáme prednosť. Či len zaradeniu sa k mnohým, alebo budeme skutočne stáť za svojimi hodnotami, názormi, vierou. Globalizácia nesie v sebe rozmer vzdialenia sa od kresťanských hodnôt. V náboženstve sa prejavuje sekularizácia, pod ktorou rozumieme široký pokles inštitucionálnej nábožnosti. Veľmi rýchlo pochováme svoje vlastné tradície, nielen na úkor globalizácie (napr. McDonalda, či Coca-Coly), ale aj iných vplyvov, ktoré sú na prvý pohľad náboženské, ale ani zd'aleka, nespĺňajú jej význam. Julia Roberts je budhistkou, rovnako ako Richard Gere, Madonna po mnohých náboženských excesoch dnes koketuje s kabalou a červenú šnúрку na ruke (ako ochranu od zlej energie iných) nájdete aj na zápästiach slovenských celebrit.⁵

Anton Hykisch je známy slovenský spisovateľ, ale aj prvý veľvyslanec Slovenskej republiky v Kanade. Je autorom knihy *Nebojme sa sveta – sprievodca globálnym myslením a esejí, v ktorých sa venuje i javu globalizácie. „Pre väčšinu kresťanov je synonymom zla, strašidlom, čo obchádza svet a chystá sa nás zničiť. I v prípade globalizácie málo informovaný kresťan naletí na povrchné a účelové formulácie masmédií. Globalizácia sa často poníma len ako ekonomický fenomén, ako dieťa nedávnych desaťročí. Pravda je však celkom iná.“*⁶

Nové informačné technológie sú silnými nástrojmi kultúry, obchodu, dialógu, účasti na verejnom živote, personálnej i medzikultúrnej komunikácie. Môžu ľuďom pomáhať odstraňovať bariéry a podporovať ľudský rozvoj. Globálna komunita ľudí, ktorá vzniká prepojením rozličných národov, etnických skupín a kultúr, dáva možnosť vytvoreniu medzikultúrnej komunikácie a k tomuto pomáhajú aj masmédiá. Je tu šanca zotrieť rasové, kultúrne a iné predsudky

⁵ Porov. POLÁKOVÁ, M.: Globalizácia kultúry. Prínos a negatívne dôsledky. In: KARDIS, K. – PAĽA, G.: *Globalizácia a náboženstvo*. Prešov : GTF PU, 2011. s. 132.

⁶ Porov. DEMKO, M.: *Globalizácia je tu, nemôžeme jej uniknúť*. <http://www.postoy.sk/node/1246>, (04.12.2011).

a utvoriť tak pôdu na zjednotenie ľudstva. V tom je pozitívum globalizácie i médií. Globálna informačná spoločnosť má však aj negatívne stránky. Môžeme hovoriť o tzv. „mediálnom útlaku“. Súčasný človek je človekom mediálnej kultúry, čo ho robí informačným konzumentom. Prijíma však informácie povrchne a nesnaží sa ísť do informačného jadra, do hlbších súvislostí. Je natoľko ovplyvnený tlakom médií, že ani nevládze a nechce samostatne rozlišovať.⁷

S nástupom informačnej spoločnosti žije dnešný človek ponorený vo svete mediálnych posolstiev, kde zdanlivo neexistujú limity množstva dostupných informácií. A teda informačná spoločnosť sa transformuje na spoločnosť mediálnu, ktorej procesy majú moc ovplyvňovať myslenie a konanie jednotlivcov a más. Média ponúkajú nespočetné zdroje informácií a bezprecedentným spôsobom umožňujú komukoľvek vytvárať správy vo verejnom priestore. Orientácia v tejto obrovskej mase informácií je čoraz zložitejšia. Pôsobenie médií môže byť pozitívne, ak myslíme rozvoj osobnosti, ale aj negatívne, mysliac tým na dehonestáciu individuality, potláčanie autority a duchovnej dimenzie človeka. Z tohto dôvodu je potrebné vychovávať človeka ku kritickému poznaniu vplyvu médií. Potrebná je výchova prijímateľov, a tiež aj mediálnych tvorcov, pretože *„úlohou masmédií je zjednocovať ľudí a obohacovať ich život, a nie ich rozdeľovať a zneužívať. Táto formácia má mať na zreteli nielen technické znalosti, ale má to byť predovšetkým formácia etická a mravná, formácia v oblasti vnútorného života, lebo jedine takto formovaní ľudia budú schopní vytvárať „novú kultúru“, kultúru úcty k človeku a k jeho dôstojnosti, kultúru úcty k životu, kultúru solidarity, lásky a pokoja“*⁸

⁷ Porov. BUČKO, L.: Globalizácia a misijná činnosť. Výzva na novú paradigmu? In: KARDIS, K. – PALA, G.: Globalizácia a náboženstvo. Prešov : GTF PU, 2011. s. 14. (ISBN 978-80-555-0395-0).

⁸ NOWACKI J.H.: *Potrebuje mediálnu výchovu?*, Prednáška , Bratislava, 2002, poznámky autora práce.

Objekt i obeť mediálnych vplyvov

Médiá sa nepochybne dostali do popredia a viac ako v minulosti a významnou mierou sa podieľajú na našom vnímaní a chápaní sveta, ale aj chápaní seba samých. Komunikujú nám množstvo modelov života či spolužitia, s ktorými sa viac či menej stotožňujeme. A práve takéto podsúvané formy životného štýlu často udávajú smer najmä pre dospievajúcu mládež. Preto je tematika výchovy recipientov ku kritickému prijímaniu mediálnych produktov veľmi dôležitá a aktuálna. Potvrdzuje to aj Posolstvo Svätého Otca Benedikta XVI. k 41. svetovému dňu spoločenských komunikačných prostriedkov, ktorého téma bola „*Deti a komunikačné prostriedky: výzva pre výchovu*“, ku ktorému sa ešte dostaneme.⁹

V dnešnom pretechnizovanom svete, keď sa médiá predbiehajú, kto skôr prinesie informácie o najnovšej udalosti, technológii, sa zabúda na „klasické“ hodnoty zdravého človečenstva. Slovo etika, morálka, pravda, poctivosť, spravodlivosť, solidarita, spoločné dobro sa stali hodnotami iba v egoistickej sebareflexii. Zmysel pre živé spoločenstvo sa vytráca a nahrádza ho virtuálne spoločenstvo, ktoré má zaiste svoje klady, ale má aj zápory, ktoré nahľadávajú sociálne vzťahy. Rozpad týchto vzťahov má za následok uzatváranie sa človeka do seba, hľadanie svojich osobných výhod, čo je opakom toho, k čomu je človek povolaný - tvoriť – *communio*, teda byť a žiť v spoločenstve.

Súčasná spoločnosť je konzumnou spoločnosťou a je založená na nepretržitej spotrebe. To platí aj pre mediálnu kultúru. V konzumnej spoločnosti ide o čo najrýchlejšie použitie tovaru, aby mohol byť nahradený novým, modernejším, alebo módnejším. Mediálna kultúra má zjavný sklon k zveličovaniu, škandalizovaniu a šokovaniu. V tomto smere sú práve masovokomunikačné prostriedky potenciálnymi nástrojmi zvýšenia konzumu, pretože sú determinátormi moderného trendu – módy, navrhovateľmi snov cez reálne obrazy, ktoré sa silno

⁹ Porov. BENEDIKT XVI.: *Posolstvo k 41. svetovému dňu spoločenských komunikačných prostriedkov*. <http://www.rcc.sk/dokumenty> (2007-01-25).

dotýkajú sveta zmyslov a robia jednotlivca často až bezmocným. Zvlášť u mladého človeka, ktorý sa formuje. Dalo sa s tým však rátať, pretože tak ako v individualistickej spoločnosti, tak aj v spoločnosti anonymnej masy sa vytvárala kultúra buď slepo egoistická, alebo umelo kolektívna pod značným tlakom ideológie. Svet obrazov má možno dnes veľkú dematerializujúcu moc bez hlbšieho reálneho vzťahu k reálnym predmetom. A odtiaľ je malý krôčik k tomu, aby sa zdanie javilo ako reálne a realita bola zdanlivou.¹⁰ Ďalším charakteristickým znakom je uponáhľanosť doby, v ktorej stíhame často len titulky, alebo zachytíme informácie, ktoré preferujú strany, ktorej noviny patria. To vedie ku skresleným informáciám, k zúženému pohľadu. Reálnou chybou dnešných dní je skutočnosť, že mnohí ľudia si myslia, že pravda je nedosiahnuteľná. Preto, keď sa pýtajú čo je pravda, vlastne ani nečakajú odpoveď, ale obracajú pohľad k väčšine.¹¹ Mediálna kultúra priviedla dnešného človeka k tomu, že sa radšej pozerá na televíziu, ako číta, radšej nahráva, registruje, ako píše, radšej surfuje po internete, ako študuje literatúru v knižnici. Kultúra obrazu a virtuálna kultúra vytlačili kultúru slova.

Spoločenské komunikačné prostriedky svojím pôsobením na jednotlivcov, ale i masy, značne ovplyvňujú ich myslenie, cítenie a konanie. V tomto prípade môžeme v širšom slova zmysle hovoriť o mediálnej kultúre.¹² Nemyslíme tým na kultúrne prejavy prostredníctvom médií, ale na vplyv médií na spoločnosť. Vývoj nových technológií ovplyvňuje vedu a výskum, pochopiteľne aj prostredie, v ktorom človek žije. Revolučné zmeny, ktoré nie sú len technického charakteru, nastali aj v komunikačných technológiách. Človek je na základe týchto zmien stále častejšie „bombardovaný“

¹⁰ Porov. ZASEPA, T.: *Médiá v čase globalizácie*. Bratislava : LÚČ, 2002, s. 124.

¹¹ Porov. LACA, P.: *Masmédiá a ich morálna hodnota*. Prešov : A.M. LOGOS. 2003, roč. 4, č. 4, s. 12 – 13.

¹² Porov.: STOLÁRIK, S.: *Média v službe kultúry života*. In: *Orbis communicationis socialis 2002*. Prešov : GBF PU v Prešove, 2002, s. 47.

obrazmi z rôznych častí sveta, ktoré majú ako pozitívny, tak aj negatívny charakter.

„**Manipulácia** (z latinských výrazov *ruka* a *uchopiť*) je v sociálnej psychológii a sociológii termín označujúci snahu ovládať myslenie druhej osoby či viacerých osôb. Manipulátor sa snaží vnútiť cieľovej osobe myšlienky, názory či konania, ktoré nie sú obeti vlastné a ktoré by dobrovoľne neprijala a získava výhodu voči nej bez toho, aby mala voľbu, či mu vyhovie, alebo nie. Obeť si často ani neuvedomuje, že je manipulovaná.“¹³

Jednou z najsilnejších foriem je v súčasnosti snaha manipulovať ľuďmi tak, aby bezpodmienečne prijali cudzí názor za svoj, a pritom si mysleli, že sme si ho osvojili celkom slobodne. Manipulácia vedie vždy k snahe ovládať, teda získať silu a energiu ovládaného človeka pre vlastné zámery. Paradoxom však je, že veľmi často platí neuveriteľná skutočnosť: kto prepadol takému spôsobu jednania s druhými, kto potrebuje inteligentne vždy niekoho ovládať, ten si to vo svojej myšlienkovvej krátkozrakosti ani nedokáže uvedomiť a priznať, a preto sa považuje za nevinného. Najčastejšie preto, že svoju obeť považuje za ideálny prostriedok k účinnému dosiahnutiu veľmi hodnotného, vysokého cieľa.¹⁴

A ak sa vrátíme k vyjadreniam producentky Judity Gembickej o tom, že médiá ponúkajú vlastne to, čo chce divák vidieť, nakoniec s tým často súhlasíme aj my, ktorí to, čo televízie či iné médiá ponúkajú vlastne vidieť nechceme, ale keďže to povedal človek znály televíznych pomerov, vzdelaný a inteligentný, ktorý má za sebou nesmierne množstvo televíznej zábavy, povieme si, že ten predsa nemôže nemať pravdu.

O zákulisí manipulácie v médiách výstižne píše dvojica Ilowiecki – Zasepa, na základe pozorovania skúseností ľudí, ktorí dokázali túto manipuláciu odhaliť. Každý spôsob uvádzania do omylu sa môže rozličnými spôsobmi využívať a uplatniť v rôznej oblasti

¹³ [http://sk.wikipedia.org/wiki/Manipul%C3%A1cia_\(psychol%C3%B3gia\)](http://sk.wikipedia.org/wiki/Manipul%C3%A1cia_(psychol%C3%B3gia)). (17.08.2010).

¹⁴ <http://www.pre-ludskost.sk/rozne/manipulacia.html>. (17.08.2010).

a jeho účinnosť závisí od mnohých okolností. Predovšetkým od celkového stavu kultúry, od toho, do akej miery sú príjemcovia schopní pochopiť špecifiká pôsobenia masmédií, ako aj od možnosti ich kritického príjmu. Je treba povedať, že nie všetci novinári využívajú manipuláciu, nie všetky médiá fungujú na jej princípoch. Zároveň však existujú novinári i masmédiá, ktoré možno obviňovať z vedomého a veľmi častého uplatňovania manipulácie na základe analýzy ich spravodajstiev.¹⁵

Centrom produkcie mediálneho obsahu je redakcia a okrem mnohých vplyvov vymedzujú jej činnosť aj interné a organizačné obmedzenia, rovnako ako profesná kultúra, konvencie a etika. Pílietom profesnej kultúry každej serióznej redakcie je dodržiavanie formálnych pravidiel objektivity, ako ju formulovala liberálna žurnalistika už v 19. storočí. Formálna novinárska objektivita predpokladá zachovanie nestrannosti a vyváženosti, overenie a citáciu zdrojov, jasné oddelenie správy od komentára. Napriek všetkému, nemusí byť mediálny výstup práve objektívny. Často obsahuje tzv. ideologické kódy, ktorými mediálni obsah vybavujú autori. V praxi to môže byť doplnenie slova fotografickým materiálom, ktorý nevykresľuje situáciu, ale je dehonestujúci. Skúsenosť s touto manipulatívnu formou zdanlivo objektívneho výstupu má mnoho verejne činných osôb a celebrit.¹⁶

Vplyv masmédií na naše zmýšľanie, životný štýl, postoje je už dnes podložený výskumom. Potvrďuje sa aj to, že napríklad deťom

¹⁵ Porov. ILOWIECKI - ZASĘPA, *Moc a nemoc médií*, 2003, s. 80.

¹⁶ Neunikla tomu ani Dagmar Havlová – Veškrnová, manželka exprezidenta ČR Václava Havla. V dobe, keď oznámili svoju svadbu s Václavom Havlom, priblížili hlavné televízie jej hereckú kariéru ukážkami z filmov, v ktorých Dagmar Havlová účinkovala. Zatiaľ čo napríklad ČT vybrala úryvok z filmu, kde bola starostlivou matkou dospievajúceho chlapca, redaktor spravodajstva TV NOVA použil scénu z filmu, kde hrala luxurnú kurtizánu s masochistickou orientáciou. Ale – aj táto filmová úloha ilustruje hereckú činnosť tejto herečky a bývalej prvej dámy. Je legitímne pýtať sa, či zvolená ukážka bola najvhodnejšou a aký zámer mal poverený redaktor tejto súkromnej televízie. Porov. . FTOREK, *Public relations jako ovlivňování mínění*, 2012. s. 151-153.

sa znížila schopnosť čítať knihy, klesol stupeň kreativity, vystupňovalo sa agresívne správanie. Je teda dosť pochybné, že by spomenuté následky vplyvu masmédií na ľudí boli úplne nechcené, že vznikli nie zámerným pôsobením tvorcov, ale iba ako následok istých pravidiel súčasnej zábavy. Je pravdou, že každý druh zábavy má svoj vlastný vplyv, ale veď pravidlá našich mediálnych zábavných programov, predovšetkým ich úroveň, nám vnútili médiá. Vieme, že nikto z tých, ktorí vytvárajú a zaplňajú mediálny priestor, sa verejne neprizná, že sledujú politickú manipuláciu prostredníctvom zábavy. Často hovoria o trhových normách, zákonoch a túžbe ľudí. Treba si uvedomiť, že vysielanie programov v podobe zábavy je účinnejšie, najlacnejšie a najľahšie na priučenie publika týmto formám. Američania dokonca nezábavné programy predkladané v podobe zábavy nazvali novovytvoreným pojmom. Vedomé stvárňovanie života formou zábavy nazývajú *infotainment*. Ide o spojenie slov informácia a zábava. U nás by to pokojne mohlo byť slovo „infobava“.¹⁷

V tematike manipulácie sú mimoriadne prínosnými knihy bývalého reportéra CBS v USA, Bernarda Goldberga, *Jak novinári manipulujú a Arogance*, ktorá je pokračovaním prvej spomínanej knihy.

Goldberg píše o novinárskej mafii. Sám tvrdí, že si to uvedomil pri sledovaní seriálu o mafiánskej rodine Sopranovcov. Vtedy si začal všímať, že spôsob, akým mafiánski bossovia jednájú s ľuďmi, sa nijako nelíši od toho, ktorý uplatňujú novinári vo veľkých televíznych staniciach. Ak teda práve neunášajú nákladiak, nezhadzujú ľudí z mosta, hovoria mafiánski bossovia vždy o cti, vernosti a rodine, čo je pre hlavných bossov filmu najsvätejšou trojicou. Sú to samozrejme ľudia žijúci v monumentálnom sebaklame.¹⁸

Goldbergove knihy sa týkajú predovšetkým informovania o politickom a celospoločenskom dianí, popisuje konkrétne reportáže a konkrétnu manipuláciu. V knihe *Arogance* sa celou knihou ťahne motív „politického aktivizmu“ novinárov, čo je pre naše prostredie

¹⁷ Porov. ILOWIECKI - ZASEPA, *Moc a nemoc médií*, 2003 s. 29-30.

¹⁸ Porov. GOLDBERG, B.: *Jak novinári manipulují*. Praha : Vydavatelství Ideál. 2005. s. 1.

a vyzerá to tak, že aj pre prostredie mediálneho trhu v euroatlantickej civilizácii, téma zásadná a kľúčová. V knihe sa nám môžu javiť problémy ako „americky špecifické“, ale rasová otázka v tejto knihe dostáva všeobecný rozmer. Na záver českého predslovu sa dočítame, že v Goldbergovej knihe je mnoho skutočne cenných poznatkov zo zákulisia žurnalistiky, a zároveň ukážky hĺbky nebezpečenstva, aké pre demokraciu dnešné médiá predstavujú. Umieráčik, vo falošných tónoch zábavných a veselých zvončekov, ktorými nás denne zvolávajú k modlitbe pri televíznych a rozhlasových prijímačoch či nad stránkami novín a časopisov, zvoní nám všetkým.¹⁹

Reklama je neoddeliteľnou súčasťou trhovej ekonomiky v podobe, v akej ju vnímame. Stala sa zároveň ekonomickou podmienkou fungovania masovej komunikácie. Financie z reklamy sú základom pre prevádzkovanie komerčnej televízie, vysielanie súkromného rozhlasu a vydávanie nezávislej tlače. Reklama je typickým reprezentantom populárnej kultúry. Je produktom kultúry, riadi sa existujúcimi spoločenskými pravidlami, využíva stereotypy a predsudky, ale na druhej strane ich postupne mení a redefinuje. Reklamná komunikácia je jedinečný fenomén, ktorý sa odlišuje od iných typov masovej komunikácie. Ide o vysoko profesionalizovaný (inštitucionalizovaný) spôsob komunikácie.²⁰ Podobne ako mnoho iných prostriedkov spoločenskej komunikácie nie je vo svojej podstate dobrá, ani zlá. Aj ona sa môže stať nástrojom na zneužívanie a nekalé ciele a často škodlivo vplývať na jednotlivcov i spoločnosť. Pavol VI. o morálnom hodnotení a pôsobení reklamy píše: „*Reklama musí byť opatrná, musí mať úctu k človeku a k jeho základným hodnotám, musí brať do úvahy spôsob a kontext, v ktorom sa predkladá.*“ Vieme, že reklama je vlastne účinné presvedčanie o pozitívach určitého výrobku, v prípade politickej reklamy o vhodnosti kandidáta či politickej strany. Ak hovoríme o zneužití

¹⁹ HÁJEK, P.: Předmluva k českému vydání. In: *Arogance*. Praha : Vydavatelství Ideál. 2005.

²⁰ Porov. RANKOV, *Masová komunikácia. Masmédiá a informačná spoločnosť*, 2002, s. 52-53.

reklamy, môžeme spomenúť napríklad iracionálne dôvody a motívy pre rozhodnutie sa pre daný tovar namiesto toho, aby kritériom bola napríklad cena či kvalita daného výrobku. Škodlivý vplyv reklamy na človeka sa prejavuje v šírení konzumného zmýšľania.²¹

V jednej z posledných prác vyjadril Erich Fromm rozhorčenie a sklamanie nad tým, že typický človek modernej spoločnosti sa stará predovšetkým o „mať“ a menej túži autenticky „byť“. Fromm kritizuje konzumnú mentalitu, ktorá núti ľudí neustále konzumovať a spotrebúvať, pretože už spotrebované ich prestáva uspokojovať. A tak vzniká typ „homo consumens“, ktorý vyžaduje stály rast produkcie. Ak sa nad tým zamyslíme, je normálne, že moderný človek sa takto správa. Netreba minulosť nijako idealizovať. Moderná spoločnosť vznikla práve tým, že ľudia boli vytrhnutí zo svojho prostredia a spätosti s prírodou. Prítomnosť však dokázala ponúknuť pre veľkú časť ľudí len príliš veľké a neprehľadné organizácie podriaďujúce celý život produktívneho človeka umelému rytmu, ktorý sleduje ciele, ktoré zamestnanci sami neformulujú, ani nekorigujú. Oproti tomu súkromný konzum umožňuje ľuďom žiť vo svete, ktorý vo všetkom starostlivo rešpektuje práve ich ľudské rozmery. Konzumný tovar všetkého druhu vytvára útulnú skutočnosť, ktorá je presne šitá na rozmery zákazníka.²²

Všadeprítomnou reklamou máme vsugerovaný životný štýl a umelo vytváraný dopyt po nových generáciách výrobkov. Konzumná mašinéria má veľmi sofistikované pravidlá sebareprodukcie a rastu. Analytici a vývojové tímy vymýšľajú stále nové generácie výrobkov. Klasickým produktom, ktoré funkcionality sa umelo vyvíja je napríklad mobilný telefón. Väčšina užívateľov ho používa len na telefonovanie a posielanie esemesiek. Nové generácie mobilov majú však množstvo funkcií, ktoré nikto nepožaduje, snáď len úzka skupina technologických nadšencov. Pre bežného človeka sú mnohé funkcionality zbytočnosťou, ale marketing vsugeráva ľuďom jeho

²¹ Porov. ZASEPA, *Médiá v čase globalizácie*, 2002, s. 344.

²² Porov. KELLER, *Až na dno blahobytu*, 2005, s. 38-39.

potrebu. Nebolo by zrejme dostatočne ziskové, ak by ľudia používali telefón desať rokov a nemenili ho každé dva roky. Ďalším novým produktom ja aj voda v plastových fľašiach. Trend kupovania „konzumnej vody“ vo väčšom meradle vstúpil na trh až s nástupom hypermarketov. Podobne to bolo v čase ešte analógového vysielania a pri ponuke LCD obrazoviek. Aj keď kvalita obrazu prišla v tomto prípade až z digitalizáciou v roku 2012. Stále sa teda skracujúce inovačné cykly, ktoré sú prínosom predovšetkým stimulácie ekonomiky, ktorá funguje ako perpetuum mobile práve vďaka narastajúcej spotrebe. Sme však svedkami neustáleho poklesu cien technologických výrobkov, teda vecí, ktoré prvotne nepotrebujeme, a zásadným spôsobom sa zvyšujú ceny toho, čo je pre život nevyhnutné, teda bývania. A keďže každý musí bývať, postupom času trh vytvoril opäť veľmi sofistikované, ale zložité hypotekárne produkty, ktoré boli také zložité, že ich nedokázali dekódovať ani orgány bankového dohľadu a výsledkom bola hypotekárna kríza v USA, ale aj iných vyspelých trhov²³. Reklama má dnes svoju moc vďaka jazyku, hudbe, syntaxi, ktorú využíva špecifickým spôsobom. Vizualizácia reklamy je plusom tohto marketingového segmentu.

Marshall McLuhan, odborník na masmediálnu komunikáciu, vo svojej knihe Gutenbergova galaxia v roku 1962 predpovedal, že svet sa čoskoro zmení na "globálnu dedinu". Dnes, keď USA vyrábajú svoje produkty v juhovýchodnej Ázii, predávajú ich na európskom trhu a zákazník vo Veľkej Británii nakupuje prostredníctvom telefonických centier v Indii sa zdá McLuhanovo proroctvo ako skutočne vizionárske. Globalizácia ekonomík umožnila obchodu predávať výrobky v medzinárodnom meradle, pričom vznikli mnohé globálne partnerstvá a spojenectvá.

V 20. storočí mali vlády sklon poskytovať služby týkajúce sa "infraštruktúry", ako sú dopravné systémy a dodávky energií. V osemdesiatych rokoch 20. storočia sa ekonómovia zhodli na tom, že

²³ Porov. MICHELKO, *Eseje o globalizácii*, 2009, s. 80-81.

nedostatočné investície do týchto infraštruktúr viedli k nízkej produktivite a k nízkej kvalite služieb a že štátna kontrola infraštruktúry je brzdou hospodárskeho rastu. Od osemdesiatych rokov 20. storočia vlády začali liberalizovať ekonomiku, privatizovať štátny majetok a podporovať "otvorené" súťaživé trhy. Tieto reformy prispeli k hlavnej globálnej ekonomickej zmene. Celková hmotnosť tovaru, s ktorým sa obchoduje na celom svete, sa v súčasnosti odhaduje na 16-krát väčšiu v porovnaní s rokom 1950.

Ako príklad výhod globalizácie sa často uvádza rýchlo sa rozvíjajúca čínska ekonomika. Odkedy Čína zmenila smer, aspoň ekonomicky, a otvorila svoje trhy medzinárodnému obchodu a investíciám, odhaduje sa, že príjem na hlavu sa zvýšil sedemnásobne.

K rastu globálneho obchodu dochádza sčasti vďaka medzinárodným obchodným dohodám, no ďalším významným faktorom je i technologický pokrok. Nástup internetu a digitálnych komunikačných systémov pridal nové rozmery svetovej ekonomickej infraštruktúre. Medzinárodný obchod možno rýchlo a účinne riadiť a spoločnosti rozširujú svoje pôsobenie do celého sveta.

Významnou črtou globalizácie je vzostup nadnárodných korporácií. Mnohé z nich majú ročný obrat väčší, než je hodnota ekonomík mnohých malých štátov. Väčšina z tých, ktorí protestujú proti nadnárodným korporáciám, poukazuje na to, že ich bohatstvo im dáva moc ovplyvňovať ekonomické a politické rozhodnutia vlád, obzvlášť v oblasti obchodných reštrikcií. Niektoré spoločnosti sú obviňované zo zneužívania lacnej pracovnej sily na výrobu tovaru, ktorý sa so ziskom predáva západným spotrebiteľom.²⁴

Záver

V dôsledku hlbokých spoločenských zmien, ktoré charakterizovali posledné desaťročia 20. storočia naznačil sv. Ján Pavol II. poslanie Cirkvi pre tretie tisícročie. Kardinál Stanislaw Dziwisz,

²⁴ Porov. DAVIS, H. A.: *Ako mení globalizácia náš svet?* http://mozgovna.pravda.sk/ako-meni-globalizacia-nas-svet-dk9-/sk-mspol.asp?c=A100419_170751_sk-mspol_p31. (17.08.2010).

krakovský arcibiskup pre Vatikánsky rozhlas uviedol: „*Sme veľmi vďační Svätému Otcovi Benediktovi XVI., že sa rozhodol vrátiť k tejto myšlienke novej evanjelizácie, ktorá už bola ohlasovaná, požadovaná Jánom Pavlom II. Už v Krakove v roku 1979 hovoril o novej evanjelizácii, pretože kresťania sa príliš vzdialili od Ježiša Krista a od Cirkvi. Je potrebné podporovať krásu a význam viery a znova sa priblížiť k Ježišovi Kristovi. Som veľmi rád, že môžem byť tu na synode. Je to prozreteľná príležitosť. Nie je ešte príliš neskoro na evanjelizáciu a možno ju dostať do sveta, celého sveta, nie iba ku kresťanom. Myslím si, že svet je unavený a očakáva od biskupov synody silné, pekné a odvážne slová.*“ Srdcom novej evanjelizácie je rodina, ktorá sa rovnako nachádza v kríze. To pripomenul aj Benedikt XVI. počas otvorenia synody, keď povedal: „*Kríza viery a kríza rodiny sú spojené*“. Kardinál ďalej pripomína, že počas synody sa veľa hovorí aj o mladých a svete kultúry. Ako uvádza, práve mladí sa často pýtajú a vyžadujú si presvedčivé odpovede. Svätý Ján Pavol II. vedel dať tieto odpovede. Mládež išla k nemu, nasledovala ho. Je potrebné nasledovať ho, ale nie je to ľahké, pretože mal svoju charizmu, osobitne pre mladých. Musíme ísť napred a pozitívne reagovať, predstavujúc Cirkev novým, presvedčivým, pekným a atraktívnym spôsobom, pretože mladosť je veľmi otvorená všetkému tomu, čo je pekné a pravdivé. Mládež, ktorá nasledovala pápeža svätého Jána Pavla II. je už dnes dospelá a tvorí hodnoty súčasného sveta. Je často otrasená množstvom rýchlych a nesystematických informácií, ktorým nerozumie, nedokáže ich spracovať a pretvára tak povediac z večera na ráno hodnotové rebríčky svojich rodín a domovov. Z tohto nám rezultuje potreba nanovo hľadať podstatu, pôvod a smerovanie existencie človeka a to najmä reevanjelizáciou alebo novou evanjelizáciou.

Zoznam použitej literatúry

- BENEDIKT XVI.: *Posolstvo k 41. svetovému dňu spoločenských komunikačných prostriedkov*. <http://www.rcc.sk/dokumenty> (25.01.2007).
- BUČKO, L.: Globalizácia a misijná činnosť. Výzva na novú paradigmu? In: KARDIS, K. – PAĽA, G.: *Globalizácia a náboženstvo*. Prešov : GTF PU, 2011. s. 14. (ISBN 978-80-555-0395-0).
- DAVIS, H. A.: *Ako mení globalizácia náš svet?* http://mozgovna.pravda.sk/ako-meni-globalizacia-nas-svet-dk9-/skmspol.asp?c=A100419_170751_sk-mspol_p31. (17.08.2010).
- DEMKO, M.: *Globalizácia je tu, nemôžeme jej uniknúť*. <http://www.postoy.sk/node/1246>, (04.12.2011).
- FTOREK, *Public relations jako ovlivňování mínění*, 2012. s. 151-153.
- GOLDBERG, B.: *Jak novináři manipulují*. Praha : Vydavatelství Ideál. 2005. s. 1.
- HÁJEK, P.: Předmluva k českému vydání. In: *Arogance*. Praha : Vydavatelství Ideál. 2005.
- HELMAN, A.: Psychologiczne podstawy recepcji przekazów audiowizualnych, In: Kościół a środki społecznego przekazu, red. J. Chrapek, Warszawa 1990, s. 106-111.
- HORŇÁKOVÁ, S.: *Vplyv násilia v elektronických médiách na deti a mládež a potreba mediálnej výchovy k mediálnej gramotnosti* (doktorská práca). Lublin : Katolicki Uniwersytet Lubelski, 2001, s. 137.
- IŁOWIECKI - ZASĘPA, *Moc a nemoc médií*, 2003, s. 80.
- KELLER, *Až na dno blahobyti*, 2005, s. 38-39.
- KOBLEWSKA, J.: Szkola i środki masowego oddziaływania, Warszawa 1967, s. 87. In: *Critical Issues in Electronic Media*, red. S. Penny, New York 1995, s. 94-105.
- LACA, P.: *Masmédiá a ich morálna hodnota*. Prešov : A.M. LOGOS. 2003, roč. 4, č. 4, s. 12 – 13.
- MICHELKO, *Eseje o globalizácii*, 2009, s. 80-81.

- NOWACKI, J. H.: *Potrebuje mediálnu výchovu?*, Prednáška , Bratislava, 2002, poznámky autora práce.
- POLÁKOVÁ, M.: Globalizácia kultúry. Prínos a negatívne dôsledky. In: KARDIS, K. – PAĽA, G.: *Globalizácia a náboženstvo*. Prešov : GTF PU, 2011. s. 132.
- RANKOV: *Masová komunikácia. Masmédiá a informačná spoločnosť*, 2002, s. 52-53.
- STOLÁRIK, S.: Média v službe kultúry života. In: *Orbis communicationis socialis 2002*. Prešov : GBF PU v Prešove, 2002, s. 47.
- ŠALINGOVÁ – IVANOVÁ, M.: *Slovník cudzích slov pre školu a prax*. Bratislava : SPN, 1988, s. 379.
- VNUK, F.: *Príručný slovník kresťanstva*. Bratislava : Smaragd, 2003, s. 216.
- ZASEPA, T.: *Médiá v čase globalizácie*. Bratislava : LÚČ, 2002, s. 124.

AK CHCEŠ BYŤ IN, TAK BUĎ KREŠŤAN! (SLUŽBA MLADÝCH V NEĽAHKÝCH PODMIENKACH UKRAJINY)

Stanislav BUJDA

Resumé: Príspevok popisuje časť východnej Ukrajiny a misijnú činnosť v nej. Mladí dobrovoľníci z Ukrajiny, ale aj zo zahraničia prichádzajú slúžiť do neľahkých podmienok. Snažia sa pomáhať tým, ktorí trpia tamojšou vojnou. Vychádzajú z vlastného komfortu a svojou činnosťou šíria a praktizujú kresťanské hodnoty. Takto objavujú samých seba, čo ich robí jedinečnými, aj keď pre dnešný svet sú často nedocenenými.

Kľúčové slová: Cirkev. Misia. Mladí. Sociálna práca. Ukrajina.

Úvod

Čo znamená byť kresťanom? Na túto otázku môžeme mať viacero odpovedí, ktoré sa pokúšajú podať 100% uspokojivú odpoveď. Nie je to jednoduché. Jednou z odpovedí môže byť aj to, že kresťanom je ten, ktorý verí v Boha a pravidelne navštevuje nedeľné bohoslužby. Byť kresťanom predstavuje určitý životný štýl, ktorý je založený na plávaní *proti prúdu*. Teda to, že kresťan sa snaží odolávať dnešným tlakom liberalizmu ako sú napr. LGBTI a gender ideológie. Tie nanúcajú akési pseudohodnoty a pseudoludské práva. Ich neosvojenie môže znamenať výsmech, neprijemnosti a označenia staromódnosti. Ďalší prúd nabáda človeka, aby myslel na seba samého, bol zameraný na seba a žil iba pre seba. Ponúka sa mu konzumizmus a krátkodobé pôžitky aby si ich užíval, nemysliac na budúcnosť. A práve do tohto prúdu sa dáva stiahnuť nemálo ľudí.

Mladý kresťan má byť IN, čiže má byť jedinečný – iný. Ten, ktorý nemyslí len na seba. Je iný ako tí ostatní v tom pozitívnom zmysle slova. Váži si kresťanské hodnoty a svojim životom ich aj uskutočňuje. A týmto vyčnieva z masy ľudí.

Rád by som poukázal na misijnú skúsenosť z Ukrajiny a na tamojších aktívnych kresťanov. Teražšia situácia na Ukrajine zmenila život celej krajiny negatívnym spôsobom. Samostatné prostredie východnej Ukrajiny, v ktorom sme sa nachádzali nie je veľmi religiózne, pretože je poznačené dlhodobou ateizáciou. V posledných rokoch je štát poznačený lokálnou vojnou. Tá prináša neblahé následky na tamojších žijúcich ľudí po všetkých stránkach života. Paradoxne v týchto oblastiach Ukrajiny sa aktivizujú mladí kresťania, ktorí vyčnievajú z toho množstva ľudí a tvoria iný svet. Sú to ľudia, ktorí napriek svojim slabostiam sa nechcú nudiť, tápať a zlákať sa za závislosťami. Naopak, chcú pomôcť.

Melitopol' – Záporožská oblasť

Cirkev má misijný charakter. Ohlasuje evanjeliové poslanstvo po celom svete. „*Boh poslal Cirkev k národom, aby bola „všeobecnou sviatosťou spásy“.* A tak vedená najhlbšími požiadavkami svojej katolíckosti a poslušná príkazu svojho Zakladateľa usiluje sa ohlasovať evanjelium všetkým ľuďom.“ (KKC 849).

„*Hlásaním evanjelia Cirkev privádza všetkých, ktorí ju počúvajú, k viere a jej vyznávaniu, pripravuje ich na krst, oslobodzuje ich z otroctva bludu a privetľuje ich ku Kristovi, aby v ňom láskou rástli až k plnosti. Cirkev sa pritom pričiňuje o to, aby čokoľvek dobré, čo sa nachádza v ľudských myšliach a srdciach alebo v národných zvykoch a kultúrach, nielenže nezahynulo, ale aj ozdravelo, povznieslo sa a dozrelo na Božiu slávu, na zahanbenie zlého ducha a na šťastie človeka. Povinnosť šíriť vieru podľa svojich možností viaže každého Kristovho učeníka.*“ (Lumen gentium 17)

Jednou zo zastávok našej misie bolo mesto Melitopol'.

Mesto Melitopol' sa nachádza v Záporožskej oblasti na východe Ukrajiny. 150 tisícové mesto sa nachádza v blízkosti hraníc vojnového frontu. Hoci mesto nie je veľmi religiózne, nachádza sa v ňom jediná gréckokatolícka farnosť. Podľa tamojšieho duchovného o. Petra Krenického, rodáka zo Slovenska, je tam veľa takých ľudí, ktorí sa cítia byť gréckokatolíkmami. Tí sa ešte neodvážia vyznávať svoju vieru

verejne. Dôvod je jednoduchý – strach. „*Najdôležitejším chrámom je vždy človek.*“ To sú slová tamojšieho duchovného o. Petra Krenického rodáka zo Slovenska. Za kľúčové považuje vnímanie problémov tamojších ľudí postihnutých vojnou ale aj tých, ktorí chcú slúžiť. Ďalej je potrebné vnímať aj to, v akom prostredí sa títo ľudia nachádzajú a stretávajú. A podľa toho prispôbiť výkon sociálnej služby a pastorácie. Samozrejme je vhodné ak nechýbajú potrebné priestory a pozemky. Dôležité je postaviť aj nejaké sociálne centrum a chrám. Samozrejme, koľko sa bude môcť, hoci aj svojpomocne. Potrebné je vždy konať.

Tamojšia farnosť slúži ako charita a centrum, kde sa stretávajú ľudia všetkých vrstiev v stredne veľkom areáli. Nechýbajú jej ani mladí. Túto farnosť navštevujú mladí ľudia najmä v lete, ktorí prichádzajú na pomoc ľuďom. A práve mladí sú tí, ktorí týmto ľuďom, či už trpiacim, alebo žijúcich v strachu pred vyznaním svojej viery prinášajú povzbudenie, príklad a pomoc. Takýto príklad zobúdzá ľudí, aby sa prihlásili k viere, vzali na seba zodpovednosť a prihlásili sa ku katolíckej cirkvi.

Mladí a Cirkev

V Ukrajine je cítiť novodobú sekularizáciu. Navyše proticirkevná politická moc bývalého Sovietskeho zväzu zanechala misijné pole, ktoré sa po vyše 80 ročnej ateizácii musí nanovo pozviechať. Straty cítiť najmä na východe Ukrajiny. Veriaci sú poznačení tým, že dlho mali zakázanú cirkev. Po jej dovolení a uvoľnení sa niektorí do nej vracajú. Aj keď väčšina ľudí z Ukrajiny sa hlási k pravoslávnej cirkvi, fakt je asi taký, že návštevnosť týchto chrámov je veľmi nízka. Je to spôsobené už spomínanou ateizáciou. Navyše štát má vo svojej východnej časti málo chrámov. Tie sú riedko osídlené v jednotlivých oblastiach napr. na 10 dedín a mesto pripadá jeden chrám. Mesto Melitopol má 150 000 obyvateľov.

Ku gréckokatolíckej cirkvi sa hlási približne 10% Ukrajincov, predovšetkým zo západnej časti štátu. Na otázku, prečo mladí Ukrajinci sa radi vracajú do cirkvi, často odpovedajú, že v nej nachádzajú ako je:

- Viera,
- Spoločenstvo,
- Nebyť sám,
- Byť prijatý,
- Prijímať druhých,
- Potreba jednoty,
- Návrat k vlastným koreňom,
- Objavenie seba samého.

Viera je dôležitým prvkom v živote mladého človeka a aj spoločnou hodnotou. Pomáha premáhať prekážky, nachádza možnosti ako byť s ľuďmi. V cirkvi nachádzajú mladí spoločnosť, kde sa stretávajú a nie sú sami. Dôležité je to, že sú prijatí. Prináša im to určitý pocit jednoty a spolupatričnosti. Koniec koncov aj cirkev, ktorá prenikla na územie Ukrajiny koncom 10. storočia predstavuje pre mladých akýsi návrat k svojej identite a ku kresťanským koreňom. Teda k tomu čo sa voľakedy zakazovalo a časom na to aj zabúdalo.

Oslovenie mladých

Mladého človeka je potrebné, hľadať, osloviť ho, ísť mu v ústrety, lebo v tomto svete je často strateným. Najlepšia je spolupráca, keď mladý, hoci len začínajúci praktizujúci kresťan vychádzajúci z ukrajinských pomerov, nachádza oporu u kňaza. Kňaz má predstavovať najmä duchovnú autoritu, ktorá v pozícii dobrého otca povzbudí k službe a ukáže, že má zmysel. Dôležitá je tu komunikácia podmienená ochotou oboch strán. Taktiež aj ústretovosť kňaza, jeho privítanie, prijatie do spoločenstva a jeho záujem o dobrovoľníka.

Kňaz má preukázať záujem o človeka nie ako o nejaký finančný prínos, alebo ako šetriča peňazí, naopak, má ho považovať za dôležitého aj po ukončení dobrovoľníckej činnosti. Opora kňaza zohráva

kľúčovú úlohu, ktorú chcú mladí vidieť. Je to dôležité pri výkone dobrovoľníctva, animátorstva a akejkolvek činnosti zaangažovaného laika.

Úloha mladých v ateistickom prostredí

Pozitívom nereligiózneho prostredia je to, že sa v ňom začínajú aktivizovať mladí kresťania, ktorí chcú poslúžiť Bohu a ľuďom. Predstavuje to akúsi alternatívu ich mladého života. Na pomoc im prichádzajú aj ich vrstovníci zo západnej Ukrajiny. Aj zo Slovenska prichádzajú predovšetkým mladí študenti a učitelia. Tí sa aktivizujú, aby mohli pomôcť tým, ktorí to najviac potrebujú. Je to predovšetkým v oblasti sociálnej práce, charity spojenej s pastoračnou činnosťou. Dobrovoľníci z Ukrajiny prichádzajú aj z ukrajinskej katolíckej univerzity. Zo Slovenska sú to ľudia z Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave.

Mladí, okrem toho, že sa spoločne stretávajú, spája ich to, že sa snažia byť tam, kde je potrebná ich pomoc. Mladí sa zapájajú do týchto činností a aktivít:

- Vytváranie spoločenstva ľudí, ktorý majú spoločné kresťanské hodnoty,
- Vytváranie modlitbového spoločenstva,
- animáciu voľnočasových aktivít,
- Sociálnej práce,
- Výchovy
- katechézy
- Dobrovoľníctva,
- Organizácia púte na Ukrajinu.

Spoločenstvo ľudí

Kresťansky založení ľudia vytvárajú spoločenstvo najmä vo farnosti. Aj keď je to často malé spoločenstvo a percentuálne mizivé oproti celému mestu Melitopol', je živé. K nim sa pripájajú aj ďalší

kresťansky založení ľudia z Ukrajiny a zo zahraničia. Takéto pridruženie je dobrovoľné. Spája ich jedno spoločné – kresťanstvo. Spoločne vytvárajú aj modlitbové spoločenstvo.

Modlitba v spoločenstve

Modlitba v spoločenstve je veľmi dôležitá. Tá združuje podobných ľudí, ktorí vo svojom okolí nenachádzajú tak vo veľkom množstve ako práve na týchto stretnutiach. „*Modlitba v spoločenstve má mimoriadne dôležitý význam pri ľuďoch, ktorí trpia depesiou.*“¹ Je to nápomocné aj pre tých, ktorí sú vojnou postihnutí priamo alebo nepriamo. Aktívnym zapájaním takto ohrozených ľudí do života spoločenstva vedie k narušeniu ich modelu správania. Narušenie modelu suicidálneho myslenia je možné a úspešné práve v procese modlenia, kde je človek Bohom prijímaný práve taký, akým je. Nie vždy dokážu ľudia slovami vyjadriť, čo cítia, prežívajú a plánujú; Božia prítomnosť v tichu modlitby však modifikuje zámery človeka. Ľudia trpiaci určitými psychickými poruchami sú zo života veľmi unavení až tak, že nemajú silu ani modliť sa; vtedy je ten správny čas pre ich zapojenie do spoločných modlitieb v skupinke známych.²

Animácia

Animátori sa predovšetkým starajú o presídlených, ranených mužov z frontu a o deti. Venujú sa im aj psychológovia a charitní pracovníci. O deti sa starajú aj mladí. Všetky tieto spomínané skupiny ľudí sú ranení predovšetkým psychicky. Realita? Deti nemajú otca, pretože je priamo účastný bojov na fronte. Rodiny sa kvôli tomuto často rozpadávajú. Mnohí z nich sa dostávajú do rôznych problémov biedy. Preto sa mladí dobrovoľníci na charitách snažia vytvoriť zázemie, povzniesť sa nad tým, hovoriť s nimi a byť s nimi. Blízkosť je dôležitá. Taktiež je potrebné viesť ich k Bohu a dávať im duchovnú

¹ ZAVIŠ, M.: Fenomén modlitby v psychológii náboženstva. In: *Theologos*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, 2012. s. 83.

² Porov. ZAVIŠ, M.: Fenomén modlitby v psychológii náboženstva. In: *Theologos*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, 2012. s. 83.

pomoc. Aj keď títo ľudia sú poznačení na celý život, je potrebné s Božou pomocou naučiť ich žiť s touto etapou života a krížom. A to aj napriek tomu, že trpia aj ich rodiny a vzájomné rodinné vzťahy. Je to práca, ktorá neprináša rýchle výsledky. Vyžaduje si veľkú trpezlivosť a hlavne nevzdávať to s nimi. Práve detí z rodín presídlencov sú špecifickou skupinou.

Pri koncipovaní je potrebné si uvedomiť a zohľadniť aktuálnu životnú situáciu dieťaťa, záťaž, ktorú táto situácia prináša a kultúrne a jazykové bariéry. „Voľnočasové ponuky môžu pomôcť pri zvyšovaní jazykových kompetencií a odstraňovaní psychosociálneho tlaku. Môžu sa zapájať aj rodiny detí.

Pri animácii podľa Kapláňka (2003) ide o prebudenie osobného záujmu, objavenie osobných schopností, umožnenie (uľahčenie) komunikácie, zlepšenie sociálnej vnímavosti, sprostredkovanie impulzov prebúdajúcich tvorivosť, rozvoj spoločensko - kultúrnych iniciatív, povzbudzovanie k spoločným akciám a vzájomnej pomoci v skupine.³ Úlohou animátora je, aby sa usiloval žiť duchovne. Teda, aby viedol osobný duchovný život, pravidelne pristupoval k sviatostiam a plnil si kresťanské povinnosti. Je to dobrý základ, aby neskôr mohol byť mladý spoľahlivý v tejto službe. Ďalej má využívať svoje talenty, danosti a dary, ktoré má zapojiť do služby.

Miestna charita v Melitopoli popri farskému životu slúži na to, aby farníci a mladí boli viac vnímaví a otvorení pre potreby ľudí. Aj z pozície animátorov. Počas letných prázdnin sa organizujú týždenné tábory s deťmi zo sociálne slabších rodín. Prichádzajú aj deti presídlencov, aby sa aj oni mohli zbližiť s miestnymi a prejsť cez tie traumy z vojny, a aj z toho, že kvôli nej museli opustiť svoje domáce prostredie.

Sociálna práca

Na túto tému nemálo ľudí sa pozastaví a položí si otázky: „*Nepomýlili si sociálnu prácu s pastoráciou, či animáciou? Čo s tým*

³ HAMBÁLEK, V.: *Úvod do voľnočasových aktivít s klientskými skupinami sociálnej práce*. Bratislava : OZ Sociálna práca, 2005. s. 42.

má spoločné sociálna práca. “ Aby sme našli význam sociálnej práce, je dôležité pozastaviť sa nad skutkami telesného a duchovného milosrdenstva.

Skutky telesného milosrdenstva pri sociálnej práci v Záporožskej oblasti predstavujú zabezpečovanie stravy pre ľudí v núdzi a aj tých, ktorí sa v nej ocitli kvôli vojne (hladných nakŕmiť, smädných napájať) Nemôže chýbať ani zbierať šatstva (nahých odievať). Do centra prichádzajú ľudia nielen v núdzi, ale aj tí, ktorí sa zastavia na určitý čas s cieľom pomôcť. Preto je potrebné pre nich ubytovanie. Ubytovanie je poskytované aj pre tých, ktorí prichádzajú na púť a letné tábory, aby mohli mať prázdniny s deťmi, ktoré vojnou netrpia. (pocestných prichýliť). Nakoľko je toto miesto posiate ľuďmi v chorobách a bez domova kvôli vojne, zraneniami a vojakmi, je potrebné poskytnúť im blízkosť a vlastnú prítomnosť (návšteva chorých). A ako je to v živote bežné a v pastoračii zahrnuté, tak aj pochovávanie mŕtvych.

Skutky duchovného milosrdenstva pri sociálnej práci v Záporožskej oblasti predstavujú vyjadrenie *vyjadrenie záujmu o duchovné blaho človeka, ktorý robí chyby, či blúdi, ale jeho konanie je v prospech celej spoločnosti.* Predstavuje tu pomoc duchovných, psychológov, sociálnych pracovníkov ale aj mladých dobrovoľníkov (hriešnikov napomínať). Ďalej aj v katechéze, vo vedení k viere aj tých, ktorí k nej neboli vedení počas svojho života aj kvôli nereligioznému prostrediu (nevedomých vyučovať). Nakoľko sú ľudia postihnutí vojnou, často sú na životných pochybách. Má život vôbec zmysel? Kedy sa skončí tá vojna? Z čoho budeme žiť ďalej. A tu prichádza radenie tým, ktorí sú na pochybách (pochybujúcim dobre radiť). Zármutoť spôsobený vojnou, zlou životnou situáciou je z hľadiska riešiteľnosti dlhodobý problém. Potešiť týchto ľudí môže blízkosť a pomoc mladých, ktorí pomáhajú ako sa len dá (zarmútených tešiť). Vojna prináša mnohé krivdy. Spravidla nezačínajú ju tí „obyčajní“. Práve tí ňou najviac trpia, nech sú kdekoľvek. Vytvorené spoločenstvo mladými dobrovoľníkmi a animátormi im pomáha vyčkávať na koniec nespravodlivej tamojšej miestnej vojny (krivdu

trpezlivo znášať). A práve takéto spoločenstvo, ktoré pomáha modliť sa za to nabáda trpiaceho viesť k miernosti v hneve nad krivdou a odpúšťať (ubližujúcim odpúšťať). Pri spoločných liturgických sláveniach sa slúži nielen za mŕtvych, ale aj za žijúcich, trpiacich a za tých, čo sú na bojovom fronte. Krátko po vypuknutí vojny sa zložila duchovná hymna Ukrajiny, ktorá sa spieva vždy na konci každej liturgie. Je modlitbou za celý národ. Naplňujú sa tak slová Ježiša Krista: „*Lebo som bol hladný a dali ste mi jesť; bol som smädný a dali ste mi piť; bol som pocestný a pritúlili ste ma; bol som nahý a priodeli ste ma; bol som chorý a navštívili ste ma; bol som vo väzení a prišli ste ku mne.*“ „*Veru, hovorím vám: Čokoľvek ste urobili jednému z týchto mojich najmenších bratov, mne ste urobili.*“ (Mt 25, 35-36, 40).

Na Ukrajine sa ľudom pomáha všemožne. Svojpomocne, ale aj cez sociálne projekty. Svedčia o tom projekty ako sú: Dom milosrdenstva pre seniorov, ďalej Miesto nádeje pre viacdetné rodiny. Samozrejme, dôležitá je aj materiálna podpora, ktorá prichádza predovšetkým zo zahraničia.

Môžeme vidieť, že sociálna práca sa nevymkyna kresťanstvu, či službe k druhým ľuďom. Sociálna práca sa aj v tomto prípade na Ukrajine stáva neodmysliteľnou súčasťou pastoraácie a činnosti mladých ľudí. Dôležité je jej správne použitie. Aj v takomto prípade môžeme skonštatovať, že do nej je zahrnutý aj výkon pastoračnej činnosti. Táto činnosť sa nevymyká kresťanstvu a službe k druhým ľuďom. Naopak sociálna práca, ktorá to vykonáva je predĺženou rukou činnosti Cirkvi.

„Sociálna práca, podobne ako pedagogika voľného času, vníma voľný čas ako integrovaný čas života, v ktorom vidí priestor na možnosti zmeny a na rozvoj jednotlivca a jeho okolia. Voľnočasová sociálna práca sa snaží o dosiahnutie takej sociálnej kompetencie, ktorá vedie k budovaniu vzťahov (spoločenstiev) a k odbúravaniu sociálnych bariér. Zároveň zohľadňuje rozvoj komunikačnej ko-

mpetencie – schopnosti hovoriť, chápať a nadväzovať zmysluplné vzťahy.“⁴

Aj tu práve mladý človek môže prejavíť záujem o Krista a cirkev tým, že prejaví záujem o potreby a problémy druhý ľudí. To, že sa neizoluje pred ich utrpením a komunikuje s nimi. Je to ako keby zároveň prejavil záujem o seba.

Výchova

Vo výchove svätý Ján Pavol II. uvádza čo sa má brať na zreteľ vo výchove. „Moderný vychovávateľ musí vedieť pozorne čítať znamenia čias a rozpoznávať v nich nečakané hodnoty, ktoré priťahujú mladých, ako sú pokoj, sloboda, spravodlivosť, spoločenstvo a účasť, povznesenie ženy, solidárnosť, rozvoj, ekologické naliehavosti.“ Právý vychovávateľ sa má zúčastňovať na živote mladých, zaujímať sa o nich problémy, má sa usilovať poznať, ako mladí hľadajú na veci. Prítomnosť vychovávateľa na kultúrnych a športových podujatiach, na rozhovoroch a rôznych stretnutiach spôsobuje, že mladí nehľadajú na vychovávateľa ako na predstaveného, ale ako na „otca, brata, priateľa“. Vychovávateľ musí mať vždy na zreteli, že „mladosť nie je len akýmsi prechodným obdobím, ale skutočným časom milosti, v ktorom sa buduje osobnosť.“⁵ Na výchove sa podieľajú často animátori, ktorí sú o pár rokov starší ako deti a mladší ako dospelí, ktorí taktiež potrebujú pomôcť.

Výchova dospelých

Výchova na misijnom poli Ukrajiny taktiež rešpektuje jedinečnosť ľudí. Má nasmerovať k dobrej príprave pre život. Výchova ľudí na Ukrajine čelí mnohým úskaliam. Ako sme uviedli, mnoho ľudí sa ku kresťanstvu vracia. S týmto príchodom prichádza osvojenie si aj kresťanských, dosiaľ cudzích hodnôt. Výchova má nabádať človeka o zmenu. Veľmi často ľudia chcú zmeniť spoločnosť k lepšiemu. So

⁴ HAMBÁLEK, V.: *Úvod do voľnočasových aktivít s klientskými skupinami sociálnej práce*. Bratislava : OZ Sociálna práca, 2005. s. 35.

⁵ TOBIÁŠ, E. A.: Miesto rodiny v katolíckej sociálnej náuke. In: *Theologos*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, 2012. s. 251

zmenou v spoločnosti musí človek začať hlavne od seba. „*Otázka, k čomu vychovávať pre život, súvisí s otázkou miesta človeka v živote, s jeho hodnotami, prežívaním životných udalostí. Odpoveď na túto otázku je náročná. Človek je na svete preto, aby plnil životné poslanie – prijal a rozdával lásku, nadobudol vzdelanie, pracoval, vytváral hodnoty, zlepšoval život. Všetky tieto, aj iné úlohy môže plniť v súlade s okolitým prostredím, ktoré mu prináša množstvo podnetov.*“⁶

Na Ukrajine sa súčasťou výchovy v dôsledku všetkých vplyvov stáva aj dospelý človek. Nabáda ho k určitému životnému štýlu. „*Životný štýl z pedagogického hľadiska chápeme ako usporiadanie životných podmienok, ktoré utvárajú súlad medzi individuálnymi a spoločenskými želaniami, súlad medzi rodinným, pracovným a spoločenským životom.*“⁷ Je to dlhodobý výchovný proces a začína sa už v spomínanej farnosti Melitopol' za pomoci mladých ľudí a zaangažovaných laikov.

Katechéza ako súčasť výchovy

Jednou výchovnou súčasťou je katechéza. Má neodmysliteľný význam ako pre slúžiaceho, tak aj pre toho, komu má byť pomoc poskytnutá. Katechéza vo farnosti je oproti školskej katechéze neraz vo výhode. Vo farnosti sa vytvára aj rodinné spoločenstvo, kde sa vytvárajú vzájomné vzťahy. Farnosť je pre katechézu živnou pôdou, narozdiel od inštitúcií, ako sú napr. školy, ktoré sú často založené na formálnych vzťahoch. Na Ukrajine prostredie nie je veľmi religiózne. O školskej katechéze je možné uvažovať iba v obmedzenom zmysle. Farnosť často ostáva ako jediná možnosť pre katechézu. „Základnou úlohou katechézy je sprostredkovať Krista a všetko ostatné vo vzťahu k nemu. V konečnom dôsledku má pomôcť k rozhodnutiu nasledovať o, a zjednotiť sa s ním: sem smeruje každý prvok posolstva. Kristocentrizmus, zdôrazňovaný v katechéze, znamená tiež, že

⁶ BAKOŠOVÁ, Z.: *Teórie sociálnej pedagogiky*. Bratislava : Slovenská pedagogická spoločnosť SAV, 2011. s. 68

⁷ BAKOŠOVÁ, Z.: *Teórie sociálnej pedagogiky*. Bratislava : Slovenská pedagogická spoločnosť SAV, 2011. s. 74

evanjeliové poslanstvo nepochádza od človeka, ale je Božím slovom, ktoré zaväzuje katechézu, aby odovzdávala to, čo Ježiš učí o Bohu, človeku, o šťastí, o pozemskom živote, o smrti atď.⁸ Je to niečo nové pre tamajších obyvateľov, a aj pre trpiacich, ktorí potrebujú pomocť. Dôležité je, aby poslucháči uverili a prijali to, čo sa im poskytuje. Katechéza môže byť štartujúcim prostriedkom do služby, za životnou zmenou a za nasledovaním Krista. „*Farské spoločenstvo vplýva na rozvoj viery a lásky pokrstených a tvorí zázemie pre dozrievanie vo viere. Pôsobenie farského spoločenstva má rôzne podoby a formy. Základným predpokladom je spontánne, živé a reálne prežívanie viery a spoločenstva.*“⁹ V Melitopoli a v blízkych farnostiach, ktoré navzájom spolupracujú katechézu vedú kňazi, bohoslovci a zaangažovaní mladí animátori.

Dobrovoľníctvo

Dobrovoľníctvo je spojené s určitými povinnosťami a denným harmonogramom. Je prispôbené povahe a charakteru práce. „*Alturizmus a dobročinnosť sprevádzajú ľudstvo od nepamäti.*“¹⁰ Aj keď to nie je jednoduché, vytvára pôdu aj na osobné stretnutie s Ježišom Kristom. Práve v núdznych, biednych ale aj samozrejme na ďalších ľuďoch sa takéto stretnutie môže zrealizovať. Aj keď je táto činnosť nezaplatená, jej hodnota sa ľudsky aj tak nedá vyčíslit'. No prináša zo sebou pre človeka určité obohatenie, nové skúsenosti, dobrodružstvá, neobyčajné stretnutia, zážitky, spoznanie nového prostredia a v tom prichádza aj stretnutie s Ježišom. „*Čokoľvek ste urobili jednému z týchto mojich najmenších bratov, mne ste urobili.*“

⁸ Porov. PRIBULA, M.: Socializácia dieťaťa prostredníctvom mimoškolskej katechézy. In: *Školská a mimoškolská katechéza v európskej edukačnej štruktúre*. Prešov : Prešovská univerzita, 2008. s. 102.

⁹ BUČKOVÁ, E.: Školská a mimoškolská katechéza detí. In: *Školská a mimoškolská katechéza v európskej edukačnej štruktúre*. Prešov : Prešovská univerzita, 2008. s. 188-189.

¹⁰ BUJDOVÁ, N., BUJDA, S., MÁNYA, Z. 2014. Dobrovoľníctvo v hospicovej starostlivosti. In: *Postavenie hospicov v legislatíve Slovenskej republiky*. /CD-ROM/. Vydavateľstvo: VŠZ a SP sv. Alžbety Bratislava, 2014. s. 61

(Mt 25, 40) Musia sa prispôsobiť a prijať aj tamojšie podmienky, ktoré nie vždy sú ľahké.

Dobrovoľník – mladý kresťan, by sa mal pripraviť na túto službu aby takýmto spôsobom bol schopný sa obetovať druhým ľuďom. Na túto službu je potrebná predovšetkým ochota slúžiť a vystúpiť z davu. Teda podniknúť kroky, vďaka ktorým ju začne. Napr. prihlási sa, kontaktuje sa a dohodne si termín a možný nástup do služby. Samozrejme je potrebný čas, aby si človek mohol danú myšlienku poslážiť prijať a potom aj uskutočniť. Jeho úlohou je ďalej neskôr osvojiť si určitý harmonogram spojený s dobrovoľníctvom.

Aj u dobrovoľníka je osožné, aby sa snažil žiť duchovne. Teda viesť vlastný osobný duchovný život. Je to dobrý základ, aby neskôr mohol byť mladý spolahlivý v tejto službe. Ďalej má využívať svoje talenty, danosti a dary, ktoré má zapojiť do služby blíznym. Aj to patrí do úlohy dobrovoľníka a animátora.

Púť mladých

„Odpovedať na čisto prirodzené potreby života, medzi ktorými majú významné miesto rozmanité formy trávenia voľného času, znamená pre veriaceho človeka plniť Božiu vôľu. Aj šport, turistika, odpočinok sú formou posväcovania sa. Sú to potreby našej ľudskej prirodzenosti, ktorá nám v jednotlivých životných etapách ukazuje vôľu svojho Spasiteľa.“¹¹

Na púť do Snigurivky prichádzajú desiatky ľudí z celej Ukrajiny. Tí neváhajú precestovať 100vky, ba až 1000ky kilometrov, aby mohli prísť na toto stretnutie s Bohom a s ostatnými ľuďmi. Nájdú tu útechu ale aj úľavu vo svojich problémoch. Je to vďaka spoločenstvu putujúcich ľudí. Veľmi dôležitým aspektom je spoločenstvo kresťanov, ľudí kresťanských hodnôt, ktoré len vzájomne podporia svoj životný štýl a pokračovanie v ňom.

¹¹ DANCÁK, F.: Turistika – história a jej dnešná podoba. In: *Vademecum koordinátora voľného času*. Prešov : Prešovská univerzita, 2008. s. 126.

Táto púť je súčasťou náboženského turizmu. Ani tu nechýba stíšenie a zamyslenie sa nad smerovaním svojho života. Pre prácu človek nemá čas na seba a na iných. Duša živorí a sú narušené medziľudské vzťahy. V návale každodenných povinností človek často nie je schopný podobných úvah. Rekreačia znamená pokúsiť sa vniesť do života pôvodnú harmóniu. Znamená stať sa opäť človekom. Je tu priestor, kde človek na miestach rozjíma nad Božím slovom, prijíma katechézu, je zmanažovaný voľný čas na jednotlivých zastávkach, je to čas po zmene a odpočinku.¹²

V tejto nevelkej vzorke pútnikov je možné sa stretnúť s biednymi a všetkými tými, ktorí sú istým spôsobom zasiahnutí tamojšou lokálnou vojnou. Je výhodou nájsť útechu a úľavu vo svojich problémoch v spoločenstve kresťanov.

Mladí pri tejto púti pomáhajú aj s jej organizovaním. Spoločne s klientmi charity, farníkmi, študentmi a ďalšími mladými z celej Ukrajiny a zo zahraničia absolvujú pešiu púť z Melitopoľa o obce Snigurivky vzdialenej asi 80 kilometrov. Je to pešia dvojdnová púť mladých za mier, za pravé rodinné a kresťanské hodnoty. Taktiež za morálny obraz života. Púť aj týmto spôsobom pomáha zobúdzťa duchovne zanedbaný kraj. Prebúdzťa stále nových ľudí, aby sa otvorili pre duchovné hodnoty, z ktorých pramenia aj tie ďalšie. Daný pochod vyvoláva zvedavosť u ľudí. Každým rokom počet pútnikov rastie len mierne.

Záver

Byť *In* teda kresťanom znamená to, že mladý človek sa nesmie uzavrieť do seba. Nemá praktizovať vieru iba pre seba. Má vyjsť z domu, aj za hranice domovskej krajiny. Má vyjsť zo seba, z komfortnej zóny a ísť do nepoznaného dobrodružstva, vďaka ktorému bude prevedený cez mnoho situácií a udalostí, ktoré mu rozšíria obzor. Aj takýmto spôsobom, ako je vykonávanie charitatívnej

¹² Porov. DANCÁK, F.: Turistika – história a jej dnešná podoba. In: *Vademecum koordinátora voľného času*. Prešov : Prešovská univerzita, 2008. s. 126.

a misijnej činnosti je spôsobom, kedy mladý kresťan vychádza z davu, aby išiel slúžiť a takýmto spôsobom mohol vyniknúť. Je to určitý spôsob, ako sa oddáva Bohu. Je to dobrodružstvo, kde nevie, čo ho presne čaká, ale po jeho absolvovaní sa chce vrátiť späť a zažiť to znova. A toho svedkom sú mladí z Ukrajiny, ktorí neváhajú precestovať stovky, ba až tisícky kilometrov, len aby mohli byť k dispozícii tým, ktorí to momentálne veľmi potrebujú.

Mladí ľudia tu nestrácajú samých seba. Strácajú sa iba pre službu druhým. Veď trpiacich oslovujú a vychádzajú im v ústrety. Vďaka zápalu pre službu druhým a svojim danostiam ale aj obmedzeniam sú IN. Strácajú samých seba keď sa zriekajú svojich „pôžitkov“ a zapájajú sa pre dobro druhých. Paradoxne týmto objavujú tak samých seba. Stávajú sa nástrojom Božím, na ktorých čakajú tí biedni. Vďaka nim dostávajú úsmev na perách, strácajú strach, dostávajú novú silu a nádej do života.

Zoznam použitej literatúry

- BAKOŠOVÁ, Z.: *Teórie sociálnej pedagogiky*. Bratislava : Slovenská pedagogická spoločnosť SAV, 2011. 183 s. ISBN 978-80-970675-0-2.
- Biblia. Sväté Písmo starého a nového zákona*. Trnava : Spolok svätého Vojtechy, 2012. 1885 s. ISBN 978-80-7162-888-0.
- BUČKOVÁ, E.: Školská a mimoškolská katechéza detí (s. 184-193)
In: MAREK PETRO - Gabriel Paľa (eds.): *Školská a mimoškolská katechéza v európskej edukačnej štruktúre*. Prešov 2008. 227 s. ISBN 978-80-8068-928-5.
- BUJDOVÁ, N., - BUJDA, S., - MÁNYA, Z. 2014. Dobrovoľníctvo v hospicovej starostlivosti. In: *Postavenie hospicov v legislatíve Slovenskej republiky. /CD-ROM/*. Vydavateľstvo: VŠZ a SP sv. Alžbety Bratislava, 2014. s. 52 – 63. ISBN 978-80-8132-121-4.
- DANCÁK, F.: Turistika – história jej dnešná podoba (s. 125 – 141)
In: DANCÁK, P. – PAĽA, G. a kolektív: *Vademecum koordinátora voľného času*. Prešov 2008. Vydala Prešovská

- univerzita v Prešove – gréckokatolícka teologická fakulta. 185 s. ISBN 978-80-8068-920-9.
- HAMBÁLEK, V.: *Úvod do voľnočasových aktivít s klientskými skupinami sociálnej práce*. Bratislava : OZ Sociálna práca, 2005. 80 s. ISBN 80-89185-11-8.
- Katechizmus Katolíckej cirkvi*. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 2007. 918 s. ISBN 978-80-7162-657-2.
- Lumen gentium*. <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/lumen-gentiu> (13. 11. 2018).
- PRIBULA, M.: Socializácia dieťaťa prostredníctvom mimoškolskej katechézy. In: *Školská a mimoškolská katechéza v európskej edukačnej štruktúre*. Prešov : Prešovská univerzita, 2008. 227 s. ISBN 978-80-8068-928-5.
- TOBIÁŠ, Ľ, A.: Miesto rodiny v katolíckej sociálnej náuke (s. 246 – 252). In: *Theologos 2/2012*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, 2012. 278 s. ISSN 1335-5570.
- ZAVIŠ, M.: Fenomén modlitby v psychológii náboženstva (s. 79 – 87). In: *Theologos 2/2012*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, 2012. 278 s. ISSN 1335-5570.

POKUS O PRIBLIŽENIE ŽIVOTA MLADÉHO ČLOVEKA V PREŠOVE

Martin TKÁČ

Resumé: Ako už z názvu príspevku vyplýva, štúdia si kladie za cieľ priblížiť život mladého človeka v Prešove. Vychádza z faktu, že toto mesto je univerzitným mestom. Štúdia sa odvoláva na prirodzený vývoj človeka a výskumy o mladých ľuďoch. Záver tvorí prieskum, do ktorého sa zapojili stredoškóľáci a vysokoškóľáci, ktorý objasňuje život mladého človeka v tomto meste.

Kľúčové slová: Mladý človek. Adolescent. Voľný čas. Túžby.

V Prešove sídli Prešovská univerzita so svojimi ôsmimi fakultami (Filozofická fakulta, Gréckokatolícka teologická fakulta, Fakulta humanitných a prírodných vied, Fakulta manažmentu, Pedagogická fakulta, Pravoslávna bohoslovecká fakulta, Fakulta športu a Fakulta zdravotníckych odborov). Samotná univerzita na svojej stránke okrem iného ponúka tento opis univerzity: „Prešovská univerzita v Prešove je verejnou vysokou školou a v rámci komplexnej akreditácie si obhájila status univerzity a svoje doterajšie zaradenie medzi univerzitné vysoké školy. Podľa najnovšieho zverejneného počtu študentov vysokých škôl sa stala treťou najväčšou univerzitou na Slovensku. [...] Prešovská univerzita v Prešove patrí k stabilným a neprehliadnuteľným vzdelávacím inštitúciám na východnom Slovensku, v prešovskom regióne. Ponúka širokú škálu študijných programov, pričom mnohé z nich sú na Slovensku ojedinelé. Študijné odbory a programy sú rozdelené do rôznych podskupín, ku ktorým patria pedagogické vedy, humanitné vedy, spoločenské a behaviorálne vedy, masmediálna komunikácia, ekonómia a manažment, vedy o neživej prírode, vedy o živej prírode, nelekárske zdravotnícke vedy, osobné služby, ekologické a environmentálne vedy. Univerzita vytvára priestor pre prípravu kvalifikovaných odborníkov a zároveň

rozvíja tvorivé a kritické myslenie, učenie, porozumenie a podnecuje osobnú angažovanosť.“¹³ Tu by sme mohli spomenúť aj slogan univerzity: „*magis quam eruditio - viac ako vzdelanie*“. V akademickom roku 2017/2018 bolo na PU k 31.10.2017 vo všetkých stupňoch vysokoškolského štúdia v dennej a externej forme zapísaných 8 690 študentov.

V Prešove sa však nachádza aj veľký počet stredných škôl. Dopracovať sa k presnému údaju, koľko stredných škôl (gymnázia, priemyselné, odborné...) sa v Prešove nachádza je komplikovanejšie. Rôzne portály uvádzajú rôzne čísla.¹⁴ S istotou však môžeme tvrdiť, že v správe Prešovského samosprávneho kraja je evidovaných 20 takýchto typov stredoškolského vzdelávania v meste Prešov.¹⁵ Nie sú tu však zahrnuté cirkevné a súkromné stredné školy. Za celý Prešovský kraj je na stredných školách súhrne 31871 študentov.¹⁶ Napriek tomu, že nepoznáme presné počty študentov v samotnom meste Prešov, môžeme tvrdiť, že sa v tomto meste vzdeláva mnoho mladých ľudí od cca 15-19 rokov. Mesto Prešov je teda významným a nezanedbateľným strediskom života mladého človeka. V tejto štúdii tak ide o pokus priblížiť potreby mládeže, čomu sa venuje vo svojom voľnom čase. Čo jej v Prešove chýba a čo naopak berie ako veľké plus. Preto táto štúdia spracúva dotazník, ktorý mapuje život stredoškolákov a vysokoškolákov.

Existencia mládeže

Evidentne z pozorovania i skúsenosti života, rôzne veci definujeme ako mladé, mladícke či spojené s mladosťou. V ľudskom

¹³ www.unipo.sk/informacie-o-univerzite/ouniverzite/ (6.3.2018).

¹⁴ Pre zaujímavosť uvádzame: Portál www.stredneskoly.sk má v zozname 57 škôl z toho 39 registrovaných; www.eduworld.sk zasa udáva 41 stredných škôl.

¹⁵ Porov. <https://www.pokraj.sk/sk/samosprava/udaje/organizacie/vzdelavanie/?searchBy=byFilter&type=%C5%A0kolstvo&county=Pre%C5%A1ov&title=>

¹⁶ Porov. CENTRUM VEDECKO-TECHNICKÝCH INFORMÁCIÍ SR: Štatistická ročenka - súhrnné tabuľky. www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/statistiky/statisticka-rocenka-publikacia/statistika-rocenka-suhrnne-tabulky.html?page_id=9603

živote je to obdobie medzi dospelosťou a detstvom. Túto kategóriu ľudí, považovaných za príslušníkov veľkej spoločenskej skupiny súhrne nazývame mládež. Hoci pre nás je to fakt, táto spoločenská skupina i jej dejiny ukazujú, že jej existencia i štruktúra vznikala až koncom 18. a začiatkom 19. storočia. Ale o existencii mládeže so skutočne všeobecnými znakmi a so všeobecnou platnosťou pre všetky vrstvy obyvateľstva môžeme hovoriť skutočne iba od počiatkov 20. storočia. Mládež totiž nie je biologický fenomén, a nie je ani prírodným produktom, ale je sociokultúrnym javom, ktorého formy predstavujú historicko-spoločenskú dimenziu. To však znamená historicky meniace sa zoskupovania (mládeže). Taktiež meniace sa sociálne postavenie a právne vzťahy, ako i každodenné a kultúrne praktiky, ktoré môžeme na mládeži v ich spôsobe života vnímať.¹⁷ Napriek tomu je potrebné pojem vymedziť. Analogicky si pomôžeme a spravíme prechod medzi pojmami mládež a mladý človek. Poslúžia nám k tomu Vývojové koncepcie štádia osobnosti, ktoré rozlišujú jednotlivé obdobia ľudského vývoja na základe nápadných znakov a biologických sociálnych a psychologických zmien. Štádia osobnosti takto rozlišujeme na¹⁸:

- prenatálne obdobie (od počatia po narodenie),
- rané detstvo (od narodenia po tretí rok života),
- predškolský vek (od tretieho po šiesty rok),
- mladší školský vek (približne od šiestich do desiatich rokov),
- stredný a starší školský vek, prípadne vek mladosti (zahŕňa predpubertu, pubertu a adolescenciu),
- dospelosť (od dvadsiateho roku po šesťdesiat päť rokov, toto obdobie sa rozdeľuje na mladšiu dospelosť, strednú dospelosť a neskorú dospelosť),

¹⁷ Porov. ONDREJKOVIČ, P. (ed.): Mládež ako ohrozená sociálna skupina a kríza identity. In : *Sociálna patológia ako predmet pozornosti sociálnej práce, sociálnej pedagogiky a výchovávateľstva*. Bratislava : Pedagogická fakulta Univerzity Komenského, 1999. s. 109.

¹⁸ Porov. PRIBULA, M.: *Úvod do pedagogiky a psychológie*. Prešov : Pro communio, 2006. s. 89-90. Pozri aj KONČEKOVÁ, E.: *Vývinová psychológia*. Prešov : Lana, 2005. s. 57.

- staroba (po šesťdesiatom piatom roku).

Pre naše potreby ako to aj z vývojových koncepcii vyplýva, sme vymedzili oblasť našej štúdie pre starší školský vek (označovaný aj ako vek mladosti) a mladšiu dospelosť. Naša štúdia sa preto zaoberá stredoškólákmi a vysokoškólákmi.

Slovenská republika mala k 31. decembru 2017 5 443 120 obyvateľov. Z celkového počtu obyvateľov tvorila 35,5% mládež do 30 rokov t. j. 1 931 633 ľudí (51,2% mužov a 48,8% žien) (porov. Tab. č. 1).

Na Slovensku tak máme vo vekovej kategórii 15-30 rokov 1091405 jednotlivcov, čo tvorí 19,3% obyvateľstva (porov. Tab. č. 1). V Prešovskom kraji je 335847 mladých ľudí od 0 do 30 rokov, t.j. tých, ktorí tam majú trvalý pobyt (porov. Tab. č. 2).

Tabuľka č. 1: Rozdelenie mladých ľudí podľa vekových kategórií

Veková kategória	Celkom	% zo všetkých ľudí SR	% zo všetkých mladých (0 – 30)
0 – 4 rokov	284 605	5,4%	14,7%
5 – 9 rokov	290 886	5,6%	15,0%
10 – 14 rokov	264 737	5,2%	13,7%
15 – 19 rokov	277 754	5,3%	14,4%
20 – 24 rokov	332 754	6,4%	17,2%
25 - 30 rokov	480 897	7,6%	24,9%
Spolu	1 931 633	35,5%	100%

(Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2011. Štatistický úrad SR)

Tabuľka č. 2: Rozdelenie mladých ľudí podľa krajov.

Kraj SR	počet mladých ľudí 0 – 30 rokov	muži	ženy	% zo všetkých mladých ľudí 0 – 30 rokov
Bratislavský	208 159	105 385	102 774	10,78 %
Trnavský	186 615	95 786	90 829	9,66 %
Trenčiansky	193 622	99 339	94 283	10,02 %
Nitriansky	221 861	114 298	107 563	11,49 %
Žilinský	255 531	130 996	124 535	13,23 %
Banskobystrický	223 925	114 454	109 471	11,59 %
Prešovský	335847	172 290	163 557	17,39 %
Košický	306 073	156 286	149 787	15,85 %

(Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2011. Štatistický úrad SR)

Tabuľka č. 3: Školy, žiaci v školskom roku 2017/2018 v Prešovskom kraji

Druh zariadenia	Prešov				
	školy	triedy oddelenia	deti, žiaci, študujúci		
			spolu	z toho dievč.	
Štátne					
Gymnázia	20	317	8163	4323	
stredné odborné školy	58	724	17531	7874	
Súkromné					
Gymnázia	6	35	687	363	
Konzervatóriá	1	8	144	91	

stredné odborné školy		10	102	2194	1070
Cirkevné					
Gymnázia		12	113	2578	1620
Konzervatória					
stredné odborné školy		4	26	574	445
Spolu				31871	

(Zdroj: www.cvtisr.sk)

Tab. 4: Počty študentov na Prešovskej univerzite

	Denná forma štúdia		Externá forma štúdia		Spolu	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
1. stupeň štúdia	4992	4987	1077	945	6069	5932
2. stupeň štúdia	2092	1900	503	381	2595	2281
spájajúci 1. a 2. stupeň	151	134	0	0	151	134
3. stupeň štúdia	140	134	198	209	338	343
SPOLU	7375	7155	1778	1535	9153	8690

(Zdroj: www.unipo.sk/public/media/)

Stredoškólači.

V našich podmienkach sa stredoškolské vzdelanie vykonáva v priemere od 14/15 rokov do 19 rokov. Psychológovia toto obdobie nazývajú aj obdobím neskoršej adolescencie (15-20 rokov). Na Slovensku sa jedná o +/- 277 754 jedincov. Čo tvorí 5,3% populácie u nás. Táto fáza života je významná určitou individuálnou variabilitou v psychickej a sociálnej oblasti. Je to doba komplexnejšej psychosociálnej premeny, kedy sa mení osobnosť dospelávajúceho a aj jeho spoločenské pozície. Dôležitým sociálnym medzníkom je ukončenie profesijnej prípravy a následný nástup do zamestnania,

respektíve voľba ďalšieho štúdia. Spája sa s tým dosiahnutie alebo oddialenie ekonomickej samostatnosti. V sociokultúrnych podmienkach je ekonomická nezávislosť považovaná za jeden z dôkazov dospelosti a predpokladom k priznaniu väčších práv. Vytvára sa tu špecifická adolescentná kultúra či životný štýl, ktorý je založený na zdieľaní rovnakých zážitkov a hodnôt, čo slúži k potvrdeniu sociálnej identity mladého človeka. Ten v období neskorej adolescencie získava nové postavenie a úlohy s vyššou prestížou, ako mal v detskom veku. Emancipácia z infantilnej naviazanosti na rodinu je už väčšinou dokončená, vzťahy s rodičmi sú stabilnejšie, rozvíjajú sa vzťahy s vrstovníkmi, predovšetkým v partnerstve. V 18. roku života sa dosahuje aj plnoletosť, ktorá je právnym ale aj sociálnym medzníkom. 18 ročný človek má slobodu pre svoje rozhodovanie, ale zároveň je aj v plnej miere za svoje konanie zodpovedný. V relácii so sociálnou skutočnosťou, ktorú adolescent prežíva, vytvára a teda objavuje svoju vlastnú identitu, ktorá by mala byť aspoň subjektívne prijateľná alebo zodpovedala jeho vlastným predstavám. Preto sa dospelievajúci človek snaží o sebaopoznanie, ktoré prebieha vo vrstovníckej skupine, v ktorej sa aj seba vymedzuje. Častokrát je to spojené s experimentami vo vzťahovej (partnerskej) úrovni. Dôležitou zmenou je aj aktívnejší prístup k sebarealizácii a vedomia možnosti ovládať vlastný život. Aspoň sa o to snaží. Experimentovanie v týchto oblastiach je často užitočné, ale môže prinášať aj risk. Dospelievajúci človek hľadá hranice svojich možností a preto niekedy koná extrémne. Definitívne rozhodnutia preto pre neho bývajú skôr odpudzujúce, príliš náročné a tak môže predlžovať predchádzajúce vývojové obdobie svojho života. Erikson túto možnú etapu nazýva adolescentné psychosociálne moratórium. Toto moratórium je výrazom potreby niečo zastaviť, zabrzdiť. Tomu zodpovedá aktuálny spoločenský „*kult nezrelosti*“, ktorý nabáda k udržaniu výhod mladosti. Mládež v tomto vývojovom

období je tak chápaná ako tá, ktorá má dostatok slobody ale minimálnu zodpovednosť.¹⁹

Vysokoškólači.

Vysokoškólské štúdium je na Slovensku už zaužívaným spôsobom pokračovania v nadobúdaní vzdelania po strednej škole. V drvivej väčšine sa tak jedná o štúdium v období dospelosti a to konkrétne v období skorej dospelosti, ktorá je definovaná prevažne na vek 20 až 25 rokov života. Vysokoškólakom môže byť teda väčšinou 19 – 24 ročný človek. Hoci v prípade predchádzajúceho osemročného gymnázia alebo skoršieho nástupu do školy sa jedná tiež o 18 ročných. Horná hranica je ešte viac pohyblivá kvôli dĺžke štúdia a individuálnym prípadom ako je prerušenie štúdia, či neskorší nástup do školy atď. V obvyklej forme tak, vysokoškólské vzdelávanie ešte zachytáva koniec obdobia adolescencie a prechádza do strednej dospelosti (25-45 rokov). Skorá (mladá) dospelosť je obdobím intimity a počiatku generativity. Do tejto životnej fázy je nakumulované niekoľko zásadných životných medzníkov. Kognitívne schopnosti sa rozvíjajú v mnohých oblastiach, mladí dospelí dosahujú úroveň postformálneho uvažovania. Rozvíja sa i praktická inteligencia a metakognitívita. Podľa teórie socioemocionálnej selektivity dochádza k harmonizácii racionálneho a emočného hodnotenia.²⁰ Skorú dospelosť môžeme stručne definovať v týchto bodoch:

- upevnenie identity dospelého
- identifikácia s rolou dospelého
- produktívna orientácia
- spresnenie osobných cieľov
- nezávislosť od rodičov
- hľadanie vlastnej rodiny
- voľba profesie

¹⁹ Porov. VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie I.* Praha : Portál, 2000. s. 324-325.

²⁰ Porov. VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie II.* Dospelosť a staří. Praha : Karolinum, 2007. s. 26-27.

Vidíme teda, že toto obdobie skorej dospelosti býva definované dosiahnutím osobnej zrelosti. Človek je väčšinou považovaný za zreleho, keď po dokončení dospievania preberá plnú osobnú a občiansku zodpovednosť, začína byť ekonomicky nezávislý, plne rozvinul svoje osobné záujmy, ustálil sa vo vzťahu k životnému partnerovi a prebral očakávané výchovné úlohy voči svojim potomkom a prispôsobuje sa voči svojim starnúcim rodičom. Podľa Charlotty Bühlerovej je zrelosť vymedzená ako vek naplnenia základných životných tendencií. U každého človeka sa však táto doba môže líšiť. Podľa Englisheho a Pearsonema môžeme charakterizovať vlastnosti zreleho človeka takto:

- Má byť schopný vykonať primerané množstvo práce každý deň, bez nadmernej únavy a má pociťovať, že jeho práca je užitočná.
- Má byť schopný udržiavať dlhotrvajúce priateľstvá k niekoľkým bližším priateľom.
- Má mať dobrú sebadôveru – nemá byť stále týraný pocitmi viny alebo trpieť nerozhodnosťou.
- Má byť schopný bežného sexuálneho styku bez pocitu viny a bez zábran a má pritom vedieť dávať a prijímať lásku a nehu.
- Má zvyšovať svoj záujem o blaho ľudí v širšom okruhu – o blaho vlastné, svojej rodiny, priateľov, obce, štátu, národa i o všeobecné dobro.
- Má mať záujem na zlepšovaní svojich životných podmienok, bez toho aby tak robil na úkor iných členov spoločnosti.
- Má byť schopný zmeniť prácu a vedieť si odpočinúť (hra, čítanie, radosť z prírody, poézia, hudba, umenie atď.).
- Má sa vedieť uvoľniť od nežiadúceho napätia z dennodenných povinností a vyrovnávaní sa s prekážkami.
- Má byť spoľahlivý, myslieť otvorene, ochotný pracovať na sebazdokonaľovaní a dosahovať múdrosť.
- Má mať záujem o odovzdávanie svojich ťažko získaných vedomostí mladším.

Tieto kritéria sú samozrejme ideálom a málo kedy ich nejaký jedinec vyplní všetky v rovnakom čase. Dnes je však oveľa v ťažšej

miere definovať zrelosť ako v minulosti a teda aj mladšia či skorá dospelosť je dnes kolísavým pojmom. Cohen a jeho spolupracovníci v roku 2003 robili štúdiu na 17. až 27. ročných, ktorá potvrdila veľkú individualitu variabilných ciest k dospelosti.²¹

Prieskumná časť

V predchádzajúcej časti príspevku sme si definovali dve základné obdobia ľudského vývoja pomocou psychológie. Zistili sme, že približne do roku 2000 sa dali jednotlivé psychologické danosti presnejšie definovať a vymedzovať. Dnešná doba však prináša rôzne diferencie a to nie len v oblasti všeobecnej vývojovej psychológie ale aj diferencie jedincov. Preto sa mnohí pokúšajú nanovo pochopiť spôsob života aj dnešného mladého človeka. Ako príklad môžeme uviesť pripravovanú *Biskupskú synodu o mládeži*, ktorá sa má konať 3.10.-28.10.2018 v rámci Katolíckej cirkvi, ktorú vyhlásil Svätý Otec František.²²

V našom príspevku sme sa pridržovali aktuálnej správy o mládeži pripravenej Iuventou. Garantom tejto správy je odbor mládeže Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. Analýza uvádza, že „vo všeobecnosti možno o dnešných mladých ľuďoch povedať, že je to najcitlivejšia sociálna skupina, ktorú ostro zasiahli sociálne zmeny v spoločnosti. Dnešná mládež sa kultúrne osamostatňuje, vytvára osobitný štýl života, módu, osobitné hodnotové orientácie, ale aj nové formy partnerských vzťahov – manželstvá sa uzatvárajú neskôr, narastá počet mladých ľudí, ktorí žijú samostatne, tradičné manželstvo sa mení na partnerstvo.“²³

Naša mládež na prahu roka 2018 „je prvou generáciou, ktorá už ako celok nemá pamäťovú stopu a skúsenosť s nedemokratickým

²¹ Porov. LANGMEIER, J. – KREJČÍŘOVÁ, D.: *Vývojová psychologie*. Praha : Grada Publishing a.s., 2006. s. 169-170.

²² Porov. V Ríme predstavili dokument z predsynodného stretnutia mladých z celého sveta. <https://www.tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20180326042>. (28. 3.2018).

²³ *Správa o mládeži 2018. Situačná analýza kvality života mladých ľudí*. www.minedu.sk/data/files/8035_som_2018.pdf (10.3.2018).

obdobím vlády jednej strany spred r. 1989. Je zároveň prvou generáciou, ktorá naplno a od raného detstva využíva IKT a mobilnú komunikáciu.“²⁴

Takto definujú oficiálne správy Ministerstva školstva mládež na Slovenku. Samozrejme, že tieto štúdie, z ktorých vychádza nemôžu úplne reprezentovať všetkých mladých na Slovenku. Veď stačí sa pozrieť na životnú úroveň jednotlivých krajov Slovenska a vidíme rozdiely, taktiež sa od seba líšia väčšie a menšie mesta. Preto sme pripravili túto štúdiu z dotazníka, ktorý sa týka mesta Prešov, tretieho najväčšieho mesta tejto krajiny. Mesta mládeže, ktoré sme snažili opísať vyššie.

V prieskume sme použili metódu dotazníka, ktorá patrí k najčastejšie používaným metódam vo výskume resp. prieskume. Aplikuje sa v spoločenských vedách na hromadné zisťovanie faktov, názorov, postojov, preferencií, hodnôt potrieb, záujmov a i.²⁵ V tomto prípade sa jednalo o prieskum formou dotazníka pre mladých ľudí dvoch hlavných kategórií – študentov stredných a vysokých škôl. Ich súčasťou boli otvorené a zatvorené otázky, niektoré boli škálové a prispeli k objektívnosti výpovedí. Dotazník bol anonymného charakteru.

Cieľom tohto kvantitatívneho prieskumu bolo získať exaktné a objektívne overiteľné údaje skúmanej problematiky. Základom je tak meranie, ktoré pozostáva z údajov vyjadrených numericky. Z použitého dotazníkov sa dajú vyvodili aj kvalitatívne údaje.

Hlavným cieľom prieskumu bolo zistiť ako a kde mladý človek v Prešove trávi svoj voľný čas. Teda čomu sa venuje vo svojom voľnom čase. Čo mu v Prešove chýba a čo naopak berieš ako veľké plus.

²⁴ IUVENTA – SLOVENSKÝ INŠTITÚT MLÁDEŽE: *Správa o mládeži 2018 alebo Dva milióny budúcnosti*. https://www.iuventa.sk/files/som/som-sprava%20o%20mladezi%202018_popularizovana.pdf (16. 5. 2018).

²⁵ Porov. GAVORA, P. a kol.: *Elektronická učebnica pedagogického výskumu*. [online]. Bratislava : Univerzita Komenského, 2010. [cit. 2015.04.19.] Dostupné na internete: <<http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/>>.

Čiastkové ciele:

- zistiť na akých aktivitách sa podieľa mladý človek v tomto meste
- či je zorientovaný v prostredí, v ktorom sa pohybuje
- či pozná miestne ponuky centier
- ako sa rozhoduje či danú ponuku prijme alebo nie
- zistiť, či pozná univerzitné pastoračné centra
- zistiť, či majú kontakt s dobrovoľníctvom

Hypotézy prieskumu a výskumné predpoklady

V prieskume sme si stanovili nasledujúce hypotézy:

Hypotéza č. 1 – Predpokladáme, že mladý človek má menej voľného času ako pred 10 rokmi.

Hypotéza č. 2 – Predpokladáme, že mladý človek v meste Prešov vie o mnohých voľnočasových aktivitách a pozná centrá voľného času.

Hypotéza č. 3 – Predpokladáme, že mladí ľudia by si vybrali skôr aktívnejšiu formu trávenia voľného času pred pasívnejšou.

Hypotéza č. 4 – Predpokladáme, že mladí ľudia využívajú skôr kultúrne podujatia ako duchovné podujatia.

Hypotéza č. 5 – Predpokladáme, že mladí ľudia evidujú Univerzitné pastoračné centrum vo väčšej miere ako Gréckokatolícke mládežnícke pastoračné centrum.

Hypotéza č. 6 – Predpokladáme, že mladí ľudia nemajú skúsenosť s dobrovoľníctvom.

Hypotéza č. 7 – Predpokladáme, že mladých ľudí viac oslovujú virtuálne siete ako plagáty a pútače.

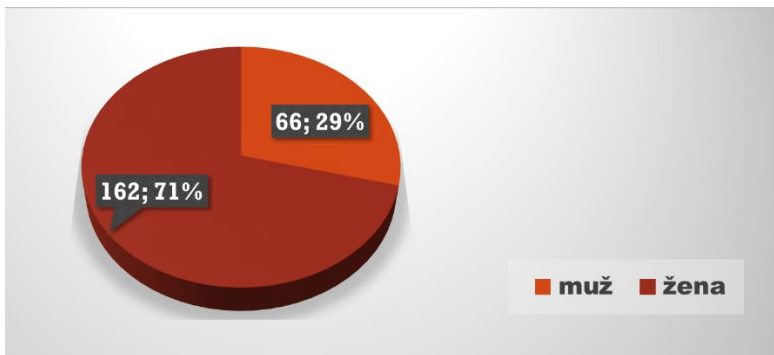
Realizácia prieskumu

Prieskum po predchádzajúcej teoretickej príprave spočíval v zhotovení dotazníka, ktorý bol prostredníctvom internetových sociálnych sietí. Dotazník bol zhotovený v google formulári.

Do prieskumu sa zapojilo 228 respondentov. Z toho 162 žien a 66 mužov. (Graf č. 1) Pri tom sa potvrdilo, že ženské pohlavie vyplní dotazníky vo väčšej miere ako mužské. 146 respondentov býva alebo je ubytovaných v Prešove. Ostatní respondenti bývajú

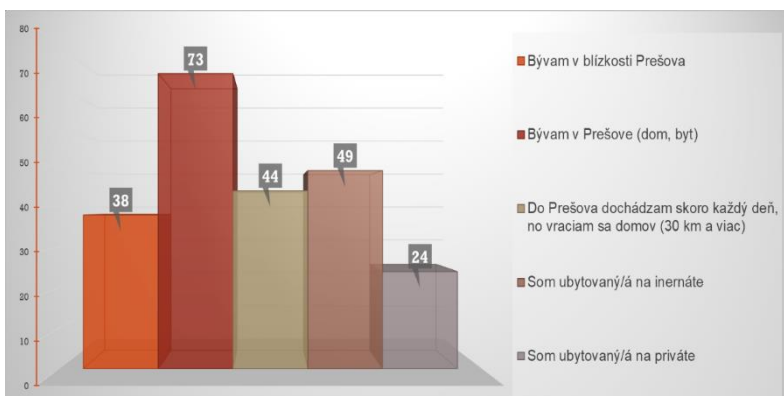
v blízkosti mesta a mesto navštevujú veľmi často. (Graf č. 2) V grafe č. 3 sme uviedli vek respondentov a v nasledujúcom grafe č. 4 stupeň štúdia. Z prieskumu tak vyplynulo, že z opýtaných je 179 študentov: 73 stredoškôľakov, 54 študentov na bakalárskom stupni, 48 na magisterskom stupni a 4 doktorandi.

Graf č. 1 Pohlavie

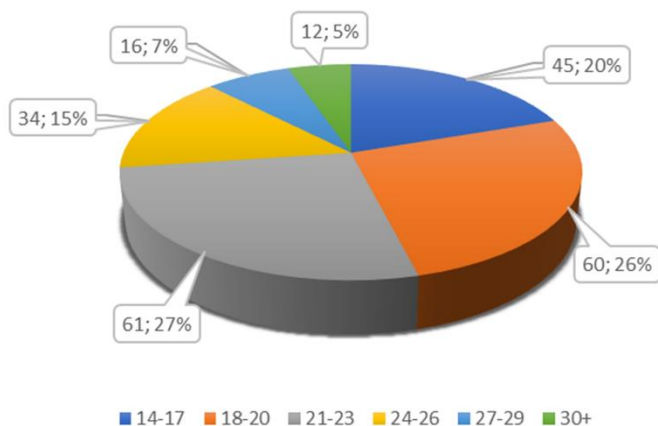
(Zdroj: vlastné spracovanie)

Graf č. 2 Bývaš v Prešove?

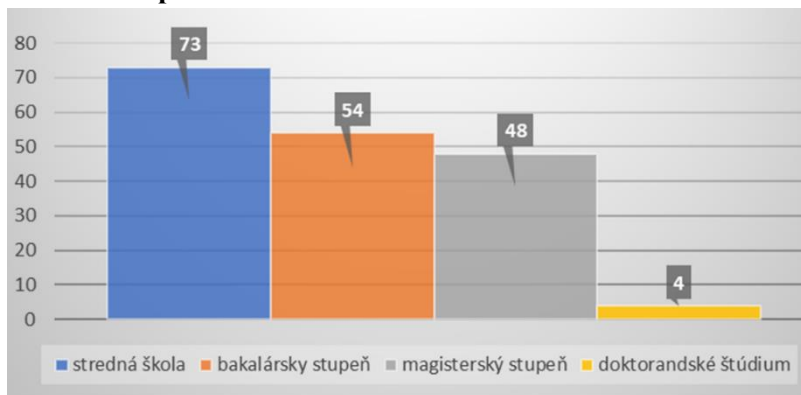
(Zdroj: vlastné spracovanie)

Graf č. 3 Vek respondentov

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Graf č. 4 stupeň štúdia

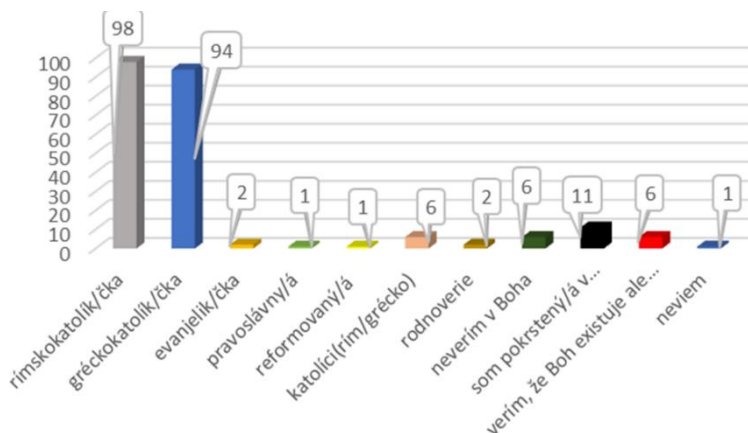

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Pre naše účely sme potrebovali zistiť aj odpoveď na otázku vierovyznania. Z 228 respondentov sa drvivá väčšina prihlásila ku kresťanstvu. Rímskokatolícku cirkev reprezentovalo 98 respondentov, gréckokatolíkov 94, iné odpovede sú uvedené v grafe č. 5 Vierovyznanie. V možnosti *iné* tak mladí označovali možnosti ako: som pokrstený/á

ale nepraktizujem svoju vieru; neverím v Boha; rodnoverie; verím, že Boh existuje ale nepotrebujem Cirkev k životu atď.

Graf č. 5 Vierovyznanie

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Analýza prieskumu

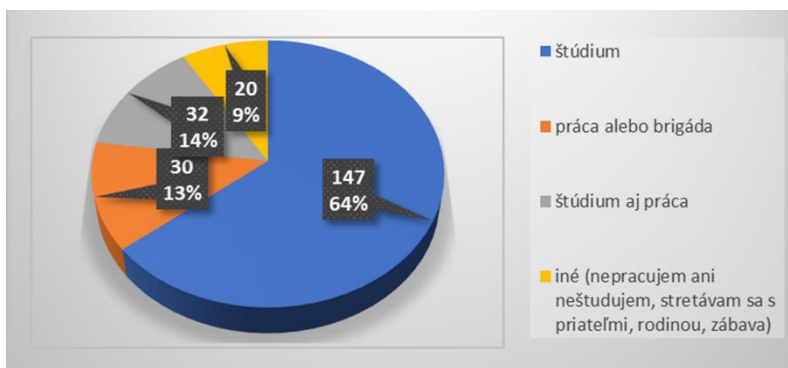
Hypotéza č. 1 – Predpokladáme, že mladý človek má menej voľného času ako pred cca 10 rokmi.

K tejto hypotéze sme položili viacero otázok k lepšiemu vyhodnoteniu danej problematiky. Ako komparáciu sme použili výskum Ondreja Galla a Petra Lenča s názvom: *Čo si myslia mladí – ich voľný čas a aktívna účasť na živote spoločnosti*. V tomto výskume konanom v roku 2007 sa v hodnotení uvádza: „Mladí ľudia majú počas pracovného dňa v priemere 4 hodiny voľného času. Najviac svojho voľného času venujú oddychu doma, kedy napr. sledujú televíziu, počúvajú hudbu alebo hrajú počítačové hry.“²⁶ My sme to aplikovali na Prešov. Prvá otázka znela aká je tvoja hlavná činnosť v Prešove. V grafe č. 6 Hlavná činnosť sa uvádza, že mladý človek

²⁶ GALLO, O. – LENČO, P.: *Čo si myslia mladí – ich voľný čas a aktívna účasť na živote spoločnosti*. Bratislava : IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, 2009. s. 31.

považuje za hlavnú činnosť štúdium a to až 64% percent, popri štúdiu 27% respondentov odpovedalo, že aj pracujú. Zo stredoškôľakov pracujú popri škole 4 študenti na bakalárskom stupni pracujú 14 študenti na magisterskom a doktorandskom stupni pracujú 14 študenti.

Graf č. 6 Hlavná činnosť

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Ďalšou otázkou bolo: či majú aj voľný čas s vysvetlením, že pod voľným časom si mali predstaviť ten čas, ktorý im ostane ak od 24 hodín odpočítajú čas potrebný na spánok, školu, štúdium, prácu, hygienu, bežné upratovanie, čas potrebný na presun do školy alebo práce a čas potrebný na jedlo. Tiež sa tu myslí na voľný čas v bežnom pracovnom týždni. Je potešujúce, že mladý človek si uvedomuje ale aj nachádza voľný čas ako to vyplýva z grafu č. 7.

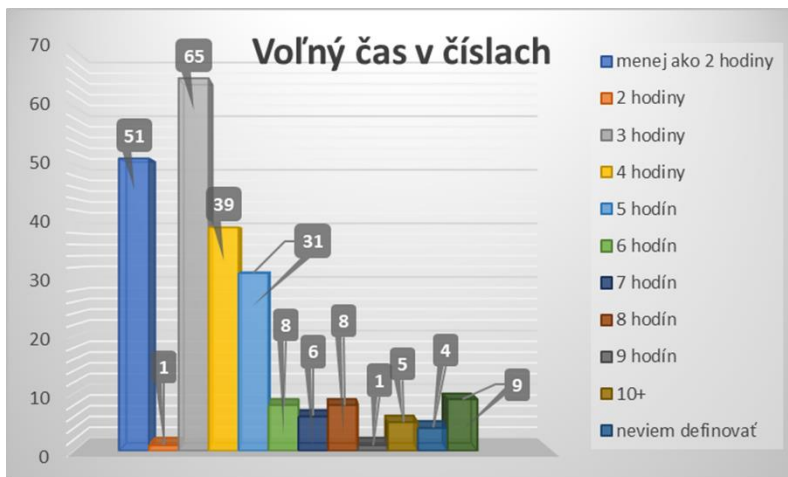
Graf č. 7 Voľný čas

(Zdroj: vlastné spracovanie)

V percentuálnom vyjadrení ako to udáva graf č. 8 v numerickom, vychádza, že 28,4% (65) mladých ľudí má 3 hodiny voľného času z dňa; 22,3% (51) menej ako 2 hodiny; 17,5% (39) - 4 hodiny voľného času; 13,5% (31) - 5 hodín.

Graf č. 8 Voľný čas v číslach

(Zdroj: vlastné spracovanie)

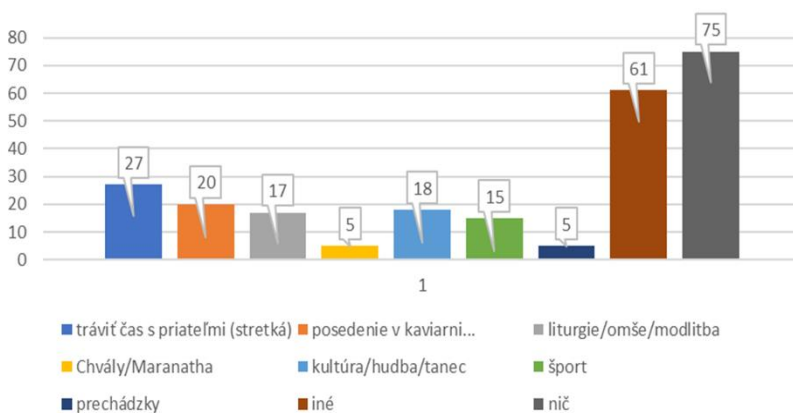
Vyhodnotenie hypotézy 1.

Hypotéza č. 1 sa potvrdila. Mladý človek v Prešove má menej voľného času ako to bolo pred cca 10 rokmi.

Hypotéza č. 2 – Predpokladáme, že mladý človek v meste Prešov vie o mnohých voľnočasových aktivitách a pozná centrá voľného času.

V tejto problematike sme sa pýtali, čo považujú za najlepšie využitie voľného času v Prešove. Táto otázka bola otvorená a tak na spracovanie veľmi náročná. Ale ako z grafu č. 9 vyplýva, mladí ľudia vo väčšine ako top možnosti v Prešove písali rôzne dielčie možnosti ako korčuľovanie, cyklistika, obchody a pod., to sa skrýva pod položkou *iné*. Tak medzi najfrekvencovanejšie odpovede patrilo trávenie času s priateľmi – 27 respondentov; potom posedenie v kaviarni – 20 respondentov; kultúra, hudba, tanec – 18; viac v grafe. Alarmujúcim však je odpoveď, že v Prešove nie je nič vhodné pre trávenie voľného času – 75 respondentov.

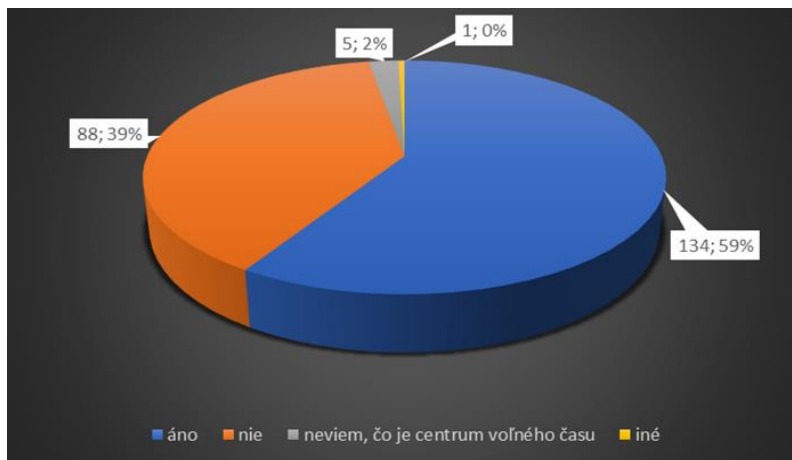
Graf č. 9 Top trávenie voľného času v Prešove

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Druhou otázkou bolo či majú mladí ľudia poznanie o existencii centier voľného času. Ako z grafu č. 10 vyplýva, 59% respondentov vie o centrách, 39% nevie a 2% nevie čo je CVČ.

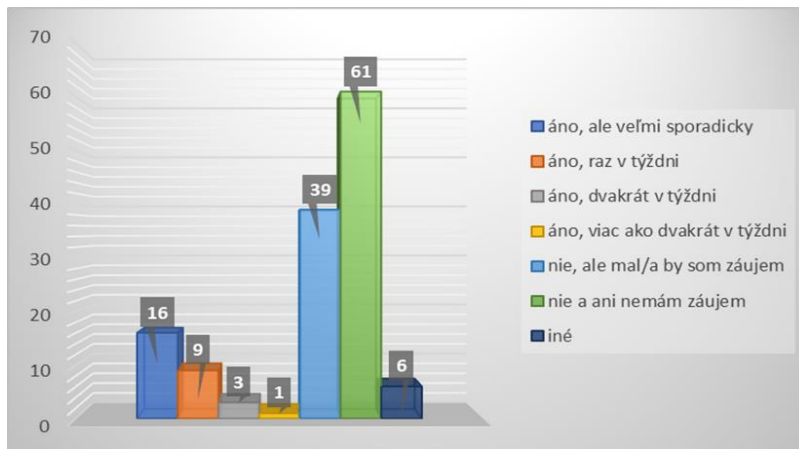
Graf č. 10 Existencia centier v PO

(Zdroj: vlastné spracovanie)

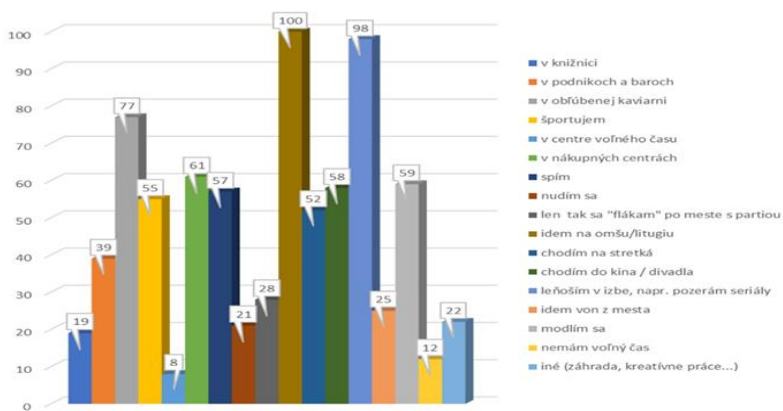
Aby sme viac pochopili podstatu týchto predchádzajúcich odpovedí, tak sme sa opýtali: Či aj navštevujú nejaké centra v Prešove. Z odpovedí (graf č. 11) vyplynulo, že väčšina ľudí nenavštevuje žiadne centrum. Zo 134 respondentov, ktorý poznajú centrá v PO len 29 ľudí navštevuje nejaké centrum. Veľká väčšina 61 respondentov odpovedalo, že ani nemá záujem; 39 by chcelo. Z toho povstáva ďalšia otázka, ktorú sme položili: *Kde a ako najčastejšie tráviš voľný čas?* (Graf č. 12) Tu mohli respondenti vybrať viacero možností. Medzi top patrí: 100 (47%) respondentov si vybralo účasť na omši, liturgii; 98 (42,8%) si vybralo možnosť *leňoším na izbe, pozerám seriály*; 77 (33,6%) trávi voľný čas v obľúbenej kaviarni.

Graf č. 11 Návšteva centier

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Graf č. 12 Najčastejšie miesto trávenia voľného času

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Vyhodnotenie hypotézy 2.

Hypotéza č. 1 sa potvrdila. Mladý človek v Prešove má vedomosť o existencii centier. Na druhej strane mladí ľudia nie sú spokojní s možnosťami trávenia voľného času v Prešove. Veľkú úlohu tu však

zohráva i to, že nemajú dostatok voľného času aby navštevovali CVC a tak využívajú skôr s krátkym časovým intervalom. Medzi, ktoré patrí omša, liturgia, kaviarne a leňošenie.

Hypotéza č. 3 a 4 – Predpokladáme, že mladí ľudia by si vybrali skôr aktívnejšiu formu trávenia voľného času pred pasívnejšou; a Predpokladáme, že mladí ľudia preferujú skôr kultúrne podujatia ako duchovné podujatia.

Pri riešení tejto hypotézy sme položili otázku: *Akú aktivitu vo svojom voľnom čase by si si priaľ/a vo väčšej miere zažívať v Prešove?* Respondenti sa mohli vyjadriť k viacerým možnostiam, ktoré sme dali do ponuky. Ku každej mali dať mieru privítania tejto aktivity. Teda: určite áno, skôr áno, skôr nie, určite nie. V tabuľke č. 1 sa ukázalo, že najviac by mladí ľudia privítali kultúru, posedenia v kaviarňach s priateľmi, potom šport, duchovné poradenstvo a modlitbové stretnutia.

Tab č.1 Očakávané aktivity

aktivity	určite áno	skôr áno	skôr nie	určite nie
kultúra (koncerty, divadlo, kino)	128	86	15	3
šport	90	90	45	5
duchovné poradenstvo	89	83	40	17
pouličný spev	28	73	94	38
pouličné divadlo	31	98	73	34
posedenie s priateľmi v podniku, kaviarni	120	92	17	0
modlitbové stretnutia	83	89	41	17
parkour	15	43	124	50
handmade workshopy	51	80	76	23
dobrovoľnícke aktivity	71	112	36	11

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Vyhodnotenie hypotézy 3.

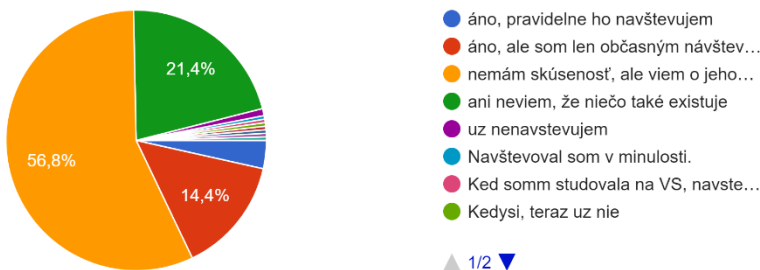
Hypotéza č. 3 sa nepotvrdila. Mladí ľudia v Prešove preferujú skôr pasívnejšiu formu aktivít. Skôr majú v obľube kultúru a posedenie s priateľmi. Zaujímavosťou je že duchovné poradenstvo, ktoré patrilo k 3. najčastejšie označovanú možnosť sa delí o toto miesto so športom.

Vyhodnotenie hypotézy 4.

Hypotéza č. 4 sa potvrdila. Mladí ľudia preferujú skôr kultúrne podujatia ako duchovné podujatia ako to vyplynulo z možnosti, ktoré si respondenti vybrali. Hoci majú ľudia vo veľkej miere za potrebu duchovné poradenstvo a modlitbové stretnutia, predsa v prieskume ich predbehla kultúra.

Hypotéza č. 5 – Predpokladáme, že mladí ľudia evidujú Univerzitné pastoračné centrum vo väčšej miere ako Gréckokatolícke mládežnícke pastoračné centrum. Pri tejto hypotéze sme zisťovali, či majú mladí ľudia vedomosť o univerzitných pastoračných centier v Prešove. Je to otázka, ktorá odpovedá na to, či mladí ľudia, ktorí sa priznali k Rímskokatolíckej a Gréckokatolíckej cirkvi, využívajú tieto ponuky. Tu sme sa pýtali: *Máš skúsenosť s Univerzitným pastoračným centrom (UPC)?* Z 229 odpovedí vychádza, že 56,8% nemá žiadnu skúsenosť s UPC ale vie o jeho existencii; 21,4% ani nevie, že existuje; 14,4% navštevuje ho veľmi sporadicky; 3,5% ho pravidelne navštevuje; ostatné odpovede veľmi dielčie.

Graf č. 13 UPC

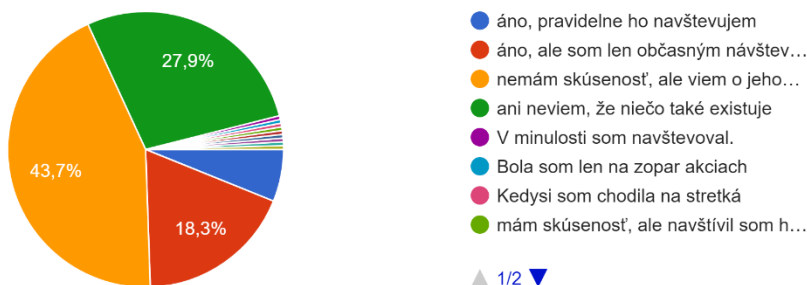

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Na otázku: *Máš skúsenosť s Gréckokatolíckym mládežníckym pastoračným centrom (GMPC)?* Prišlo tiež 229 odpovedí, z ktorých vyplýva, že 43,7% nemá skúsenosť, ale vie že existuje; 27,9% ani

nevie, že existuje; 18,3% je len občasným návštevníkom; 6,1% navštevuje ho pravidelne

Graf č. 14 GMPC

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Vyhodnotenie hypotézy 5.

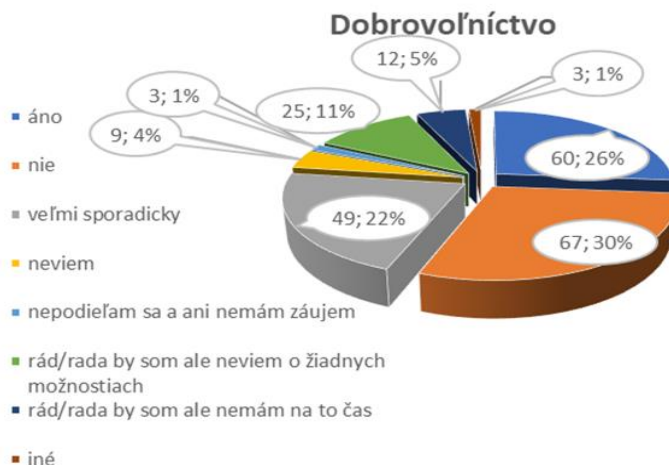
Hypotéza č. 5 sa potvrdila. Mladí ľudia evidujú Univerzitné pastoračné centrum vo väčšej miere ako Gréckokatolícke mládežnícke pastoračné centrum. Z tohto vyhodnotenia sa ukázalo, že je malé poznanie oboch centier alebo malá pravidelnosť ich aktivít.

Hypotéza č. 6 – Predpokladáme, že mladí ľudia nemajú skúsenosť s dobrovoľníctvom.

Túto hypotézu sme riešili pomocou otázky: *Podieľaš sa na nejakej dobrovoľníckej činnosti?*

Z 229 odpovedí vyplynulo ako uvádza graf č. 15, že iba 26,2% má skúsenosť s dobrovoľníctvom; 21,4% má ale len veľmi sporadickú skúsenosť; 10,9% by chceli mať skúsenosť, ale nevie o žiadnych možnostiach; 5,2% nemá na to čas a 3,9% nevie či sa podieľa na dobrovoľníctve. 29,7% nemá skúsenosť s dobrovoľníctvom vôbec.

Graf č. 15 Dobrovoľníctvo

(Zdroj: vlastné spracovanie)

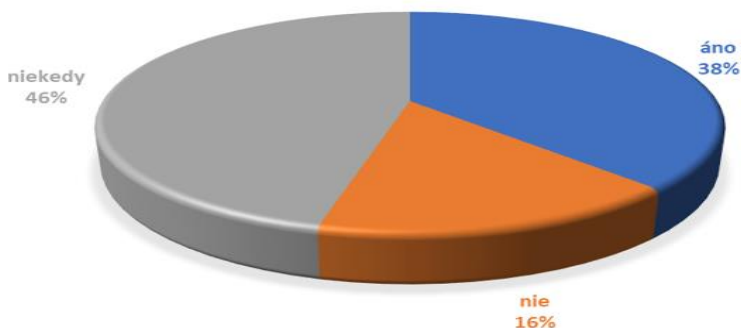
Vyhodnotenie hypotézy 6.

Hypotéza č. 6 sa nepotvrdila. Mladí ľudia majú skúsenosť s dobrovoľníctvom ale tá je vo väčšej miere len sporadická. Teda nevenujú sa jej pravidelne.

Hypotéza č. 7 – Predpokladáme, že mladých ľudí viac oslovujú virtuálne siete ako plagáty a pútače. Táto hypotéza bola riešená pomocou dvoch otázok: Všímaš si ponuky aktivít pre trávenie voľného času? a Ak ťa niekto pozýva na nejakú akciu, čo ťa najčastejšie presvedčí?

Na prvú otázku odpovedalo 229 respondentov nasledovne: áno 38%; niekedy 46%; nie 16%.

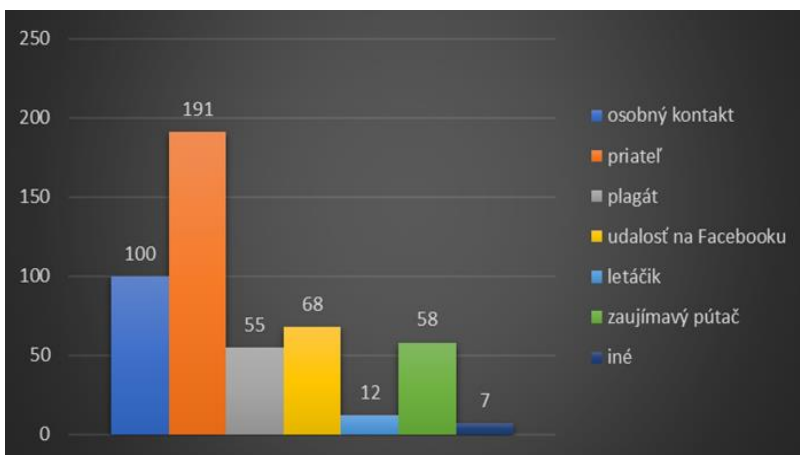
Graf č. 16 Ponuky a ich vnímanie

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Na druhú otázku si mohli respondenti vybrať viacero odpovedí. Najviac však zo spôsobov, ktorý daného človeka presvedčí aby si vybral nejakú ponuku je priateľ a osobný kontakt, potom sú to facebook, zaujímavý pútač a až tak plagát a leták.

Graf č. 17 Úspešná motivácia

(Zdroj: vlastné spracovanie)

Vyhodnotenie hypotézy 7.

Hypotéza č. 7 sa potvrdila. Prekvapujúcim však je, že napriek tomu, že sociálne siete presvedčia viac ľudí prísť na nejakú aktivitu, predsa najsilnejším motivátorom je osobný kontakt a priateľ, ktorý presvedčí.

Zhodnotenie prieskumu

Na základe stanovených hypotéz a ich riešení sme dospeli k tomu, že mladý človek v Prešove má menej voľného času ako pred 10 rokmi. Interval čistého voľného času sa pohybuje okolo 3 hodín. Mladý človek si preto rozmyslí na akú aktivitu si podujme. Preto si volí možnosti, ktoré ho neobmedzia a majú krátke trvanie. Napriek tomu sa snaží a túži sa zúčastňovať viac kultúrnych podujatí. Ako najlepší spôsob jeho trávenia voľného času tak patrí trávenie voľného času s priateľmi alebo potom leňošenie, teda fyzický a psychický oddych. Rád sleduje seriály. Je však zaujímavé, že mladý človek túži po duchovnom naplnení aj v možnosti duchovného poradenstva, napriek tomu nevyužíva centra voľného času a ani univerzitné centra. Mladý človek v Prešove však nie je naivným a rozhoduje sa prostredníctvom priateľov a osobného kontaktu. Napriek tomu, že štúdie ukazujú, že virtuálny svet má v živote mladých ľudí silné postavenie, ukazuje sa, že skôr iba zaberá miesto pre oddych a skutočný život.

Zoznam použitej literatúry

- CENTRUM VEDECKO-TECHNICKÝCH INFORMÁCIÍ SR:
Štatistická ročenka - súhrnné tabuľky. www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/statistiky/statisticka-rocenka-publikacia/statisticka-rocenka-suhrnne-tabulky.html?page_id=9603. (6.3.2018).
- GALLO, O. – LENČO, P.: Čo si myslia mladí – ich voľný čas a aktívna účasť na živote spoločnosti. Bratislava : IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, 2009. 37 s. ISBN 978-80-8072-078-0.
- IUVENTA – SLOVENSKÝ INŠTITÚT MLÁDEŽE: *Správa o mládeži 2018 alebo Dva milióny budúcností.* <https://www.iuv>

- enta.sk/files/som/som-sprava%20o%20mladezi%202018_popularizovana.pdf (16. 5. 2018).
- KONČEKOVÁ, L.: *Vývinová psychológia*. Prešov : Lana, 2005. 298 s. ISBN 80-969053-6-8.
- LANGMEIER, J. – KREJČÍŘOVÁ, D.: *Vývojová psychologie*. Praha : Grada Publishing a.s., 2006. 368 s. ISBN 80-247-1284-9.
- ONDREJKOVIČ, P. (ed.): *Mládež ako ohrozená sociálna skupina a kríza identity*. In : *Sociálna patológia ako predmet pozornosti sociálnej práce, sociálnej pedagogiky a výchovateľstva*. Bratislava : Pedagogická fakulta Univerzity Komenského, 1999. 124 s. ISBN 80-88868-47-5.
- PRIBULA, M.: *Úvod do pedagogiky a psychológie*. Prešov : Pro communio, 2006. 177 s. ISBN 80-969416-7-4.
- Správa o mládeži 2018. Situačná analýza kvality života mladých ľudí*. www.minedu.sk/data/files/8035_som_2018.pdf (10.3.2018).
- Správa o vzdelávacej činnosti Prešovskej univerzity v Prešove za rok 2017*. www.unipo.sk/public/media/9762/Spr%C3%A1va%20o%20vzdel%C3%A1van%C3%AD%202017.pdf (28. 3.2018).
- V Ríme predstavili dokument z predsynodného stretnutia mladých z celého sveta*. <https://www.tkkbs.sk/view.php?cislocclanku=20180326042>. (28. 3.2018).
- VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie I*. Praha : Portál, 2000. 522 s. ISBN: 80-7178-308-0.
- VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie II*. Dospelosť a staří. Praha : Karolinum, 2007. 464 s. ISBN 978-80-246-1318-5. www.eduworld.sk (6.3.2018).
- www.pokraj.sk/sk/samosprava/udaje/organizacie/vzdelavanie/?searchBy=byFilter&type=%C5%A0kolstvo&county=Pre%C5%A1ov&title= (6.3.2018).
- www.stredneskoly.sk (6.3.2018).
- www.unipo.sk/informacie-o-univerzite/ouniverzite/ (6.3.2018).

AUTORI

doc. PaedDr. Mojmír Vážanský, CSc.

Pedagogická fakulta

Univerzita Komenského v Bratislave

Email: vazansky@fedu.uniba.sk

ThDr. Marek Varga, PhD.

Univerzitné Pastoračné Centrum

Dr. Heseka Prešov

Email: varmarek@gmail.com

ThLic. Iveta Strenková, ThD.

Gréckokatolícka teologická fakulta

Prešovská univerzita v Prešove

Email: ivetacj@gmail.com

ThDr. Marie Ciprová

Husitská teologická fakulta

Univerzita Karlova, Praha

Email: ciprova.marie@seznam.cz

doc. PhDr. Nataša Bujdová, PhD.

doc. Mgr. Stanislav Špánik, PhD.

Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej

práce svätej Alžbety n.o. Bratislava

Email: natasabujdova@gmail.com

Mgr. Patrik Maľarčík

Mgr. Viktória Žolnová

Gréckokatolícke mládežnícke centrum

Bárka, Juskova Voľa

Email: patrik.malarcik@gmail.com

zolnova.viktoria@gmail.com

Mgr. Ivana Strelcová

Mgr. Andrej Flaškár

Gréckokatolícka charita Prešov

Email: ivana.potocnakova@gmail.com

ThLic. Martin Harčár

Univerzitné Pastoračné Centrum

Dr. Heseka Prešov

Email: upcpresov@gmail.com

**prof. ThDr. PaedDr. Ing. Gabriel
Paľa, PhD.**

Gréckokatolícka teologická fakulta

Prešovská univerzita v Prešove

Email: gabriel.pala@unipo.sk

**JUDr. PhDr. Mgr. Stanislav Bujda,
PhD.**

Pedagogická fakulta

Univerzita Komenského v Bratislave

Email: stanislav.bujda@fedu.uniba.sk

ThLic. Martin Tkáč, PhD.

Gréckokatolícka teologická fakulta

Prešovská univerzita v Prešove

Email: martin.tkac@unipo.sk

Názov: **VÝZVA PRE MLADÉHO ČLOVEKA**
Stratený, hľadaný, neustále nachádzaný:
evanjelizácia, pastorácia, animácia
(zborník príspevkov z vedeckej konferencie)

Editori: © Martin Tkáč – Mariana Petričková

Vydanie zborníka bolo zaradené do edičného plánu a schválené
Edičnou radou Gréckokatolíckej teologickej fakulty Prešovskej
univerzity v Prešove.

Všetky práva vyhradené. Toto dielo ani jeho časť nemožno
reprodukovat' bez súhlasu majiteľa práv.

Recenzenti: prof. ThDr. PaedDr. PhDr. Jozef Jurko, PhD.
doc. ThDr. Peter Tirpák, PhD.
doc. ThDr. Peter Borza, PhD.

Vydavateľ: Prešovská univerzita v Prešove
Gréckokatolícka teologická fakulta

Za obsah a jazykovú stránku textov zodpovedajú autori.
Návrh obálky: Mgr. Jana Lukáčová

ISBN 978-80-555-2137-4